

Hankasalmi
Hyvän arjen kunta.

LIITE KH 1.12.2014 § 246
LIITE KV 8.12.2014 § 39

Hankasalmen kunnan talousarvio 2015 ja taloussuunnitelma 2015-2018

1	LÄHTÖKOHDAT	3
1.1	Kuntalain taloussäännökset.....	3
1.2	Hankasalmen kunnan strategia 2010 – 2014	3
1.3	Hankasalmen kunnan taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden näkymät	4
1.4	Taloussuunnitelman laadinnan perusteet.....	6
1.4.1	Väestön määrä.....	7
1.4.2	Työllisyys.....	8
1.4.3	Vastuualueiden käyttötalous.....	9
1.4.4	Verotus	9
1.4.5	Yhteistyömahdollisuudet kuntien välillä	10
1.5	Taloussuunnitelman talousarvion sitovuus	10
1.6	Taloussuunnitelman tavoiteasetanta	11
2	TALOUSSUUNNITELMAN YHTEENVETO	12
2.1	Kuntatason taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet.....	12
2.2	Tiivistelmä vastuualueittain.....	14
2.3	Käyttötalous.....	19
2.3.1	Yhteenveto käyttötalouden talousarviosta.....	19
2.4	Rahoitus.....	20
2.5	Henkilöstö.....	21
2.6	Investoinnit.....	21
3	KÄYTTÖTALOUS JA TOIMINTA	22
3.1	Keskusvaalilautakunta	22
3.2	Tarkastuslautakunta	23
3.3	Kunnanhallitus	24
3.3.1	Keskus- ja luottamushenkilöhallinto	25
3.3.2	Yleishallinto	26
3.3.3	Maaseutu- ja työllistämispalvelut	28
3.4	Perusturvalautakunta	31
3.4.1	Sosiaalipalvelut	31
3.4.2	Vanhuspalvelut	36
3.4.3	Terveyspalvelut.....	40
3.5	Sivistyslautakunta	44
3.5.1	Koulutuspalvelut.....	44
3.5.2	Vapaa-ajan palvelut.....	47
3.5.3	Lasten päivähoitopalvelut	50
3.6	Ympäristölautakunta	52
3.6.1	Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta	52
3.6.2	Talon palvelut	55
3.6.3	Konsernin kiinteistöhallinto.....	60
3.6.4	Infrapalvelut	64
3.6.5	Vesi- ja viemärlaitos.....	66
3.7	Toimenpideohjelma taseen alijäämän kattamiseksi	67
4	LASKELMAT	68
4.1	Tuloslaskelma	68
4.2	Rahoituslaskelma.....	69
5	INVESTOINTISUUNNITELMA	70
6	HENKILÖSTÖSUUNNITELMA	74
7	KUNNAN TUKI YRITYSTOIMINNALLE	78
8	AVUSTUKSET TALOUSARVIOSSA 2015	79
9	KULJETUSKUSTANNUKSET	81
10	KONSERNIN TYTÄRYHTIÖT	82
10.1	Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	82
10.2	Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	83
10.3	Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo.....	83
10.4	Kiinteistö Oy Vuokrahanka	84
10.5	Hankasalmen Lämpö Oy	84

1 LÄHTÖKOHDAT

1.1 Kuntalain taloussäännökset

Kuntalain 65 §:ssä todetaan:

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi vuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvioon tulee ottaa toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä tulee osoittaa, miten rahoitustarve tulorahoituksen lisäksi muutoin katetaan.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnitelmakautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei voida arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnitelmakautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä (toimenpideohjelma), joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamiskautena (alijäämän kattamisvelvollisuus).

Kunnan talousarviossa tulee olla käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

1.2 Hankasalmen kunnan strategia 2010 – 2014

Hankasalmen kunnan tehtävä (missio)

Hankasalmi on hyvä kunta asua, kasvaa, kasvattaa, ikääntyä, tehdä työtä, yrittää ja harrastaa.

Visio

Hankasalmi on hyvän arjen kunta.

Tehtäväämme toteutamme ja tavoitteeseemme pyrimme seuraavilla arvoilla:

Yhteisöllisyys

Yhteistyökykyisyys

Vastuullisuus

Osallisuus

Yrittäjyys

Päämäärät, joiden kautta arvomme ja tavoitteemme vuosina 2010-2014 toteutuvat:

Kunnan päätöksentekijät ja työntekijät ovat kiinnostuneita kuntalaisten ja kunnan sidosryhmien mielipiteistä ja ottavat ne huomioon.

Tehokkaasti ja taloudellisesti järjestetyillä palveluilla on turvattu kuntalaisten hyvinvointi.

Maaseutumainen Hankasalmi edistää päätöksillään kestävästä kehityksestä kuntalaisten tarpeista lähtien.

Hankasalmella päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja yrityksiin arvioidaan valmistelussa.

Hyvinvoivat ja osaavat työntekijät turvaavat palvelujen vaikuttavuuden ja mahdollisuuden kunnan kehittämiseen

Keväällä 2014 valtuustoseminaarissa on linjattu, että kunnan strategiaa päivitetään vuosille 2010 -2014 luotujen mission, vision ja päämäärien pohjalta seuraavalle neljälle vuodelle. Tämä työ tehdään keväällä 2015.

1.3 Hankasalmen kunnan taloudellinen tilanne ja tulevaisuuden näkymät

Hankasalmen kunnan 1990-luvulle saakka vahvana säilynyt taloudellinen tilanne heikkeni ajanjaksolla 1996–2000. Kuluva vuosikymmenen alussa toteutettiin muun muassa kunnan vuokratalojen yhtiöittäminen ja valtion sekä kuntien välistä tulojakoa tarkistettiin, mikä johti etenkin vuonna 2003 mutta myös vuonna 2004 ylijäämäisiin tilinpäätöksiin.

Tuon jälkeen kunnan taloudellinen tilanne heikkeni uudelleen. Vuosina 2005 - 2007 tehtiin alijäämäiset tilinpäätökset. Vuosien 2008 - 2010 tilinpäätökset olivat kuitenkin selkeästi ylijäämäisiä ja taseeseen syntynyt alijäämä saatiin katetuksi. Vuoden 2011 talousarvio oli laadittu ylijäämäiseksi, mutta sosiaali- ja terveystoimen menojen kasvu – erityisesti erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun menojen kohdalla – johti selkeästi yli miljoonan euron alijäämäiseen tilinpäätöstoteumaan.

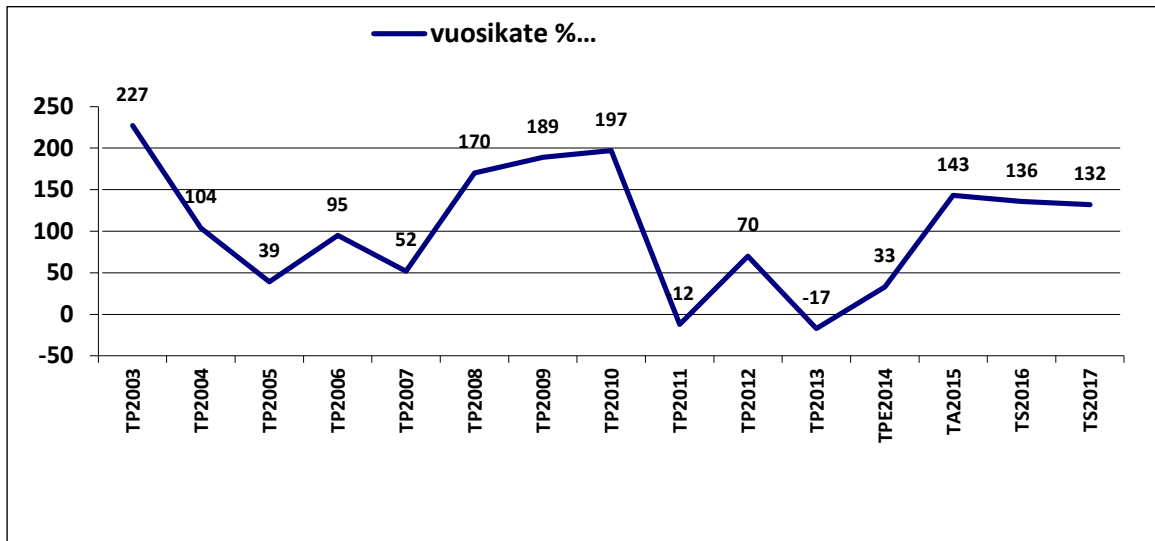
Vuoden 2012 talousarvio otti huomioon tulevaisuuden kuntatalouden haasteet. Valtion leikkaukset peruspalvelujen valtionosuuksista ja kiinteistöveron poisto verotulotasausjärjestelmästä leikkasivat Hankasalmen kunnan tulorahoituksesta yli 800 000 euroa. Lisäksi lastensuojelun menojen kasvu vuoden 2011 kuluessa heijastui käyttötalouden menoihin myös vuonna 2012. Tämän vuoksi hallinnon rakenteita ja palvelujen tuottamistapoja tarkasteltiin vuoden 2012 talousarvioon ja esimerkiksi kunnan johtamisessa siirryttiin yhden johtajan organisaatioon. Lisäksi korotettiin verotuksen ja esimerkiksi vesilaskutuksen tasoa, jotta keskeiset palvelut kunnassa kyettäisiin turvaamaan.

Talouden haasteet ovat kuitenkin johtaneet siihen, että tilinpäätös 2012 painui hivenen alijäämäiseksi. Vuonna 2013 alijäämä oli jo lähes 1,5 miljoonaa euroa ja kuluvana talousarviovuonna on alijäämä pahimmillaan ylittämässä miljoonaa euroa. Iso selittävä tekijä tälle on se, että käytännössä peruspalvelujen valtionosuuksien leikkaaminen on jatkunut vuodesta 2012 saakka.

Peruspalvelujen valtionosuuksiin on vuoden 2011 hallitusohjelman jälkeen tehty leikkauksia maan hallituksen kehysriihissä maaliskuussa 2012, 2013 sekä 2014. Käytännössä vuoden 2015 loppuun mennessä Hankasalmella jo nyt tehtyjen ratkaisujen myötä on vuositasolla kadonnut noin 1,7 miljoonaa euroa rahoituspohjasta. Tuloverotuksen osalta yhden prosenttiyksikön korotus kun merkitsee hieman yli 0,5 miljoonan euron tulolisäystä Hankasalmella, niin valtionosuusleikkausten vaikutusten merkitys on kunnan taloudelle suuri.

Käyttötalouden tasapainottaminen vaatii vuotuisen toimintakatteen nousun painamista alle 2 %:n tasolle tulevina vuosina, ja siitäkin huolimatta verotuksen tason tarkistamista ylöspäin nyt vuodelle 2015. Lähtökohtana kunnassa on, että olemassa olevat palvelut on kyettävä turvaamaan ja osin niitä on tilojen kohentamisella tuettavakin, jotta kunta on houkutteleva asuin- ja yrityspaikkakuntana nyt ja tulevaisuudessa. Alijäämäisiä tilinpäätöksiä ei kuitenkaan ole enää mahdollista tehdä, koska niiden kautta kunta ajautuisi väistämättömästi kriisikunnaksi.

Käyttötalouden kohdalla on huomioitava, että vuosien 2008 – 2010 talouden positiivinen kehitys ei johtanut Hankasalmella onneksi käyttötalouden menojen hallitsemattomaan kasvuun, vaan tulorahoituksen vahvoina vuosina tasapainotettiin taloutta.

Kuva: Hankasalmen kunnan vuosikate %:a poistoista

Talous on terve, jos vuosikate kattaa poistot säännöllisesti 100 %:sti. Talous on puolestaan kriisissä, jos vuosikate painuu negatiiviseksi. Hankasalmen kunta elää nyt mitä suurimmissa määrin vedenjakajalla, jossa tarvitaan selkeitä toimia, jotta estetään talouden kriisiytyminen.

Veronkorotuksella loimme vuoden 2008 talousarviossa itsellemme aikaa etsiä ne keinot, joilla turvasimme pysyvämmiin vakaan kuntatalouden. Silloin siinä onnistuimme. Vuosi 2011 nousi kuitenkin kunnasta riippumattomista syistä jo suureksi haasteeksi talouden taantumien johdosta. Valtionosuusleikkausten ja verotulotasausjärjestelmän muutosten vuoksi vuodet 2012–2017 ovat vielä sitäkin haastavampia Hankasalmella – etenkin kun verotuottojen kasvu samanaikaisesti koko maassa on poikkeuksellisen matalaa.

Kuntatalouteen ja kunnan tulevaisuuteen vaikuttaa voimakkaasti asukkaiden määrä kunnassa. Hankasalmella väkiluvun laskua saatiin hillittyä ennen taantumaa positiivisen muuttoliikkeen kautta. Tätä kehityskulkua pyritään jatkossa synnyttämään uudelleen esimerkiksi Kirkonkylän uusien houkuttelevien tonttien avulla, joita uuden osayleiskaavan kautta on kunnan päätaajamaan luotavissa. Niemisjärvellä Pienmäen alue on myös luotava uudeksi kasvukohteeksi kaavoitukseen tehtävillä muutoksilla. Syntyneiden määrä kunnassa on ollut vuosina 2007–2013 korkeampi kuin muutoin 2000-luvulla, siksi vuoden 2014 vähenemä syntyneissä ei vielä yksittäisenä vuotena ole huolestuttava. Väestön määrällä on voimakas vaikutus kunnan työvoimaan, huoltosuhteen kehittymiseen sekä vero- ja valtionosuustulojen kehittymiseen, siksi sitä seurataan ja ennakoidaan tarkasti.

Työttömyysaste Hankasalmella painui vuonna 2008 parhaimmillaan noin 8 %:iin. Kyseinen kehityskulku oli sekä kuntalaisten hyvinvoinnin että kunnan talouden kannalta erittäin positiivinen asia. Maailman talouden kriisiytyminen näkyi jo vuonna 2009 työttömyyden vähittäisenä nousuna ja siitä eteenpäin työttömyys on ollut koko Keski-Suomessa huolestuttava ongelma.

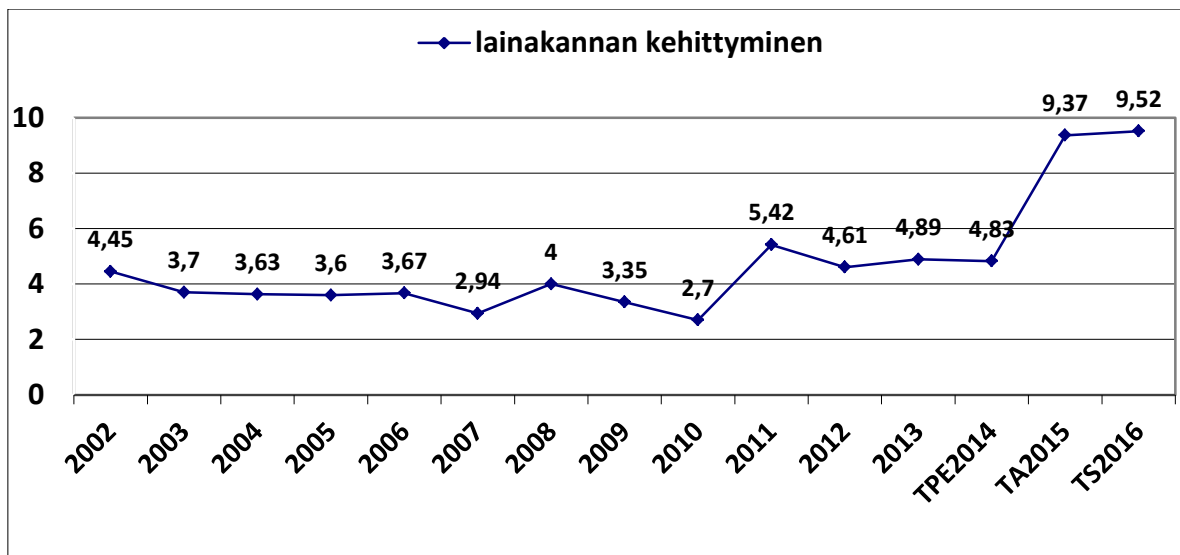
Vuonna 2014 työttömyys on vaihdellut syyskuun loppuun mennessä 15,3 % - 13,1 % välillä ja oli syyskuun lopussa 2014 13,7 %, mikä on noin 2 prosenttiyksikköä parempi taso, kuin Keski-Suomen ja Jyväskylän seudun tilanne. Toisaalta työttömyyden taso on yli 2 %-yksikköä suurempi, kuin se oli vuotta aiemmin. Vuoden 2012 alkuvuodesta Hankasalmen tilanne oli vielä Keski-Suomea ja Jyväskylän seutua synkempi, mutta kesästä 2012 alkaen tilanne on vaihtunut pienin askelin toiseen suuntaan. Työttömyyden hoito edellyttää jatkossakin aktiivista ja eri tahojen yhteisvastuullista työtä työttömyyden vähentämiseksi. Tuossa työssä Hankasalmi on ollut yksi onnistujista Keski-Suomessa viime vuosina. Mutta erittäin huolestuttavalta näyttää vuosi 2015 niin Keski-Suomen kuin Hankasalmen osalta.

Lainakanta oli vuoden 2012 lopussa 4,61 miljoonaa euroa, mikä teki asukasta kohden 845 euroa. Lainakannan kasvua on hillitty viimeisimmät vuodet, millä on varauduttu hyvin jo toteutuneisiin ja tulossa oleviin mittaviin investointeihin. Vuosina 2008 – 2009 mittavin investointimeno oli Aseman koulun peruskorjaus. Vuosille 2010 - 2012 sijoittui kunnan mittavin lähivuosien yksittäinen investointi, eli jätevedenpuhdistamon rakentaminen ja siirtolinjojen vetäminen Niemisjärveltä uuteen puhdistamoon.

Vuosina 2013 – 2014 valmistuivat Aseman Pikkukoulun ja Niemisjärven koulun peruskorjaukset, päiväkodin rakentaminen Niemisjärvellä koulun yhteyteen sekä vanhusten palvelutalon (Kotiranta) rakentaminen kirkonkylään. Ne eivät vielä kasvattaneet pitkäaikaista lainakantaamme merkittävästi, koska palvelutaltoa lukuun ottamatta investoinnit toteutettiin lyhytaikaisilla kuntatodistuslainoilla.

Talousarvion investointiohjelman suurimmat investoinnit ovat Palolaitoksen peruskorjaus ja laajentaminen, Metsätähden palvelutalon laajentaminen sekä Sairaalan muutostyöt mm. palvelutalon luomiseksi sen toiseen siipeen. Lisäksi tavoitteena on Monitoimitalon ja Aseman urheilukentän peruskorjaukset.

Investointien rahoittamiseen varaudutaan pitkäaikaisella lainoituksella, mikä on huomioitu myös talousarvion korkomenoissa. Myös lyhytaikaisten lainojen käyttöä harkitaan korkotasosta riippuen. Vaikka investoinnit rahoitettaisiin pitkäaikaisella lainoituksella, kunnan lainamäärä on senkin jälkeen kuitenkin pienempi kuin kuntien keskimääräinen lainamäärä Keski-Suomessa tai Suomessa ylipäätään.

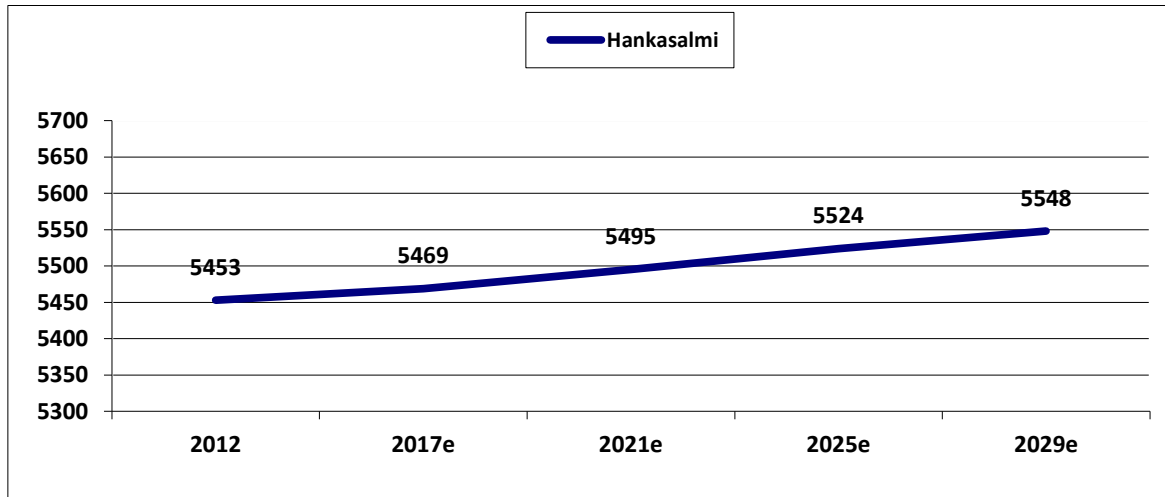
Kuva: Lainakannan kehittyminen vuodesta 2002 (milj. euroa)

1.4 Taloussuunnitelman laadinnan perusteet

Talousarviovuosi 2015 lähtee liikkeelle selkeästä ylijäämäisestä tuloksesta, jonka pohjalta myös taloussuunnitelmavuodet toteutuisivat ylijäämäisinä. Näin ollen taseessa oleva alijäämä tulisi jo lähes kokonaan katetuksi taloussuunnitelmakaudella. Erillinen alijäämän kattamissuunnitelma esitetään kuitenkin vielä myöhemmin, koska taseessa olevan kumulatiivisen alijäämän määrä on jo nyt huomattavan suuri ja se osin saattaa vaatia taloussuunnitelma kautta pidemmän kattamisjakson.

Taloussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon mm. seuraavat kunnan talouteen tai toimintaan oleellisesti vaikuttavat seikat:

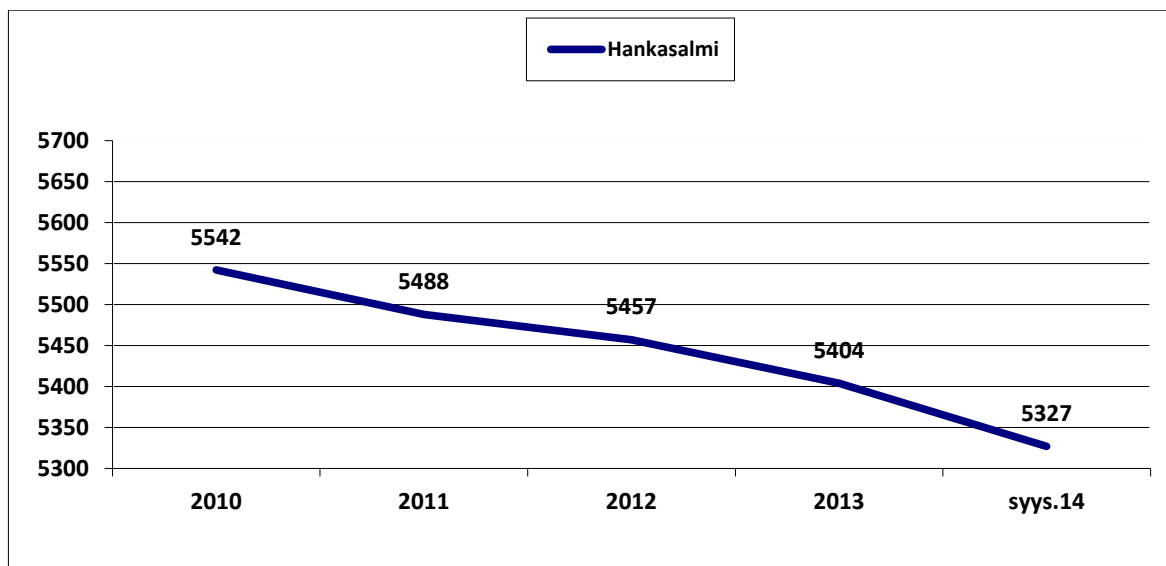
1.4.1 Väestön määrä

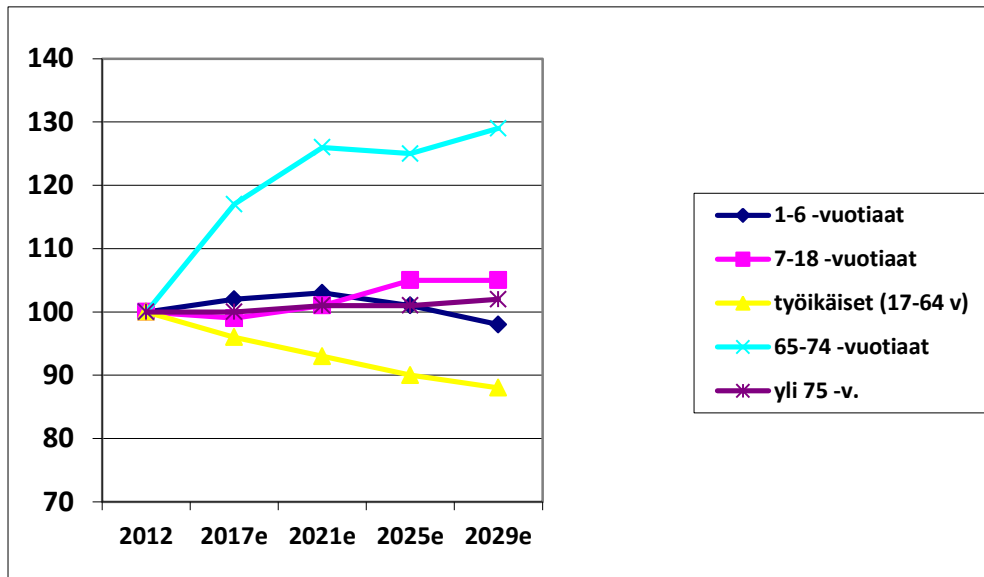
Kuva: Pohjana tilastokeskuksen ennuste 2012

Väestön määrän ja rakenteen kehittymisellä on suurin merkitys niin toimintojen järjestämiselle Hankasalmissa, kuin niiden rahoituksellakin. Hankasalmen kunnan väestön määrän kehittymiselle on olemassa kuntajakoselvityksen yhteydessä syksyllä 2013 laadittu väestöennuste tilastokeskuksen väestöennusteen pohjalta. Edellä olevassa taulukossa on siis otettu huomioon väestö vuonna 2011, muuttotiedot 2007-2011, hedelmällisyys 2007-2011 sekä kuolleisuus 2005-2011.

Tilastokeskuksen ennuste osoittaisi siis sitä, että Hankasalmen kunnan väkimäärä ei monen muun Keski-Suomen kunnan tavoin laske tulevaisuudessa. Keski-Suomen ja Jyväskylän seutua muuta maata rajummin kohteleva taantuma on kuitenkin viime vuosina kääntänyt voimakkaasti muuttoliikkeen suuntaa negatiivisempaan suuntaan, joka täytyy ottaa huomioon kunnan taloutta ja toimintoja suunniteltaessa. Tätä on kuvattu seuraavassa taulukossa.

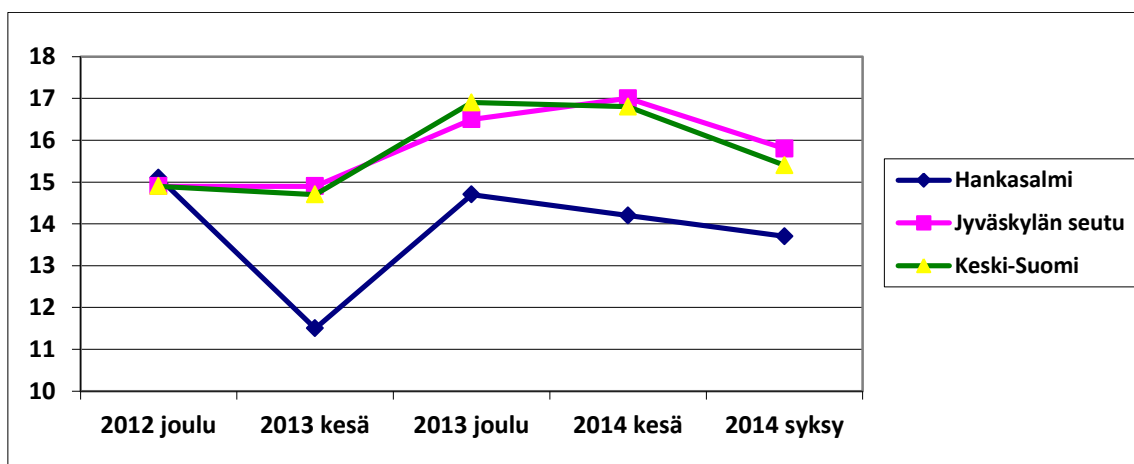
Kuva: Väestömäärän kehittyminen

Kuva: väestökehitys ikäluokittain

Väestön rakennetta koskevassa ennusteessa Hankasalmella huomionarvoista on se, että yli 75-vuotiaiden määrä ei kunnassa kasva tulevaisuudessa huolestuttavan voimakkaasti. Lasten ja nuorten määrän säilyminen nykytasolla kuvaa hyvin myös kunnan ennakoitua elinvoimaisuutta. Huoltosuhde sen sijaan kasvaa vahvasti työkäisten määrän pienentyessä, mikä on koko Suomen suuri ongelma. Mutta, mikäli vuoteen 2012 mennessä toteutunut syntyvyys, kuolleisuus ja muuttoliike olisi jatkunut, kehittyisi Hankasalmen väestörakenne siis edellä esitetyllä tavalla. Ennusteen laatimisesta poikkeava väestön kehitys viimeisinä vuosina ei vielä anna aihetta väestön rakenteesta yllä olevasta kaaviosta poikkeavaa tietoa, mutta muutosta väestörakenteessakin on nyt seurattava kaiken aikaa ja pyrittävä löytämään keinoja työkäisten määrän säilymiseen mahdollisimman suurena Hankasalmella tulevaisuudessakin

1.4.2 Työllisyys

Kuva: Työttömyysprosentin kehitys

Hankasalmen kunnan työttömyysaste oli lokakuun 2010 lopussa 11,1 % ja vuoden 2011 lokakuun lopussa 11,9 % sekä vuoden 2012 lokakuussa 11,6 %. Vuonna 2013 syyskuun lopussa se oli 11,3%. Ja nyt vuonna 2014 huolestuttavasti jo 13,7! Työttömyys kasvattaa kunnan toimeentulokukinenoja ja näin ollen myös sosiaalitoimen menoja. Pienillä viiveillä se vähentää myös kunnan verotulokertymää. Nuorisotyöttömyys ei ole Hankasalmella ongelma – ja nuorisotakuuseen suhtaudutaan vakavasti kunnassa. Isoin haaste on yli 50 –vuotiaiden työllistämässä.

Hankasalmen kunnan työttömyys on säilynyt viimeiset vuodet tasolla, jossa se vaihteli kesän 10-11 prosentin ja joului-tammikuun 15-16 prosentin välillä. Positiivista on ollut se, ettei työttömyys 2012 - 2013 vuosien aikana muun maakunnan ja seutukunnan tapaan alkanut synkistyä. Nyt vuosi 2014 on alkanut olla huolestuttava myös Hankasalmen kohdalla, vaikka työttömyyden tasomme edelleen on parempi kuin maakunnan tai seutukunnan keskiarvo.

1.4.3 Vastuualueiden käyttötalous

Vuoden 2015 talousarvio ja taloussuunnitelma seuraaville vuosille ei käytännössä mahdollista vastuualueille sitä, että niiden toimintoja voitaisiin jatkaa nykytavalla ja nykyisessä laajuudessa. Tämä edellyttää muutoksia toiminnoissa ja ennen kaikkea terveys- ja vanhuspalvelujen asumiseen ja hoivaan liittyvien palvelujen toimintatavoissa, joiden kohdalla iso muutosprosessi onkin päällä vuodet 2014-2015. Kaikkia vastuualueita koskee toimintojen tehostamisen ja muutosten aikaan saaminen.

Kokonaisuudessaan toimintakate kasvaa vuoden 2014 talousarvioon nähden vuoden 2015 talousarviossa noin 2,7 prosenttia, kun toimintakateen kohdalla jätetään huomioimatta testamenttivarallisuudesta 400 000 euron kohdentaminen perusturvaan tulorahoituksena (näin vuodet ovat verrannollisia keskenään). Huomioitava on kuitenkin, että muutettuun talousarvioon nähden tavoitellaan toimintakateen pienenemistä 0,5 %, eli oikeasti nettomenojen pienenemistä selkeästi edellisestä vuodesta!

Vastuualueiden taloussuunnitelmavuosien 2015–2018 käyttötalouden nettomenojen kehitys on saatava tämänkin jälkeen alle 2 % kasvutasolle, kun aiemmin on tavoiteltu 3 – 4 % kasvutason, jotta kunnan talous säilyy tasapainossa. Palveluihin käytettävissä olevia menoja ei ole tuloihin nähden varaa kasvattaa.

Käytännössä tämä merkitsee sitä, että eri tulosityksikköjä ohjataan tekemään sellaisia priorisointeja ja valintoja, joilla keskeisimmät ja välttämättömimmät palvelut pääosin kyetään turvaamaan. Sen lisäksi on tarpeen jatkaa jo aloitettuja rakenteellisia uudistuksia. Kunnan rakennemuutokseen liittyviä henkilöjärjestelyjä on hoidettava yt-menettelyä käyttäen.

Mikäli vuoden 2015 alkuvuosi kehittyy talousarviossa tavoiteltua heikommin, joudutaan vuoden aikana harkitsemaan koko henkilöstön lomauttamistakin talouden tasapainossa pitämiseksi.

1.4.4 Verotus

Tuloveroprosentti korotettiin Hankasalmella 20 % tasolle vuonna 2008. Kiinteistöveroista yleistä kiinteistövero ja muun kuin vakinaisen asunnon kiinteistövero puolestaan korotettiin vuonna 2006. Vuodelle 2010 korotettiin yleistä kiinteistövero 0,75 %:sta 0,9 %:iin, vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 0,3 %:sta 0,4 %:iin ja muiden asuinrakennusten kiinteistövero 0,85 %:sta 0,95 %:iin.

Vuodelle 2012 verotusta tarkasteltiin seuraavalle tasolle:
tuloveroprosentti 20,5
yleinen kiinteistövero 1,1
vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 0,5
muun kuin vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 1,1
voimalaitoksen kiinteistövero 2,5

Vuodelle 2014 talousarviossa päädyttiin korottamaan kunnan tuloveroprosentti tasolle 21,5 %.

Marraskuun 3. päivä kunnanvaltuusto hyväksyi vuodelle 2015 kunnan verotuksen seuraavalle tasolle:
tuloveroprosentti 22
yleinen kiinteistövero 1,2
vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 0,6
muun kuin vakituisen asuinrakennuksen kiinteistövero 1,2
voimalaitoksen kiinteistövero 2,5

Verotuksen taso kunnassa ja tarve korottaa veroprosentteja säännöllisesti kertoo yleisistä kuntatalouden haasteista sekä tarpeista tehostaa palvelurakenteita Hankasalmissa.

1.4.5 Yhteistyömahdollisuudet kuntien välillä

Yhteistyö kuntien välillä on lisääntynyt niin kuntien omista tarpeista käsin kuin lakien edellyttäminäkin. Hankasalmen kunta on kuulunut vuoden 2004 alusta osaksi Jyväskylän seutukuntaa ja yhteistoiminta Jyväskylän ja sen lähikuntien kanssa on kasvanut vuosien kuluessa. Hyviä ja toimivia yhteistyökanavia Kangasniemen tai Konneveden suuntaan ei ole myöskään unohdettu, ja esimerkiksi Konneveden kanssa jaamme yhteisen kansalaisopiston.

Keskeisimmät yhteistoimintamuodot vuonna 2015 tuon kansalaisopiston lisäksi ovat Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus, JYTE, joka tuottaa Jyväskylän vastuukuntana toimiessa Jyväskylän, Muuramen, Uuraisten ja Hankasalmen terveystalot. Laukaan hallinnoima maaseututoimen yhteistoiminta-alue aloittaa kolmannen toimintavuotensa vuoden 2015 alusta ja Hankasalmi on mukana siinä yhdessä Jyväskylän ja Joutsan seudun kuntien kanssa.

Hankasalmi itse isännöi maatalouslomituksen järjestämistä Laukaalle, Konnevedelle, Ääneskoskelle ja Uuraisille.

Hankasalmen kunnan talous-, palkka- ja henkilöstöraportointitietojärjestelmät tuotetaan Jyväskylän talouspalvelukeskuksen kautta. Talouspalvelut ovat toimineet jo useamman vuoden, palkkahallinnon järjestelmä siirtyi vuoden 2013 alusta talouspalvelukeskuksen tuottamaksi ja henkilöstöraportointi otettiin uutena palveluna käyttöön vuoden 2014 kuluessa, ja nyt viimeisessä vaiheessa käyttöön on otettu taloussuunnittelu.

Hankasalmen kunta on valtiovarainministeriön toimesta määrätty mukaan erityiseen kuntajakoselvitykseen Jyväskylän kaupunkiseudun kuntien kanssa ja kuntajakoselvitys valmistui syyskuun 2014 loppuun mennessä. Päätöksentekoon kunnanvaltuustoon kuntajakoselvitys tulee vuoden 2015 alkupuolella.

Vuotta 2015 tulee sävyttämään sosiaali- ja terveystoimen kohdalla tehtävä valmistelu, joka johtaa valmistelussa olevan lainsäädännön johdosta laajaan SOTE-alueeseen, jossa koko Keski-Suomi yhtenä palveluntuottamisalueena kuuluu osaksi Kuopion yliopistosairaalan ERVA-alueita vuoden 2017 alusta lukien.

1.5 Talousarvion sitovuus

Käyttötalouden osalta talousarvio on valtuustoon nähden sitova vastuualueittain käyttötalousneton osalta, poikkeuksena vesihuoltolaitokset. Vastuualueen sisällä tapahtuvista muutoksista ja sitovuudesta päättää lautakunta. Kunnanhallituksen vastuualueen osalta muutoksista päättää kunnanhallitus. Kunnanvaltuuston kokouksessa talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyt yksittäiset talousarviopykälässä mainitut asiat sitovat kuitenkin kaikkia lautakuntia ja vastuualueita.

Kullakin vastuualueella on velvollisuus päivittää käyttötalousuunnitelmansa välittömästi, mikäli osoittautuu, että talousarvion pohjaksi tai sen pohjalta laadittu vastuualueen käyttötalousuunnitelma ei jonkun tai joidenkin kustannuspaikkojen osalta olisi toteutumassa.

Talousarvion noudattamiseen ja toteutumisen seuraaminen on ehdottoman välttämätöntä. Talousarvion toteutumista on neljännesvuosittain käsiteltävä lautakunnissa päätöspykälänä, jossa annetaan selvitys kunnanhallitukselle talouden ja toiminnan toteutumisesta talousarviovuoden kyseisessä vaiheessa. Mikäli tässä yhteydessä ilmenee, että talousarvioon pohjautuva käyttötaloussuunnitelma on joiltain osin ylittymässä, on samassa yhteydessä taloudesta vastaavien viranhaltijoiden annettava selvitys lautakunnalle ja edelleen kunnanhallitukselle, miten arvioitavissa olevat talousarviomäärärahojen ylitykset kyetään kattamaan talousarviovuoden aikana vastualueen sisällä.

Vesihuoltolaitokset ovat vuodesta 2002 alkaen laskennallisesti eriytettyä liiketoimintaa. Edellä mainitusta sitovuustasosta poiketen vesihuoltolaitokset -kustannuspaikka on nettobudjetin toteutumaltaan suoraan valtuustoon nähden sitova.

Toiminnalliset tavoitteet ovat vastualueittain sitovia lautakuntatasolla, ellei yksittäisen mittarin kohdalla ole mainittu valtuustotason sitovuudesta. Toiminnalliset tavoitteet tulee mitoittaa siten, että ne ovat saavutettavissa käytettävissä olevilla talousarviomäärärahoilla.

Investoinnit ovat valtuustoon nähden sitovia kohtien asuinrakennukset ja muut talonrakennukset osalta investointikohteittain. Muutoin investointien sitovuustaso on hankkeiden yhteenlaskettu summa, esimerkkinä vaikkapa irtain omaisuus sivistyslautakunnan osalta. Sama koskee nyt jatkossa myös liikennealueita aiemmasta käytännöstä poiketen. Kustannuspaikkojen välisistä muutoksista lautakunnittain päättää asianomainen lautakunta tai kunnanhallitus kunnanhallituksen vastualueen osalta.

Rahoitus- ja tuloslaskelmaosan muutoksista päättää valtuusto.

1.6 Taloussuunnitelman tavoiteasetanta

Kunkin vastualueen ja tulosityksikön kohdalla esitetään strateginen tavoite keinot ja mittarit, mitkä on johdettu koko kuntastrategiasta. Strategista tavoiteasetantaa kehitetään koko ajan.

Lisäksi toiminnallisille tavoitteille on asetettu seuraavat vaatimukset:

- tavoitteet kuvaavat palvelujen saatavuutta ja vaikutusta kuntalaisille
- tavoitteilla on yhteys kunnan taloudellisiin resursseihin
- tavoitteiden toteutumista pitää pystyä seuraamaan

2 TALOUSSUUNNITELMAN YHTEENVETO

2.1 Kuntatason taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kuntatalous							
Tulorahoituksen riittävyys juoksevien menojen kattamiseen	Vuosikate (milj. €)	-0,2	1,5	1,9	1,9	1,8	2,0
	Vuosikate €/asukas	-38	268	366	359	347	382
	Vuosikate poistoista, %	-17	100	144	136	132	145
Maksuvalmius	Kassan riittävyys, pv -keskim. kunnissa 35 pv -riittävä 14 -30 pv	9	13	7	15	24	34
Käyttötalouden nettomenot	Toimintakate €/asukas	-5979	-5780	-6040	-6118	-6276	-6390
Toiminta Palvelutaso	Kuntalaiskysely, tehdään vuonna 2014 ja käytetään mm. hyvinvointikertomuksen ja strategian pohjaksi.						
Lähde: Tilastokeskus	Asukasluku 31.12.2013	5404	5466	5300	5310	5320	5330

Talouden tunnuslukuja	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Tulorahoituksen riittävyys pitkän aikaväli menojen kattamiseen: -lainojen hoitamiseen	Lainanhoitokate > 2 hyvä 1-2 tyydyttävä < 1 heikko	-0,1	0,5	2,3	2,3	2,2	2,2
-investointien tekemiseen	Investointien tulorahoitusprosentti	-6,0	46,2	40,6	227,3	310,2	723,0
Vieraan pääoman määrä	Lainamäärä €/asukas	1180	1222	895	1713	1741	1535
Toimintatuottojen osuus toimintakuluista	% ulkoisista ja sisäisistä kuluista	22,5	27,2	28,8	28,5	28,0	28,0
Kunnallisveron taso	Tuloveroprosentti	20,5	21,5	22,0	22,0	22,0	22,0
Kiinteistöveron taso	Kiinteistöveroprosentti						
	-yleinen	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
	-vak. asuinrakennus	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
	-muu asuinrakennus	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
	-voimalaitos	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5

Toiminnan kysyntä-/laajuustietoja	Mittari	Tunnusluku Ta 2015
Asukkaita	lukumäärä 31.12.2013	5404
Kuntalaisten ikärakenne 31.12.2013	osuus %	
	0 – 14 vuotiaita	15,5
	15 – 64 vuotiaita	57,4
	65 – 74 vuotiaita	14,4
	yli 75 vuotiaita	12,7
Väestöennuste (Tilastokeskuksen ennuste 2012)	vuonna 2020	5488
	vuonna 2030	5553
	vuonna 2040	5585
Huoltosuhte 31.12.2012 (Tilastokeskus)	Työvoiman ulkopuolella ja työttömänä olevat yhtä työllistä kohti	1,8
Työvoiman rakenne eli kunnassa asuva työllinen työvoima yhteensä toimialoittain riippumatta siitä, missä kunnassa työpaikka sijaitsee 31.12.2012 (Tilastokeskus, lopullinen tieto)	Työlliset yhteensä, lukumäärä	1936
	Maa- ja metsätalous, kalatalous, osuus %	14,3
	Kaivostoiminta	0,6
	Teollisuus	12,0
	Sähkö, kaasu, lämpö ja vesihuolto	0,6
	Rakentaminen	8,0
	Tukku- ja vähittäiskauppa	9,9
	Kuljetus ja varastointi	6,1
	Majoitus ja ravitsemus	3,8
	Informaatio ja viestintä	1,1
	Rahoitus-, vakuutus ym.	0,9
	Kiinteistöala	0,6
	Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	5,2
	Julkinen hallinto ja maanpuolustus, sos.vak.	4,4
	Koulutus	6,6
	Terveys ja sosiaalipalvelut	14,9
	Taiteet, viihde ja virkistys	1,2

	Muut palvelut (sis. tieteellinen ja tekninen toiminta)	7,9
	Toimiala tuntematon	1,8
Työllisten määrä 30.9.2014 ^{x)}	Lukumäärä	2286
Työttömyys 30.9.2014 ^{x)}	Lukumäärä	314
	Osuus %	13,7

^{x)} Luvuissa otettava huomioon, että työllisten määrää ja työttömyysprosenttia verrataan työvoimaan 31.12.2011

2.2 Tiivistelmä vastuualueittain

Kunnanhallitus

Vuonna 2010 hyväksyttiin valtuustossa uusi kuntastrategia. Vuosien 2011-2012 ajan on sen pohjalta laadittu kuntaan johtamisen käsikirjaa, joka liitteineen vastaa kunnan johtamisen ja riskienhallinnan tarpeisiin. Yhteistyökumppanina työssä on ollut Audiapro. Tuon käsikirjan jalkauttaminen uudeksi johtamisjärjestelmäksi piti olla jo vuoden 2013 ja sitä seuraavien vuosien keskeisin strateginen prosessi, jota kunnanhallitus päämäärätietoisesti johtaa. Kuntajakoselvityksen käynnistymisen johdosta prosessi käynnistyy kunnalla vuonna 2015. Samalla kunnanhallitus vastaa kunnan strategian päivittämisestä ja valmistelee kunnan kantaa kuntajakoselvityksen ehdotukseen kuntaliitoksesta Jyväskylän kaupunkiseudulla sekä johtaa kunnan toimintaa SOTE-alueen valmistelussa Keski-Suomessa.

Sähköinen hyvinvointikertomus ja päätösten vaikutusten ennalta-arviointi vakiinnutetaan kunnan toimintatavoiksi taloussuunnitelmavuosien kuluessa. Tämän työn valmistelussa tukenamme on ollut Pohefa-hanke aiemmin. Elinkeino- ja työllisyyspoliittinen ohjelmamme on vuodelta 2008 ja sen päivitystyötä, joka on jo aloitettu, jatketaan 2015. Käytännössä päivittämisen on edettävä samassa tahdissa kuntastrategian päivittämisen kanssa. Nämä edellä luetellut keskeiset strategiset prosessit ovat kunnanhallituksen vastuualueen vetovastuulla.

Henkilöstöpolitiikassa jatketaan henkilöstökertomuksen kokoamista ja työtyytyväisyyskyselyjen toteuttamista. Kyseisten asiakirjojen tietojen pohjalta toteutetaan tarvittavia toimenpiteitä henkilöstön työssä jaksamisen ja työssä viihtymisen eteen. Varhaisen välittämisen mallin toteutumista käytännössä seurataan ja tuetaan. Henkilöstöhallintoon ja johtamiseen tuo uusia mahdollisuuksia palkkahallinnon tietojärjestelmien uusiminen ja siinä yhteydessä vuoden 2014 kuluessa käyttöön otettu henkilöstöraportointijärjestelmä.

Hallinnossa pyritään siihen, että vuoden 2015 kuluessa pystytään viimein täysimääräisesti hyödyntämään SAP:n taloussuunnitteluohjelma talousarvioprosessissa ja talouden seurannassa. Kustannuslaskennassa edessä on kaikkien toimintojen ja vastualueiden laskennallisten vyörytyserien laskentaperusteiden ja vyörytysmenetelmien tarkistus. Kunnanhallituksen alaisen viranhaltijajohdon tuella uusitaan sisäinen laskutus kunnassa mahdollisimman laajasti selkeästi suoriteperustaiseksi vuoden 2015 alkupuoliskon aikana.

Tiedotuksessa jatketaan yhteistyötä Hankasalmen Sanomien kanssa kunnan 4 kertaa vuodessa ilmestyvän tiedotuslehden julkaisemiseksi. Sähköistä viestintää kehitetään ja lisätään muutoinkin. Esityslistat ja pöytäkirjat liitteineen julkaistaan sähköisesti. Kunnan www-sivujen käyttöä sekä sisäisessä että ulkoisessa viestinnässä tullaan tehostamaan ja vuoden 2012 aikana uusituille sivuille on luotu 2013 intra ja ekstranet niin luottamushenkilöille kuin henkilöstöllekin suunnattavaa viestintää tukemaan. Näiden palvelujen kehittäminen edelleen on 2015 vuoden yksi suurista haasteista. Samoin viestintää sosiaalisessa mediassa tullaan edelleen kehittämään – työtä on jo tehty 2013 - 2014. Haasteena tässä työssä on se, ettei kunnalla ole omaa tiedotustoimintaan keskittyvää työntekijää.

Maaseutuhallinto toimii Laukaan vastuukuntana vetämänä yhteistoiminta-alueessa. Lomituksessa pyritään entistä määrätietoisemmin kohdentamaan toimenpiteitä työssä jaksamiseen ja työhyvinvointiin, koska aiemmat toimenpiteet eivät ole vielä olleet riittäviä. Vuoden 2015 kuluessa seurataan lomitustoimen lainsäädännön kehittymistä Melan uusia linjauksia palvelutoiminnan rahoittamisen suhteen, ja sen pohjalta ratkaistaan kunnan linjaukset lomatoiminnan hallinnoimisen suhteen tulevaisuudessa.

Työllisyyspolitiikan kohdalla keskeisin huomio keskittyy yhä jo lainsäätäjän ohjaamanakin nuoriin. Siksi kunta on päättänyt olla mukana kolmannen sektorin Välikäsi –hankkeessa. Erityinen huomio kohdennetaan myös siihen, että omalla pitkäaikaistyöttömien tukityöllistämällä yrityksiin kohennettaisiin mahdollisimman hyvin tämän kohderyhmän työkykyä ja parhaimmillaan luotaisiin mahdollisuuksia uusiin työsuhteisiin. Vuoden 2013 toimenpiteet ovat osoittautuneet toimiviksi ja niiden pohjalta työtä jatketaan. Työllisyyden hoidossa on tärkeää onnistua, koska vuoden 2015 kuluessa toteutuvat lakimuutokset lisäävät kuntien velvotteita ja vastuita työllisyyden hoidossa monella tapaa.

Perusturvalautakunta

Sosiaalipalveluissa on pystytty viime vuosien aikana merkittävästi vähentämään asumispalveluiden ostopalveluja. Vuoden 2015 talousarvioon sisältyy jälleen uutena tavoitteena kahden asiakkaan siirto kotikunnan palveluiden piiriin. Tehostettua palveluasumista joudutaan edelleen ostamaan niille asiakkaille, joille omassa kunnassa ei ole heidän palvelutarpeeseensa soveltuvia ympärivuorokautisia asumispalveluita. Kaikki yksityisissä palvelukodeissa nykyisin asuvat henkilöt ovat alle 75-vuotiaita mielenterveyskuntoutujia, vammaisia tai kehitysvammaisia ikäjakautumaan ollessa 23–67 vuotta.

Sosiaalipalveluiden asiakasprosesseja kehitetään edelleen, jolla pyritään varmistamaan palveluiden järjestäminen sosiaalihuollon, lastensuojelun ja toimeentulotuen lakisäätteisten määräaikaisten puitteissa. Omaishoidon tuessa ja perhehoidossa on varauduttu lakisäätteisiin indeksikorotuksiin ja asiakasmäärän pysyttämiseen vuoden 2014 tasolla. Perhehoitoa voidaan kuitenkin tarpeen mukaan lisätä, mikäli se mahdollistaa asiakkaan siirtämisen pois sairaalahoidosta. Vammaispalvelujen talousarvio perustuu nykyisiin asiakasmääriin. Kehitysvammaisten laitoshoidon ostetaan Vaalijalan kuntayhtymältä kahdelle asiakkaalle, koska Keski-Suomessa ei ole tarjolla vastaavaa palvelua, mikä lisää ostopalvelujen kustannuksia. Kehitysvammahuollon palvelurakennetta kehitettiin vuonna 2014 kunnassa siten, että Mäkituvan toimintakeskus siirtyi perusturvajohtajan alaisuuteen. Mäkituvan asuntolan asukkaiden tarvitsemat palvelut puolestaan järjestetään nyt osana kotihoidon palveluja.

Kuljetuspalvelujen kustannukset ovat lisääntyneet vuosittain ja kuljetuspalvelujen kokonaisuutta tulisikin tarkastella koko kunnan tasolla. Sosiaalihuoltolain mukaisiin kuljetuspalveluihin on varattu määrärahoja 10.000 € vuodelle 2015. Sosiaalipäivystys- ja perheneuvolapalvelut sekä sijaishuoltoyksikön ja pääosin myös lastenvalvojapalvelut ostetaan Jyväskylän kaupungilta. Toimeentulotukimenot ovat edelleen pienentyneet edellisestä vuodesta ja tulevat alittamaan talousarvon vuonna 2014. Vuoden 2015 talousarviossa toimeentulotuen asiakkuuksien määrä on arvioitu vuoden 2014 tason mukaisesti. Sekä toimeentulotuen että työmarkkinatuen kuntaosuusmenojen osalta riskinä on työmarkkinatuen rahoituksen muutos vuonna 2015.

Vanhuspalvelulaki tuli voimaan 1.7.2013. Lain mukaan kunnan on toteutettava omavalvontaa ympärivuorokautista palvelua tarjoavissa yksiköissä vuoden 2015 alusta, joten omavalvontasuunnitelmien tulee olla valmiita maaliskuun loppuun mennessä. Osana kunnan vanhuspalvelustrategian päivittämistä on toteutettu palvelurakenteen kokonaisvaltaista kehittämistä. Elokuussa 2014 valmistui 20-paikkainen Palvelutalo Kotiranta. Samanaikaisesti kunnan laitospaikkamäärä pieneni 48:sta 33:een. Lisäksi Palvelutalo Metsätähti muuttui yövalvotuksi yksiköksi. Kotihoitoon perustettiin kotiutustiimi. Vuonna 2015 laitospaikat vähentyvät edelleen, kun entisen terveyskeskussairaalan tilat remontoidaan. Muutoksen jälkeen keväällä 2015 edellä mainituissa tiloissa käynnistyy uusi 11-paikkainen palvelukoti Tammela ja 14–16-paikkainen kuntoutusyksikkö Tammiranta. Samanaikaisesti Palvelutalo Metsätähden yhteyteen remontoidaan lisää asuntoja erilliseen Tähtelä-yksikköön, jolloin Metsätähti muuttuu 20-paikkaiseksi. Vanhustenhuollon henkilöstön kanssa käytiin yhteistoimintamenettely keväällä 2014, jolloin tehtiin

alustava suunnitelma henkilöstön sijoittumisesta uusiin yksiköihin. Yhteistoiminta-menettelyä jatketaan keväällä 2015.

Yksityisiin palvelukoteihin vanhuksia ei tarvitse enää pysyvästi sijoittaa, mutta palvelujärjestelmän piirissä olevilla on oikeus vaihtaa kotikuntaa, jolloin lähtökunta kustantaa asumispalvelujen kustannukset. Kotikunnan vaihto-oikeutta on käyttänyt muutama asiakas. Päiväkeskustoimintaa järjestetään vanhuksille Kirkonkylässä Päiväkeskus Päivärannassa, johon yhdistettiin Aseman kylällä toimiva päiväkeskus vuonna 2014. Kotihoidon tukipalveluissa toteutettiin Menu-mat Oy:n ateria-automaatin pilotointi. Kokemukset olivat hyviä ja kokeilua jatketaan vielä vuonna 2015. Kotihoidon asiakkaiden palvelutarve lisääntyy edelleen muun muassa sairaalasta kotiutumisen nopeutuessa, joten välittömän työajan osuutta asiakastyössä on pystyttävä lisäämään. Investointeihin onkin sisällytetty optimointiin tarvittavan ohjelmiston ja siihen liittyvien mobiililaitteiden hankinta. Lisäksi kotiutustiimiä on tarkoitus kehittää kotikuntoutuksen osalta palkkaamalla voimavarahoitaja kotiutustiimiin testamentti lahjoituksen turvin 2-3 vuodeksi. Hankasalmen kunta oli mukana 31.10.2014 päättyneessä Oma tupa, oma lupa –hankkeessa, ja jatkossa vanhuspalveluita kehitetään Keski-Suomen SOTE 2020 –hankkeen avulla.

Terveyspalvelut ylittävät talousarvion vuonna 2014 merkittävästi johtuen ennakoitua suuremmista perusterveydenhuollon sairaalapalveluiden ostoista alkuvuonna. Käyttö on vähentynyt loppuvuotta kohti, kun kunnan palveluasuntojen määrä on lisääntynyt ja kotiutustoimintaa on tehostettu. Kuluvana vuonna käyttö on ollut keskimäärin 13 sairaansijaa ja vuoden 2015 talousarviossa on varauduttu keskimäärin 7 sairaansijan käyttöön. JYEn järjestämien avoterveydenhuollon palvelujen perustana ovat pääosin nykyiset palvelut myös vuonna 2015. Sairaanhoidopiiriin tarjous erikoissairaanhoidon palveluista vuodelle 2015 sisälsi kasvua vuoden 2014 talousarvioon verrattuna 0,4 %.

Jyväskylän kaupungin hallinnoima Keski-Suomen SOTE 2012 –hanke käynnistyi seminaarilla 6.10.2014. Hankkeeseen osallistuvat myös muut Keski-Suomen kunnat, sairaanhoidopiiri ja KOSKE. Hankkeen tavoitteena on asukas- ja asiakaslähtöinen tuotantorakenne ja toimintamalli, jolla turvataan Keski-Suomen asukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelut tulevaisuudessa. Hankkeen arvioitu kesto on 1.3.2014–31.10.2016.

Sivistyslautakunta

Kunnanhallituksen asettaman sivistyslautakunnan vastualueen nettoraami vuodelle 2015 on 8 900 000 €. Vuoden 2014 talousarvioon verrattuna määräraha on 170 000 € pienempi.

Sisäisten kustannusten nousu sivistyspalveluissa on asettanut haasteen tavoitteeseen pääsemiseksi. Sivistyspalvelujen talousarvioesitys vuodelle 2015 on 8 988 000 €, joka on 81 000 € vähemmän vuoteen 2014 verrattuna.

Sisäisten kustannusten nousu näyttelee merkittävää roolia talousarvion valmistelussa. Sisäiset kustannukset nousevat yhteensä 205 761 €. Sisäiset vuokrat nousevat 73 830 € ja siivouskustannukset 22 431 €. Lisäksi koulujen ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ateriakustannukset nousevat 82 000 € ja päivähoitopalvelujen ateriakustannukset 27 500 €.

Lisäksi koulutuspalveluissa koulukuljetuskustannukset kasvavat arvion mukaan reilut 3 %. Palkankorotusvaraus 0,2 % huomioidaan koko sivistyslautakunnan vastualueen palkoissa vuodelle 2015. Tämän lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä vastaavan kuraattorin nimitys ja palkantarkistus nostaa palkkakuluja koulutuspalveluissa noin 6000 €. Päivähoitopalveluissa kotihoidon tukeen on vuodelle 2015 varattu 25 000 € enemmän, koska lapsia syntyy edelleenkin 45-50 per vuosi.

Sivistystoimialan suurimmat kustannukset ovat koulutus- ja päivähoitopalveluissa, jossa säädökset ja määräykset säätelevät mm. päivähoitohenkilöstön mitoistusta, päivähoiton saatavuutta, erityisen tuen tarpeessa olevien oppilaiden osalta opetusryhmien kokoa, perusopetuksen oppilaan saaman opetuksen vähimmäistuntimäärää, lukiokoulutuksen vähimmäiskurssimäärää sekä päivähoiton että opetustoimen henkilöstön kelpoisuuksia. Suuria muutoksia näihin toimintoihin ei ole tehtävissä.

Koulutuspalveluissa on edelleenkin tarkasteltu erityisesti tuntijakoa, tuntikehyksiä, ryhmäkokoja sekä erityisopetusta ja avustajien määrää.

Koulutuspalveluissa opetuksen tuntijaossa siirryttiin jo syksyllä 2014 kaikissa Hankasalmen kouluissa kunnan opetussuunnitelmassa hyväksytyntuntijaon alarajaan. Lisäksi Kuuhankaveden koulussa lukuvuodeksi 2014-15 yhdistettiin 9. luokat kolmeksi ryhmäksi neljän sijaan. Syksystä 2015 alkaen Kuuhankaveden koululla vähennetään vielä 4 vuosiviikkotuntia yhdistämällä 8. luokat liikunnassa ja kemiassa. Nämä tuntikehyksiin vaikuttavat toiminnot näkyvät erityisesti Kuuhankaveden koululla säästöinä vuoden 2015 osalta. Ristimäen koulun osalta syksyllä 2015 esikoululaiset (ennusteen mukaan 5) integroidaan 1.-2. luokkaan, jossa on 7 oppilasta.

Lukion osalta tuntikehyskarsintoja lv 2015-2016 on tehty siten, että tulevat ykköset opetetaan ilman jakoja kaikissa aineissa, vaikka opiskelijoita tulisikin 25-30. Lisäksi eräitä soveltavia kursseja on poistettu sekä kurssitarjontaa ja tukea vähennetään sekä toimintoja ja hankintoja priorisoidaan, mutta kuitenkin niin, että lukiokoulutus voidaan tarjota edelleenkin laadukkaana.

Päivähoitopalveluissa vuoteen 2014 verrattuna nettomenot laskevat 2,8 %. Säästöjä on tehty muun muassa ostopalveluvuorohoidon lopettamisella Jyväskylästä ja erityisvarhaiskasvatuspalvelujen hoitamisella kunnan omana toimintona liittämällä tehtävä Sinisiiven päiväkodin johtajan tehtävään. Palkkakuluista säästetään myös perhepäivähoidon ja Aseman esiopetuksen osalta mm. eläköitymiset huomioiden sekä yhteistyö esiopetuksen järjestämisessä koulun esiopetuksen kanssa. Sillankorvan ja Metsätähden päiväkotien osalta on oikaistu päällekkäisyys siirtämällä ruokapalveluja hoitavien henkilöiden palkkakulut sisäisistä siivouskuluista oikeaan menokohtaan, yhteensä 42 000 €. Sillankorvan ja Metsätähden päiväkotien osalta aterioiden suoritekertoimet on ilmoitettu täysimääräisinä vuodelle 2015 ja tämän lisäksi sisäisiin siivouskuluihin on sisällytetty vielä ruokapalvelua hoitavien työntekijöiden palkat. Aiemmin tämä on huomioitu aterioiden suoritekertoimissa siten, että ne ovat olleet alhaisemmat.

Kokonaisuudessaan vapaa-ajan palveluiden nettomenot vähenevät vuoteen 2014 verrattuna 1,4 %. Kulttuuripalveluiden määräraha on pysynyt samana jo usean vuoden ajan. Liikuntapalveluiden määrärahassa on laskua 3 400 € vuoteen 2014 verrattuna. Säästöjä on tehty mm. latujen auraus- ja jääkenttien kunnossapidossa. Kirjastossa määrärahassa on laskua 7 000 € koskien mm. henkilöstön vapaaehtoisia palkattomia vapaita ja palveluiden ostoa. Nuorisopalveluissa säästöjä on tehty 3 000 € karsimalla kuluja eri toiminnoista. Kansalaisopistossa on vähennetty 10 000 € tuntiopettajien palkoista.

Hallinnon osalta sivistystoimenjohtajan palkasta siirretään 20 % kansalaisopiston menoihin ja kuluja vähennetään koulutusmenoista ja hankinnoista noin 7000 €. Hallinnon osalta nettomenot vähenevät vuoteen 2014 verrattuna 5 %.

Sivistystoimialan suurimmat kustannukset kohdistuvat koulutus- ja päivähoitopalveluihin, jossa säädökset, määräykset ja veloitteet määrittävät toimintoja. Opetusministeriön ja muiden tahojen kanssa yhteistyönä tehtävien kehityshankkeiden kautta pyritään erityisesti koulutuspalveluiden ja vapaa-ajanpalveluiden kehittämiseen ja monipuolistamiseen.

Ympäristölautakunta sekä rakennus- ja valvontalautakunta

Ympäristötoimen organisaatio muuttui vuoden 2012 aikana, tavoitteena toiminnan tehostaminen ja palvelujen tuottamisen parantaminen. Kyseinen kehitystyö jatkui vielä vuoden 2013 ja 2014 aikana. Kiinteistöjen hoito ja kiinteistöjen kunnossapito yhdistetään 2014 lähtien Talonpalveluihin. Samoin 2014 kesäkuusta alkaen Kiinteistön hoito ja –huolto, siivouspalvelu sekä ruokapalvelut saivat omat tulovastuulliset esimiehet tilapalvelun päällikön siirtyessä eläkkeelle.

Kiinteistöjen hallinnassa toimintatapojen ja menetelmien yhtenäistäminen ja kehittäminen sekä investointien kokonaistaloudellinen tuottaminen ja kiinteistöjen arvon säilyttäminen ovat edelleen vuoden 2015 tavoitteita. Lisäksi käyttäjien toimintaedellytysten ylläpitäminen kiinteistöjen osalta.

Infrapalveluiden vuoden 2015 toimintaohjelmassa ovat hulevesien vähentäminen viemäriverkoston osalta, investointiohjelmassa mainittujen asemakaavateiden peruskorjaus ja katuvalojen saneeraus.

Yuodelle 2015 lisätään asemakaavateiden kunnostuksia edellisiin vuosiin verrattuna. Samoin hulevesien kulkeutuminen viemäriverkostoon on ollut 2014 tutkinnassa ja 2014 joulukuussa saamme raportin aseman seudun tilanteesta. Jo nyt voidaan sanoa, että hulevesiä on joutunut hallitsemattomasti aseman seudulla viemäriverkostoon. Hulevesien tutkinta jatkuu 2015 Kirkonkylän alueella.

Asemakaavateiden kunnossapitotyöt ja kunnan alueella olevien yksityisteiden avustaminen hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Kirkonkylän taajaman huonokuntoisia jätevesipumppaamoja saneerataan ja kaikkien taajamien jätevesipumppaamoiden kaukovalvonnan asennusten loppuun saattaminen. Tervaniemen vedenottamon saneerauksen lopputyöt saatetaan valmiiksi ja tehdään vedenottamon käyttöönotto. Mikonlammen vedenkäsittelylaitoksella tehdään automaation korjaustyöt ja parannetaan kaukovalvontaa. Suoritetaan vanhojen asemakaava-alueiden ajanmukaisuuden arviointi sekä käynnistetään arvioinnin perusteella asemakaavojen mahdolliset muutokset. Varikko tuottaa palveluita kaikille vastuualueille ja kuntalaisille.

Tervaniemen vedenottamon saneeraustyössä selvitetään vielä 2015 meille sopivien arseeninpoistolaitteiden hankintaa. Kärjenkankaan vedenottamon aitaus välttämätön ilkevallalta suojautumiseksi. Kirkonkylän asemakaavan uudistaminen nykytilannetta vastaavaksi kirkonkylän eteläpuolisilla alueilla.

Torin alueen rakentaminen pyritään käynnistämään 2015 alussa heti urakkakilpailun valmistuttua.

Jätelain uudistuksen mukanaan tuomat välttämättömät muutokset edellyttävät vihertoimen ja ympäristönsuojelun henkilöstöltä merkittävää työpanosta vuonna 2015. Lape-projekti ei enää jatku vuonna 2015, joten mm. luontokohteiden hoitotyöt joudutaan organisoimaan uudestaan. Ns. hajajätevesiasetuksen siirtymäaika umpeutunee keväällä 2016, joten mm. toimenpidelupa-hakemuksia ja lisäaika-anomuksia on odotettavissa runsaasti. Rakennusjärjestyksen uusiminen on suunnitelmassa.

Vuoden 2015 investointiohjelman suurimpia kohteita talonrakennuksen osalta ovat Metsätähden työterveyden osaan tehtävät palveluasunnot ja osa sairaalantiloista muutetaan palveluasunnoiksi. Isoin hanke vuonna 2015 on nykyisen paloaseman saneeraus ja laajennustyö. Monitoimitalon IV- ja saneeraustöiden hankesuunnittelu tehtiin 2014 ja työt käynnistyvät 2015 jos kunta saa valtiolta haettua avustusrahaa korjauksiin ja muutoksiin. Kaukolämpöverkosto otettiin käyttöön kirkonkylällä suunnitellusti, pois lukien paloasema jonka rakennustyöt ajoittuvat yuodelle 2015.

Asuntotuotantotoimen osalta vuoden 2014 tavoitteena ollut koko kuntakonsernin vuokra-asuntojen vuokrien harmonisointi toteutettiin ja uudet vuokrat on toteutettu 10/14 alkaen.

Ympäristötoimen tulosityksiköt tuottavat hyvää palvelua kunnalle, kuntalaisille sekä eri sidosryhmille tavoitteenaan olla tehokas, palveluhenkinen ja laadukasta tulosta tekevä yksikkö.

2.3 Käyttötalous

Käyttötalousmenot ovat 44 915 008 euroa ja käyttötaloustulot 12 904 570 euroa, nettomenot 32 010 438 euroa.

Käyttömenot nousevat vuoden 2014 talousarvion tasosta 158 868 euroa ja käyttötulot nousevat 731 450 euroa, nettomenot vähenevät 572 582 euroa, 1,8 %. Käyttötuloihin sisältyy 400 000 euroa käyttötalouteen kohdennettavia lahjoitusvaroja.

Kunnallisten palvelujen nettokustannuksiksi asukasta kohden tulee 6 040 euroa.

2.3.1 Yhteenveto käyttötalouden talousarviosta

Käyttötalous 1000 euroa	Tp 2012	Tp 2013	Ta 2014	Muutos	Ta 2014	Ta 2015	Ta-muutos	%
Tulot	12 641	12 601	12 174		12 174	12 905	730	6,0
Keskusvaalilautakunta	17		10		10	10	0	-3,9
Tarkastuslautakunta								
Kunnanhallitus	4 506	4 482	3 870		3 870	3 841	-29	-0,7
Perusturvalautakunta	2 116	2 150	2 023		2 023	2 597	573	28,3
Sivistyslautakunta	1 079	1 075	1 037		1 037	1 133	95	9,2
Ympäristölautakunta	4 923	4 894	5 233		5 233	5 324	91	1,7
Menot	42 864	44 893	43 734	1 022	44 756	44 915	159	0,4
Keskusvaalilautakunta	34		15		15	20	5	30,3
Tarkastuslautakunta	12	26	25		25	25	0	0,0
Kunnanhallitus	6 365	6 525	5 820		5 820	5 808	-12	-0,2
Perusturvalautakunta	21 340	22 902	22 333	1 022	23 355	23 361	6	0,0
Sivistyslautakunta	9 674	9 828	10 107		10 107	10 121	14	0,1
Ympäristölautakunta	5 439	5 612	5 433		5 433	5 580	146	2,7
Netto	-30 223	-32 292	-31 559	-1 022	-32 582	-32 010	572	-1,8
Keskusvaalilautakunta	-17		-5		-5	-10	-5	100,0
Tarkastuslautakunta	-12	-26	-25		-25	-25	0	0,0
Kunnanhallitus	-1 859	-2 043	-1 950		-1 950	-1 967	-17	0,9
Perusturvalautakunta	-19 224	-20 752	-20 310	-1 022	-21 332	-20 764	568	-2,7
Sivistyslautakunta	-8 595	-8 753	-9 070		-9 070	-8 989	81	-0,9
Ympäristölautakunta	-516	-718	-200		-200	-256	-56	27,8

2.4 Rahoitus

Valtionosuuksia arvioidaan kertyvän 18 350 000 euroa ja verotuloja 15 600 000 euroa vuonna 2015.

Vuoden 2010 alusta toteutettiin valtionosuusuudistus, jossa nykyiset sektorikohtaiset valtionosuudet keskitettiin pääosin valtiovarainministeriöön. Valtionosuusjärjestelmän perusrakenne säilyi uudistuksessa lähtökohtaisesti nykyisellään. Vuoden 2015 alusta voimaan astuu uusi valtionosuusjärjestelmä, joten siksi vuosien 2015 – 2018 osalta taloussuunnitelmassa esitetään pääsoin vain kokonaisarvio toteutuvasta valtionosuudesta vuosien 2016 – 2018 osalta. Tosin verotuloihin perustuvan tasauksen määrästä on jo esittää arvio vuosien 2016 ja 2017 osalta. Suunnitelmavuosien osalta rahoituspohja voi siis muuttua valtionosuuksien suhteen suurestikin.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin tuli vuoden 2012 alussa ensimmäinen leikkaus, ja samalla kiinteistövero poistettiin verotulontasausjärjestelmästä. Hankasalmen kunnan osalta nämä muutokset pienensivät tulopohjaa hieman yli 800 000 euroa. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien leikkaus ajoittuu kokonaisuudessaan vuosille 2012 - 2017. Leikkausten rahoituspohjaa vähentävä kumulatiivinen vuosikohtainen kokonaisvaikutus on vuonna 2015 Hankasalmen kunnalle n. 1,6 miljoonaa euroa (verrattuna siis siihen, ettei valtionosuuksia olisi leikattu vuosina 2012-2015 ollenkaan).

Valtionosuudet ja verotulot

1000 euroa	Tp2010	Tp2011	Tp2012	Tp2013	Ta2014	Ta2015	Ts2016	Ts2017	Ts2018
Valtionosuudet	15657	16043	17228	17821	18035	18350	18600	19000	19400
-peruspalvelujen valtionosuus	11750	11994	13130	13407	13552	13447			
-verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	4523	4670	4760	5056	5065	5290	5467	5522	
-opetus- ja kulttuuri-toimen valtionosuudet	-616	-620	-662	-642	-582	-387			
Verotulot	12844	13096	13784	14214	15065	15600	15830	16275	16733
-tulovero	11132	11404	12147	12462	13175	13569	13880	14281	14700
-yhteisövero	894	856	621	695	730	698	617	660	700
-kiinteistövero	818	836	1016	1057	1160	1333	1333	1333	1333
Yhteensä	28501	29139	31013	32035	33100	33950	34430	35275	36133

Verotuloiksi vuodelle 2015 arvioidaan 15 600 000 euroa. Tuloverotuoton kasvu syntyy suurimmaksi osaksi kunnan tuloveroprosentin nostolla 21,5 prosentista 22 prosenttiin ja kiinteistöverojen 0,1 %-yksikön korotuksesta. Niiden tulovaikutukseksi kaikki yhteenlaskien on arvioitu noin 446 000 euroa.

Vuoden 2015 on vuosikatteeksi on budjetoitu 2 103 862 euroa. Investointisuunnitelman nettomeno on 5 184 000 euroa, mikä on kokonaisuudessaan budjetoitu rahoitettavaksi lainalla. Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset on arvioitu 820 210 euroksi.

2.5 Henkilöstö

Kunnanvaltuusto hyväksyi alkuvuodesta 2013 kunnalle uuden henkilöstöstrategian. Strategian laadinnassa otettiin huomioon johtamisen käsikirja, joka hyväksyttiin lokakuun 2012 kunnan-valtuustossa. Kyseinen strategia ohjaa kunnan henkilöstöpolitiikkaa talousarvio- ja taloussuunnitelma-vuosina.

Vuoden 2015 kuluessa kunnan palkkausjärjestelmä arvioidaan kokonaisuudessaan – arviointi on siirtynyt edelleen kuntajakoselvityksen myötä. Käytännössä nyt arvioidaan, kuinka nykyinen palkkausjärjestelmä on toteutunut, onko sillä saavutettu uudistuksille asetetut tavoitteet ja miten TVA-prosessia ja henkilökohtaisen lisän harkinnanvaraisen osuuden arviointia tulisi kehittää. Osaltaan työhön liittyvä tulospalkkiomahdollisuuksien selvittäminen kunnan palkkauspöytäkirjassa johtamisen käsikirjan mukaisesti ja kunnallisen palkkausjärjestelmän ohjaamana.

Henkilöstön määrässä ja rakenteessa talousarvion suunnittelukaudella tapahtuvat muutokset pyritään pitämään vähäisinä, mutta vakiintuneena tilanne ei säily. Vuodelle 2012 uudistettiin kunnan johtamisen järjestelyjä selkeästikin ylimmän johdon suhteen. Suurimmat muutokset vuonna 2013 aiheutti seutukunnallinen yhteistyö maaseututoimessa. Sosiaalitoimen kohdalla lähivuosina tapahtuu muutoksia, kunhan sote-uudistus etenee. Terveystoimen tapaan sosiaalitoimen järjestämistä vastuu on siirtymässä pois kunnan omasta toimivallasta.

Vanhuspalveluissa henkilöstömäärälisäyksiä ja henkilöstön toimenkuvien muutoksia on toteutettava jo ennen sote-uudistuksen arvioitua toteutumista vuoden 2017 alusta. Muun muassa uusien tilaratkaisujenkin vuoksi. Lomituspalveluissa seurataan tarkasti Melan päätöksentekoa uusista lomituspalvelualueista. Kaikilla vastuualueilla henkilöstömenojen kasvua pyritään hillitsemään ja muun muassa luontaisen poistuman kohdalla arvioimaan aina huolella mahdollisuus henkilöstömäärän vähentämiseenkin. Sivustustoimen hallinnon ja vapaa-ajan palvelujen kohdalla sekä hoiva-alan henkilöstön kohdalla tullaan henkilöstöjärjestelyjen vuoksi käymään yt-neuvotteluja vuoden 2015 aikana.

Mikäli talousarvion taloudelliset tavoitteet alkukevään toteutuman perusteella uhkaavat jäädä toteutumatta, valmistaudutaan Hankasalmen kunnassa tutkimaan mahdollisuus koko henkilöstön lomautuksiin. Sen kokonaisvaikutukset arvioidaan kuitenkin huolella ennen mahdollista toteuttamista.

Johtamisen käsikirjan jalkauttaminen, varhaisen välttämisen mallin toteutuminen ja intran käytön tehostaminen ja parantaminen ovat muita vuoden 2015 keskeisimpiä toiminnallisia haasteita edellisten talousarviovuosien tapaan.

2.6 Investoinnit

Investointisuunnitelma noudattaa edellisen talousarvion investointiohjelmaa ja loppuun viedään monia arjen palvelujen turvaamisen kannalta keskeisiä hankkeita.

Suuria vuoden 2015 hankkeita ovat vanhusten hoidon hankkeet. Metsätähden palvelutalon laajennus ja sairaalan kohdalla kahden eri osaston luominen – eli palvelutalo Tammelan ja erillisen laitosyksikön luominen nykyisen sairaalan sijaan – ovat koko vanhuspalvelujen rakennemuutoksen kannalta olennaisia tärkeitä rakennuskohteita, jotka saadaan vuoden 2015 kuluessa toteutetuksi.

Muut suunnitelmassa olevat investointihankkeet ovat muun muassa turvallisuuteen ja infran toiminnallisuuteen sekä vapaa-aikaan liittyviä parannuksia. Myös niiden kohdalla ohjelmassa on yksi iso rakennushanke, eli Paloaseman peruskorjaus ja laajennus.

Liikenneväylien kohdalla viedään eteenpäin aiempien suunnitelmien mukaisesti kaavateiden päällystyksiä ja korjauksia. Puistojen ja leikkipaikkojen kunnostamiseen kohdennetaan vähäisiä resursseja. Vesijohtoverkoston parantamiseen kohdennetaan aiempaa suurempi vuotuinen määräraha.

Vapaa-ajan puolella investointiohjelmassa säilyvät Aseman urheilukentän perusparannus ja sitä ennen toteutettava Monitoimitalon peruskorjaus (lähinnä ilmastointi). Tekojääratahanke siirretään tulevaisuuteen ja sen toteuttaminen on kiinni siitä, kuinka hyvin kunta talouden tasapainotuksessaan onnistuu. Kaikkien näiden kohteiden kohdalla selvitetään mahdollisuus liikuntapaikkarakentamisen avustuksien saamiseen

Investoinnit vuodelle 2015 ovat nettona noin 5,4 miljoonaa euroa. Suunnitelmavuosille 2015 – 2018 investoinnit nettona ovat yhteensä 7,4 miljoonaa euroa. Näin ollen investointiohjelma on hyvin etupainoitteinen.

3 KÄYTTÖTALOUS JA TOIMINTA

3.1 Keskusvaalilautakunta

Tehtävä: Keskusvaalilautakunta vastaa vaalien järjestämisestä.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Vaalien valmistelutoimenpiteet
- Ennakoäänestysasiakirjojen tarkastaminen
- Kunnallisvaaleissa lisäksi ehdokashakemusten vastaanotto ja tarkastaminen, ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen, ennakoäänten laskenta ja kaikkien äänten tarkastuslaskenta, tiedottaminen ja vaalien tuloksen vahvistaminen ja julkaiseminen

Toiminnan painopisteet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Äänestysaluejako ja vaalilautakuntien määrä säilyy ennallaan (Asema, Kirkonkylä, Niemisjärvi)
- Eduskuntavaalit 2015, kunnallisvaalit 2016 tai vuonna 2017 riippuen uudesta kuntalaista (talousarviossa huomioitu vuodelle 2016) ja presidentin vaali 2018.

Taloussuunnitelma

Keskusvaalilautakunta 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintatulot		10	10	1		10
Myyntitulot		2	1	1		1
Maksutulot						
Tuet ja avustukset		8	9			9
Muut toimintatulot						
Toimintamenot	1	15	20	24		16
Henkilöstökulut	1	12	16	19		12
Palvelujen ostot		2	3	3		2
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		2	1	2		2
Avustukset						
Muut toimintamenot						
Toimintakate	-1	-5	-10	-22		-6
Poistot	0	0	0	0	0	0

3.2 Tarkastuslautakunta

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten. Lisäksi valtuusto valitsee toimikauttaan vastaavien vuosien hallinnon ja talouden tarkastamista varten yhden tai useamman tilintarkastajan (JHTT-tilintarkastaja/ JHTT-yhteisö). Tilintarkastuspalvelut kunta ostaa valtuuston päätökseen perustuen tilintarkastus-yhteisö BDO Auditor Oy:ltä. Vastuunalaisena tilintarkastajana toimii JHTT, HTM Aki Rusanen.

Palvelusuunnitelman kuvaus

Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös hyvää tilintarkastustapaa noudattaen. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on määritellä tilintarkastuksen painopistealueet, valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, miten valtuuston tilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Taloussuunnitelma

Tarkastuslautakunta 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintatulot			0			
Myyntitulot						
Maksutulot						
Tuet ja avustukset						
Muut toimintatulot						
Toimintamenot	26	25	25	25	25	25
Henkilöstömenot	8	6	7			
Palvelujen ostot	16	19	18			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	2		0			
Avustukset						
Muut toimintamenot						
Toimintakate	-26	-25	-25	-25	-25	-25
Poistot	0	0	0	0	0	0

3.3 Kunnanhallitus

Kunnanhallitus 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintatulot	4482	3871	3841	3880	3957	4036
Myyntitulot	3350	3179	2918			
Maksutulot	478	268	198			
Tuet ja avustukset	538	420	472			
Muut toimintatulot	116	4	253			
Toimintamenot	6525	5820	5808	5866	5984	6103
Henkilöstömenot	4359	4029	3 931			
Palvelujen ostot	1214	1178	1137			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	82	81	57			
Avustukset	628	398	546			
Muut toimintamenot	242	134	138			
Toimintakate	-2043	-1949	-1967	-1987	-2026	-2067
Poistot	71	104	46	41	36	29

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Johtamisen käsikirjan käyttöön otto kokonaisvaltaisesti kunnassa riskienhallinnan ja johtamisen työvälineenä	Kunnan johtamisjärjestelmän ja riskienhallinnan uudistaminen käsikirjan ja sen liitteiden ohjaamalla tavalla, kunnanvaltuuston 29.10.2012 päätöksen 34 ja sen liitteiden mukaisesti	Valtuuston päätöksessään 29.10.2012 § 34 aikatauluttamien tavoitteiden toteutuminen – seurantaraportit KH:lle joka toinen kuukausi, valtuustolle puolivuositain (kesäkuu/joulukuu).	kunnanjohtaja (ja hänen alaisuudessaan vastuualueiden johtajat) Kunnanhallitus, joka seurannan perusteella aikatauluttaa käsikirjan käyttöönoton jatkoa

Strategisen tavoitteen toteutuminen on siirtynyt talousarvio ja taloussuunnitelmavuosille kuntajakoselvityksen vuoksi.

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiselle

- isot kuntaorganisaation ulkoiset muospaineet (mm. sosiaali- ja terveydenhoidon integraation valmistelu) vievät yhä johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden aikaresurssia pois oman johtamisjärjestelmän kehittämisestä
- kokonaisvaltaisen uudistuksen läpivieminen monialaisessa kuntaorganisaatiossa edellyttää paljon seuranta ja ohjausta
- riskit pyritään hallitsemaan selkeällä aikataulutamisella, vastuilla ja seurannalla, jotka on myös yksityiskohtaisesti kirjattu johtamiseen käsikirjaan
- edellä mainitut riskit toteutuivat vuonna 2014, mutta kuntajakoselvityksen valmistuttua keväällä 2014 johtamisen käsikirjan jalkauttaminen käynnistetään vuonna 2015.

3.3.1 Keskus- ja luottamushenkilöhallinto

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Hyvinvointikertomuksen vakiinnuttaminen kunnan päätöksenteon tueksi vuoden 2014 aikana. Hyvinvointikertomus käsitellään joulukuussa yhtä aikaa kunnan talousarvion kanssa.	Sähköisen hyvinvointikertomuksen hyödyntäminen.	Toisaalta sähköisen hyvinvointikertomuksen tietokannasta valittujen indikaattorin kautta seurataan kunnan omaa kehitystä ja toisaalta verrataan Hankasalmea muihin kuntiin	Perusturvajohtaja ja kunnanjohtaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- kyetäänkö valitsemaan kuvaavimmat indikaattorit ja toisaalta sopivimmat verrokkikunnat
- miten saadaan kaikki vastuualueet sitoutumaan hyvinvointityöhön
- riskit hallitaan johtoryhmän ja kunnanhallituksen sitoutumisella yhteisesti hyvinvointityöhön

Tehtävä: Kunnan johtamisesta vastaaminen.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Kunnanjohtajan, kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston toiminta sekä kunnan elinkeinotoiminta.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Uuden johtamisjärjestelmän vakiinnuttaminen Hankasalmele tulevien vuosien kuluessa
- Jyväskylän kaupunkiseudun erityisen kuntajakoselvityksen aiheuttamista toimenpiteistä päättäminen
- Hyvän arjen Hankasalmi –strategian päivittäminen vuosille 2015 – 2018 sekä elinkeino- ja työllisyys-poliittisen ohjelman päivittäminen.
- SOTE-uudistuksen valmistelun johtaminen Hankasalmen kunnan osalta yhdessä perusturvalautakunnan kanssa

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
väestömäärän kehityksen kääntäminen kasvuun	Tilastokeskuksen tilasto	5457	5404	5300	5310	5320	5330
elinkeinotoiminnan tukeminen työpaikkojen turvaamiseksi ja synnyttämiseksi Hankasalmele	kunnan alueella sijaitsevien työpaikkojen määrä (2007 → 2008 hävisi 57 työpaikkaa, sen jälkeen kasvua taantumaan saakka)	Tot 09 1560 (+12)	Tot 10 1572 (+12)	Tot 11 1533 (-39)	Tot12 1524 (-9) tavoite oli +1	+1	+1

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Sijaiset						
Työllistetyt						
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365*(osa-aikaprosentti/100)

Keskus- ja luottamushenkilöhallinto 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Tulot	311	270	416	420	429	437
Menot	1 176	933	1 041	1 051	1 072	1 094
Netto	-865	-663	-625	-631	-644	-657

3.3.2 Yleishallinto

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Kunnan johtamisen ja esimiestyön tukeminen	henkilöstöraportointi-järjestelmän käytön vakiinnuttaminen esimiestyön tueksi mm. varhaisen välittämisen mallin ja henkilöstön tasapuolisen kohtelun tarpeisiin	- pitkien sairauspoissaolojen kehittyminen - arviot johtamisesta työhyvinvointikertomuksessa	kunnanjohtaja (tukunaan palkanlaskenta ja esimiehet)
Sähköisen viestinnän kehittäminen	Intran ja Ekstranetin kehittäminen ja vakiinnuttaminen kunnan luottamushenkilö- ja henkilöstöviestinnässä. Siirrytään pääsääntöisesti sähköiseen viestintään	lokakuussa 2015 tehtävässä tyytyväisyyskyselyssä ekstranet- ja intra arvioidaan keskimäärin vähintään hyvin toimiviksi	kunnanjohtaja, toimistos sihteeri ja atk-suunnittelija ovat päävastuulliset viranhaltijat yhteistoiminnassa keskenään

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteiden toteutumiselle

- riskit ovat päivittämisen suhteen ajankäytöllisiä, eli työ tehdään normaalin muun työn ohessa, siksi nämäkin tavoitteet nyt siirtyneet
- käyttäjien toimintatapojen muuttaminen ottaa aikansa, eli esimerkiksi osa ei aktiivisesti käytä sähköpostia ja nettiä – nyt se olisi välttämätöntä niin henkilöstöltä kuin luottamusmiehiltä
- riskiä hallitaan hankkimalla keskeisille luottamushenkilöille tietokoneet ja nettiyhteys

Tehtävä:

Hallinto- ja talouspalvelut, atk-palvelut sekä henkilöstöhallinto
Atk-palvelut: Kunnan tieto- ja viestintäjärjestelmien ylläpito ja kehittäminen.
Kunnan laiteympäristön ylläpito ja tietoturvasta huolehtiminen.
Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden sovellus- ja laitetuki.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- Kunnanvaltuuston ja –hallituksen kokousten valmistelu ja päätösten täytäntöönpano
- Asiakirjahallinnosta vastaaminen
- Talous- ja palkkahallinnosta vastaaminen
- Talouden suunnittelu ja seuranta
- Päätöksentekoa, suunnittelua ja palvelutuotantoa avustavan taloudellisen informaation tuottaminen, kokoaminen ja raportointi
- Virka- ja työsuhdeasioiden hoito ja työhyvinvoinnin tukeminen
- Kunnan tieto- ja viestintäjärjestelmien toimivuudesta ja kehittämisestä vastaaminen
- Keskusarkiston ylläpito

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Microsoft Active Directory koko kunnan hallinto-organisaatioon
- Virtuaaliympäristön siirto uudelle laitealustalle
- Sähköisten palvelujen kehittäminen
- Arkistojen ajantasalle saattaminen ja sähköisen arkistoinnin aloittaminen
- Henkilöstöraportoinnin ja taloussuunnittelun ohjelmistojen käyttöönoton loppuunsaattaminen ja käyttäjäosaamisen vahvistaminen
- Talousseurannan menetelmien ja osaamisen tehostaminen
- Sähköisen asioinnin kehittäminen jatkuu
- Sähköisen ja ulkoisen viestinnän kehittäminen ja parantaminen jatkuu
- Tietoturvallisuuden parantaminen ja tieto- ja paloturvallisiin laitetiloihin siirtyminen
- Microsoftin Active Directoryyn siirtyminen koko hallinnon osalta
- Työssäjaksamisen tukemista jatketaan

Tavoitteen määrittely

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp2013	Ta2014	Ta2015	Ts2016	Ts2017	Ts2018
Tehokas asiakirjahallinto	työajan käyttö						
Sap HR-raportoinnin käyttö	raportointi-käyttöaste			100 %	100 %	100 %	100 %
Sap-talousjärjestelmän käyttö	käyttäjä-koulutukset			2/v/ käyttäjä	1/v/ käyttäjä	1/v/ käyttäjä	1/v/ käyttäjä
Taloussuunnittelu-ohjelman käyttö	ohjelman käyttöaste			100 %	100 %	100 %	100 %

Henkilöstön määrä tulosyksikkö-tasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp2013	Ta2014	Ta2015	Ts2016	Ts2017	Ts2018
Vakituiset	9,36	11,46	11,46	11,46	11,46	11,46
Sijaiset	1					
Työllistetyt						
Muut määräaikaiset	0,9	1	1	1	1	1
Oppisopimus						
Yhteensä	11,26	12,46	12,46	12,46	12,46	12,46

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/365*(osa-aikaprosentti/100)

Yleishallinto 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Hallinto- ja talouspalvelut						
Tulot	129	10	18			
Menot	490	538	478			
Netto	-362	-528	-460	-465	-474	-483
Atk-palvelut						
Tulot	10		7			
Menot	246	253	247			
Netto	-237	-253	-240	-243	-248	-253
Henkilöstöhallinto						
Tulot	66	50	68			
Menot	207	197	205			
Netto	-142	-147	-136	-138	-141	-143
KKI-hanke						
Tulot	3					
Menot	3					
Netto						
Välikäsi -hanke						
Tulot			0			
Menot			13			
Netto			-13			
Yleishallinto yhteensä						
Tulot	207	60	93	94	96	98
Menot	947	988	943	939	958	977
Netto	-740	-928	-850	-845	-862	-879

3.3.3 Maaseutu- ja työllistämispalvelut

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

1. Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Työttömyyden taso alle maakunnan ja Jyvässeudun keskiarvon	Uusien työpaikkojen edistäminen. Tukityöllistäminen kuntaan ja yrityksiin (pitkäaikaistyöttömien yrityksiin työllistämisen mallin vakiinnuttaminen) sekä kuntouttava työtoiminta.	Hankasalmen työttömyys% alle maakunnan ja Jyvässeudun keskiarvon. Työttömyysprosentin tason kehitys kunnassa	elinkeinopäällikkö

2. Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Yritystoiminnan toimitilarapeisiin vastaaminen	Vapaat tai tarvittaessa vapautuvien toimitilojen ja yritystonttien kartoitus sekä päivitys	Yritysten toimitilarapeisiin löytyneet ratkaisut	elinkeinopäällikkö

3. Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Lomituksen järjestäminen joustavasti ja taloudellisesti sekä yrittäjien jaksamista tukien	-Lomittajien töiden suunnittelu tilojen työaikojen mukaan. -Lomittajien työssäksämisen parantaminen. Tuetun maksullisen lomituksen markkinointi → lomituspäivien kokonaiskehitys mahdollisimman vähän laskeva.	lomituspäivien määrä lomituspäivien määrä suhteessa lomittajiin ja lomahallinnon henkilöstöön lomittajien sairauspoissaolojen määrä/htv	lomituspalvelupäällikkö

Keskeisimmät riskit kyseisten tavoitteiden toteutumiseksi

- Yleinen työllisyystilanne ja työnantajien mahdollisuudet työllistää.
- Jyväskylän työvoimatoimiston sivupisteen toiminnan jatkuminen Hankasalalla.
- täyttä työaikaa tekevien lomittajien määrä liian suuri suhteessa tilojen työaikaan.
- tilojen keskimääräinen työaika on pieni, josta johtuu korkea osa-aikaisuus.
- Lomitusala ei houkuta nuoria, osa-aikaisuus, pitenevät työmatkat
- Viljelijät vähenevät muuta maata nopeammin.

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- kannustetaan täyden työajan lomittajia osa-aikaistamaan itsensä vapaaehtoisesti, jolloin työtä saataisiin jaettua tasaisemmin kaikille. Se parantaisi myös jaksamista, kun vapaata olisi enemmän.
- markkinoidaan yrittäjille tuetun maksullisen työajan ottamista työpäivän jatkeeksi.

Tehtävä:

Maaseutuhallinnon tehtävät ja maaseudun kehittäminen osana Laukaan yhteistoiminta-alueetta. Kunnallisesta työllistämisestä sekä yrityksiin työllistämisestä vastaaminen. Elinkeinojen kehittämis-tehtävät kunnanjohtajan tukena keskus- ja luottamushenkilöhallinnon alla. Lomituksen järjestäminen neljän kunnan ja yhden kaupungin alueella.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- EU ja kansallisten tukien hakuprosessin hoitaminen osana Laukaan yksikköä, jossa maatala- ja muun yritystoiminnan vahvistaminen investointeja ja sukupolvenvaihdoksia edistäen.
- Vastata kunnallisesta työllistämisestä yrityksiin ja kuntaorganisaatioon.
- Lomituspalveluiden tarkoituksena on turvata maatalousyritysten keskeytymätön toiminta yrittäjän loman ajaksi.
- Yritysneuvonta ja yritystoiminnan edistäminen.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Maatilojen johtaminen ja liiketoimintaosaaminen koulutusohjelman toteuttaminen sekä investointien edistäminen.
- Yritysten käyttöön vapaiden toimitilojen kartoitus ja päivitys sekä toimitilojen ja teollisuustonttien markkinointi.
- Hankasalmen työttömyysaste alle Jyväseudun ja maakunnan keskiarvon. Työllisyydenhoidossa painopiste alle 25 -vuotiaissa nuorissa ja pitkäaikaistyöttömissä sekä yrityksiin työllistämässä.
- Tuetun maksullisen lomituksen markkinointi
- Lomittajien koulutus.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kelalta tulevan laskutuksen pienentäminen yli 500 pv työttömänä olevista henkilöistä	Laskutettu euromäärä		100 000	100 000	95 000	90 000	90000
Lomatoimen hallintorahan riittävyys	hallinto-raha riittää hallinnon kuluihin	+9700	-2200	+5500	+7400	+19000	+355000

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	56,2	51,2	51,2	46,2	46,2	46,2
Sijaiset	7	4	4	3	3	3
Työllistetyt / htv (kunta 23 htv, yritykset 13 htv)	38,7	36	36	36	36	36
Muut määräaikaiset	70	55	55	50	50	50
Oppisopimus	1	2				
Yhteensä	172,9	148,2	146,2	135,2	135,2	135,2

Maaseutu- ja työllistämispalvelut 1000 e	TP 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Maaseutupalvelut						
Tulot						
Menot	113	116	110			
Netto	-113	-116	-110	-111	-113	-115
Lomituspalvelut						
Tulot	3 332	3 025	2 773			
Menot	3 320	2 917	2 739			
Netto	12	108	35	35	36	36
Kunnallinen työllistäminen						
Tulot	291	225	229			
Menot	654	583	661			
Netto	-363	-358	-432	-436	-445	-454
Tukityöllistäminen yrityksiin						
Tulot	342	290	330			
Menot	315	284	328			
Netto	27	6	2	2	2	2
Maaseutu- ja työllistämispalvelut yhteensä						
Tulot	3 965	3 540	3 332	3 366	3 433	3 501
Menot	4 402	3 900	3 838	3 876	3 954	4 033
Netto	-437	-360	-506	-511	-521	-531

3.4 Perusturvalautakunta

Perusturvalautakunta 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintatulot	2 150	2 023	2 596	2 468	2 263	2 308
Myyntitulot	87	45	51			
Maksutulot	1 704	1 587	1 794			
Tuet ja avustukset	291	344	715			
Muut toimintatulot	69	48	37			
Toimintamenot	22 902	23 355	23 361	23 594	24 066	24 548
Henkilöstömenot	5 671	5 585	5 951			
Palvelujen ostot	15 039	15 418	15 072			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	349	360	329			
Avustukset	1 448	1 561	1 527			
Muut toimintamenot	394	432	482			
Toimintakate	-20 752	-21 332	-20 765	-21 126	-21 804	-22 240
Poistot	70	38	56	53	52	30

Ta 2015 tuet ja avustukset sisältää 400 t€ testamenttivaroja vanhuspalvelujen rakennemuutokseen

3.4.1 Sosiaalipalvelut

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Ehkäisevien sekä varhaisen vaiheen palvelujen, toimintojen ja työotteen vahvistaminen korjaavien palvelujen käytön vähentämiseksi	Ongelmien ehkäisyn näkökulma huomioidaan asiakastyössä.	Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä ≤ 6,5 %	sosiaalityöntekijä/ perhetyöntekijä/ perusturvajohtaja
	Kunnassa pohditaan päätösten ihmisvaikutuksia.	Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä ≤ 1,3 %	sosiaalityöntekijä/ perusturvajohtaja
	Vahvistetaan hyvinvointia antamalla tukea erilaisissa elämäntilanteissa oleville yksilöille ja perheille, jotta he selviytyvät arjen tilanteista.	Uusien huostanottojen määrä vuoden aikana ≤ 1	sosiaalityöntekijä/ perusturvajohtaja
		Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista ≤ 9 %	sosiaalityöntekijä/ sosiaalipalvelusihteeri/ perusturvajohtaja
		Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä vuoden aikana ≤ 23 %	perusturvajohtaja

		Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden määrä vuoden aikana ≥ 60	palveluohjaajat
--	--	---	-----------------

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

1. Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Sosiaalipalvelujen palveluprosessien jatkuva kehittäminen	Kehitetään työkäytäntöjä ja sisäisiä palvelurakenteita asiakaslähtöisemmiksi ja taloudellisimmiksi.	Hakemusten käsittely ja palvelutarpeen arviointi moniammatillisissa työryhmissä, tot. 100 %	aikuissosiaalityöntekijä/ sosiaalipalvelusihteeri/ perusturvajohtaja
	Asiakkaiden tarpeiden ja tilanteiden tunnistamisessa, toimintakyvyn arvioinnissa ja päätöksenteossa hyödynnetään työryhmän ammattitaitoa. Toiminnassa on huomioitava lainsäädäntö, avustusten taso, standardit ja painotukset	Hakemusten käsittelyn/päätöksenteon toteutuminen lakisääteisessä määrääjässä, tot. 100 % Toimenpiteitä aiheuttaneiden oikaisuvaatimusten määrä vuoden aikana ≤ 1	aikuissosiaalityöntekijä/ sosiaalipalvelusihteeri/ palveluvastaava/ perusturvajohtaja perusturvajohtaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- palvelujen kysyntä ja tarve lisääntyvät ennakoitua enemmän eri palveluissa
- kustannukset lisääntyvät (myös vaihtoehtokustannukset)
- hakemusten käsittely viivästyy
- lakisääteisten määräaikaisten ylityksistä aiheutuu uhkasakon mahdollisuus
- toimenpiteitä aiheuttavien oikaisuvaatimusten määrä lisääntyy
- keskeiset palvelut ja hallinnolliset tehtävät ovat osittain vain yksittäisten henkilöiden vastuulla

Miten riskit hallitaan/miten niihin voidaan reagoida

- tarkistetaan asiakaskriteerit ja –ohjeistus
- vammaispalvelujen ja kehitysvammahuollon asiakasprosessien toimivuutta kehitetään edelleen tehtäväjakoa uudistamalla
- varahenkilöjärjestelyn varmistaminen
- keskittyminen perustehtäviin
- asiakastietojärjestelmän hyödyntäminen tiedonkeruussa, toimintatapojen ja työkäytäntöjen yhtenäistämässä

2.Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Henkilöstön työhyvinvoinnin ja ammattitaidon ylläpitäminen	Erilaiset työturvallisuusriskit minimoidaan ja järjestetään mahdollisuus ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen koulutuksen avulla.	Henkilöstökyselyn kysymykset 8,9,19,27 ka ≥ 4	perusturvajohtaja
		kysymys 17 ka ≤ 2	perusturvajohtaja
		Sairauspoissaolot kaikilla ≤ 7 pv/v	perusturvajohtaja
		Kehityskeskustelut 1 krt/v, tot. 100 % Koulutuspäivät/hlö/v ≥ 3 pv	perusturvajohtaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- työpaine ja kuormitus lisääntyvät lainsäädäntöuudistusten seurauksena
- sosiaalityössä suosituksia pienemmät resurssit

Miten riskit hallitaan/miten niihin voidaan reagoida

- työyhteisöpalaverit pidetään säännöllisesti viikoittain
- työryhmätyöskentelyä hyödynnetään useammin
- työkuormitusta seurataan säännöllisesti liiallisen työpaineen ehkäisemiseksi
- tarvittaessa hyödynnetään ostopalveluita

Tehtävä:

Sosiaalihuoltolain sekä muiden sosiaalihuollon erityislakien (lastensuojelulaki, vammaispalvelulaki, kehitysvammalaki, päihdehuoltolaki, toimeentulotukilaki, perhehoitajalaki, omaishoidontukilaki) mukaisten palvelujen järjestäminen kuntalaisten hyvinvoinnin turvaamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Kehitysvammapalveluilla autetaan asiakkaita, joiden toimintakyky on häiriintynyt synnynnäisesti tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi

Lastensuojelulla turvataan lapsen oikeus turvalliseen ja virkeitä antavaan kasvu ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja vaikutetaan kasvuolosuhteisiin sekä tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja toteutetaan yksilö- ja perhekohtaista lastensuojelua

Vammaispalveluilla edistetään vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistään ja poistetaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja omaisten ja eri yhteistyötahojen kanssa

Myöntämällä toimeentulotukea sekä toteuttamalla aikuissosiaalityötä ja palveluohjauksellista työtä tuetaan, ohjataan ja neuvotaan asiakkaita omatoimisuuteen ja itsenäiseen selviytymiseen, mikäli asiakkaan omat voimavarat tai tulot eivät riitä

Myöntämällä omaishoidontukea sekä järjestämällä perhehoitoa ja asumispalveluja mahdollistetaan vanhusten ja vammaisten henkilöiden tarpeenmukainen hoito osana tarkoituksenmukaista palvelu- ja hoitoketjua

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- Eri-ikäisten asiakkaiden palveluketjujen tarkastelu taloudellisuuden ja asiakaslähtöisyyden näkökulmasta
- Ehkäisevän työn näkökulman vahvistaminen eri palveluissa huomioiden sosiaalihuoltolain uudistuksen edellyttämät toimenpiteet
- Eri sektoreiden välisen yhteistyön tehostaminen nuorten yhteiskuntatakuun edistämässä ja pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa työmarkkinatuen rahoitusvastuun muuttuessa
- Yhteistyömahdollisuuksien hyödyntäminen eri hallintokuntien ja lähikuntien kesken huomioiden sote-palvelurakennemuutoksen ja SOTE 2020 –hankkeen eteneminen sekä seudulliset hyvät käytännöt ja toimintamallit

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Sosiaalipalvelujen nettokustannukset 4.884.660 €/5467	euroa/asukas	927	855	890	900	920	930
Toimeentulotuen kustannukset 300.000 €/netto/5467	euroa/asukas (netto)	82	62	55	55	56	57
610.000 €/brutto/5467	euroa/asukas (brutto)	138	127	112	113	114	116
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja taloudellisten tukitoimien menot 857.500 €/5467	euroa/asukas	159	145	156	158	161	164

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	10,3	11	9	9	9	9
Sijaiset	0,8	0,5				
Työllistetyt	1					
Muut määräaikaiset		1	1	1	1	1
Oppisopimus						
Yhteensä	12,1	12,5	10	10	10	10

Sosiaalipalvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Hallinto ja toimisto						
Tulot	11					
Menot	255	237	190	192	196	200
Netto	-244	-237	-190	-192	-196	-200
Sosiaalityö						
Tulot	92	57	64			
Menot	1 814	1 492	1 552			
Netto	-1 722	-1 435	-1 488	-1 503	-1 533	-1 564
Vammaispalvelut						
Tulot	33	16	16			
Menot	926	846	887			
Netto	-893	-830	-872	-880	-898	-916
Toimeentuloturva						
Tulot	301	356	310			
Menot	745	840	770			
Netto	-444	-484	-460	-465	-474	-483
Asuntola-toimintakeskus						
Tulot	91	89	81			
Menot	370	403	272			
Netto	-279	-314	-191	-193	-197	-201
Omaishoito ja perhehoito						
Tulot	122	122	107			
Menot	489	585	586			
Netto	-367	-463	-479	-483	-493	-503
Muut sosiaalipalvelut						
Tulot	43	29	31			
Menot	1 102	938	1 206			
Netto	-1 059	-909	-1 175	-1 187	-1 211	-1 235
Sosiaalipalvelut yhteensä						
Tulot	693	669	608	614	627	639
Menot	5 701	5 341	5 463	5 517	5 628	5 740
Netto	-5 008	-4 672	-4 855	-4 903	-5 001	-5 101

3.4.2 Vanhuspalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Laitosvaltainen palvelurakenne korvataan avo- ja asumispalveluilla	Ikäihmisten kotona tai kodinomaisissa olosuhteissa asuminen varmistetaan hyvin suunnitellulla ja joustavalla palvelurakenteella hyväksytyin vanhuspalvelustrategian, laatusuosituksen ja vanhuspalvelulain mukaisesti.	Laitoshoidossa hoidetaan enintään 2-3 % kunnan yli 75 vuotiaista 91-92% yli 75 – vuotiaista asuu omassa kodissaan Säännöllisen kotihoidon piirissä 13-14 % yli 75-vuotiaista Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat vuoden aikana, 6-7 % vastaavanikäisestä väestöstä	perusturvajohtaja/ vanhuspalvelupäällikkö

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Tehostetun palveluasumisen asukaspaiikkoja lisätään	Uusien asuntojen remontoiminen Metsätähdessä vuoden 2015 aikana. Kesäkuun alusta asuntojen määrä nousee 14:sta 20:een. Henkilöstömitoituksen tulee vastata vanhuspalvelulain määräyksiä	Uudet asukaspaiikat ovat käytössä 1.8.15 Hoitajamitoitus vähintään 0,5	vanhuspalvelupäällikkö
Vanhuspalvelustrategia päivittäminen	Päivitetään strategia vastaamaan vanhuspalvelulain mukaista ”Suunnitelmaa ikääntyneen väestön tukemiseksi”	Strategia on päivitetty ja valtuustossa hyväksytty 2015 aikana.	vanhuspalvelupäällikkö
Vanhuspalvelujen laadun ja riittävyyden arviointi vuosittain	Perusturvalautakunta arvioi palvelujen laatua ja riittävyyttä asiakaspalautteiden perusteella	Asiakaskyselyn toteuttaminen	vanhuspalvelupäällikkö / palveluvastaavat

Uuden palvelukulttuurin sisäistäminen asiakaslähtöisessä hoiva- ja hoitotyössä	Henkilöstön muutokoulutusta jatketaan terveyden ja toimintakyvyn tukemiseen ja asiakaspalveluun liittyvällä koulutuksella	Koulutussuunnitelma laadittu 1/2015 mennessä, tot 100% Koulutus toteutunut 12/2015 mennessä, tot 100%	vanhuspalvelupäällikkö/ palveluvastaavat
--	---	---	--

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

- alle 75 vuotiaiden asiakkaiden määrä lisääntyy samalla kun yli 75 vuotiaiden palvelutarve lisääntyy
- asiakkaista alle 75 vuotiaiden osuus lisääntyy.
- pidentynyt elinikä lisää palvelujen tarvetta yli 80 vuotiailla
- kotona asuvat henkilöt yhä huonompikuntoisia ja monisairaita
- muistisairauksien lisääntyminen
- koulutetun henkilöstön riittävyys tulevaisuudessa
- lakisääteiset määräjät eivät toteudu

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- ennalta ehkäisevän työ (päiväkeskukset, hyvinvointia tukevat kotikäynnit, muistipkl toiminta, neuvontapalvelut)
- riittävä henkilöstön resurssointi, myös sijaisuuksiin
- resursseja varattava myös alle 75 -vuotiaiden hoitoon
- asumispalvelujen lisääminen tukemaan kotihoitoa ja vähentämään laitoshoidoa
- vanhusneuvoston roolin vahvistaminen ja mukaan ottaminen suunnitteluun ja arviointiin

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Henkilöstön työhyvinvoinnin ja ammattitaidon ylläpitäminen vähintään nykyisellä tasolla	Varmistetaan henkilöstön riittävä osaaminen koulutuksella. Varmistetaan henkilöstön jaksaminen erilaiset työturvallisuusriskit minimoiden ja työolosuhteita parantamalla	Koulutuspäivät > 3 pv/hlö/v Sairauspoissaolojen ka < 20 kalenteripv/hlö/v	palveluvastaavat palveluvastaavat

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen saavuttamiselle

- työpaine ja kuormitus lisääntyvät asiakasmäärien kasvaessa ja asiakkaiden toimintakyvyn laskiessa
- lainsäädännön tuomat paineet kotihoidolle
- keskeiset tehtävät ja palvelut yksittäisten työntekijöiden vastuulla

Miten riskit hallitaan / miten niihin reagoidaan

- säännölliset tiimipalaverit kerran viikossa
- kehityskeskustelut vuosittain
- koulutussuunnitelman tekeminen kattavasti koko vanhustenhuoltoon
- varhaisen välittämisen keskustelujen käyminen
- varahenkilöstöjärjestelmän kehittäminen

Tehtävä:

Hoito- ja huolenpitopalveluiden tuottaminen läpi koko palveluketjun.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Kotihoito edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ammattitaitoisilla ja kokonaisvaltaisilla hoito- ja huolenpitopalveluilla yhteistyössä omaisten ja muiden tahojen kanssa ja tukee asukkaiden omatoimisuutta.
- Palveluasumisen toiminta-ajatuksena on antaa hoitoa ja huolenpitoa kodinomaisissa olosuhteissa vanhuksille, jotka eivät enää selviydy tukitoimienkaan avulla omassa kodossaan.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnitelmakaudella

- Vanhusten palvelurakenteen muuttaminen avohoidon suuntaan vahvistamalla kotihoitoa ja tehostamalla kotiutusta sairaaloista kotiin. Palveluasumista ja perhehoitoa kehitetään niin, että vältetään raskaammilta hoitomuodoilta.
- Hoidon oikea kohdentaminen ja palveluprosessien sujuvuuden mahdollistaminen ja varmistaminen kotiutustiimitoiminnan avulla, sekä SAS -ryhmän tehokkaalla työskentelyllä.
- Hyvinvointia tukevien kotikäyntien ja terveystarkastusten toteuttaminen kalenterivuonna 80 vuotta täyttävillä ja riskiryhmille.
- Vanhuspalvelulain veloitteiden toteuttaminen.
- Yhteistyön lisääminen eri hallintokuntien ja lähikuntien välillä huomioiden kunta- ja palvelurakennemuutosten ja sote- uudistuksen tuomat vaatimukset ja seudulliset mahdollisuudet.
- Lainsäädäntö

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kotikäyntien yksikkökustannukset (kotihoito)							
1.629.978 €/5467	€/asukas/brutto	332	311	298	301	307	313
1.629.978 €/65.000	€/käynti/brutto	25	26	25	25	26	26
1.409.478€/65.000	€/käynti (netto)	22	23	22	22	22	23
Palveluasumisen kustannukset (Päiväranta)							
1.672.950€/5467	€/asukas/brutto	317	305	306	309	315	321
1.672.950€/12.000	€/hoitopv/brutto	146	139	139	141	144	146
1.312.950€/12.000	€/hoitopv (netto)	110	107	110	111	113	115
(Metsätähti)							
675.850€/5467	€/asukas (brutto)	-	-	124	125	127	130
675.850 €/6570	€/hoitpv (brutto)	-	-	103	104	106	108
510.150 €/6570	€/hoitopv (netto)	-	-	78	78	80	82
(Kotiranta)							
870.550 €/5467	€/asukas (brutto)	-	93	160	161	164	167
870.550 €/7300	€/hoitopv	-	140	119	120	123	125
704.850 €/7300	(brutto)	-	109	97	98	99	101
	€/hoitopv (netto)						

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	48,8	61-74 1.7.2014 alk.	78-87 1.6.2015alk.	87	87	87
Sijaiset	21,5	9-10,5	9,7	11,7	11,7	11,7
Työllistetyt	4	4	4	4	4	4
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	74,3	74-88,5	91,7	102,7	102,7	102,7

Vanhuspalvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kotihoito						
Tulot	228	220	221			
Menot	1 533	1 373	1 630			
Netto	-1 305	-1 153	-1 409	-1 424	-1 452	-1 481
Kotihoiton tukipalvelut						
Tulot	227	196	231			
Menot	249	235	269			
Netto	-23	-39	-37	-38	-39	-39
Päiväkeskus Metsätähti	<i>31.3.2014 saakka</i>					
Tulot	19	0				
Menot	141	102				
Netto	-122	-102		0	0	0
Päiväkeskus Päiväranta						
Tulot	23	22	30			
Menot	138	131	181			
Netto	-115	-109	-151	-153	-156	-159
Palveluasuminen Metsätähti	<i>1.7.2014 alkaen</i>					
Tulot	1	0	166			
Menot	261	326	676			
Netto	-260	-326	-510	-515	-526	-536
Palveluasuminen Päiväranta						
Tulot	426	375	360			
Menot	1 713	1 667	1 673			
Netto	-1 287	-1 292	-1 313	-1 326	-1 353	-1 380
Palveluasuminen Kotiranta						
Tulot		113	166			
Menot		510	871			
Netto		-397	-705	-712	-726	-741
Palveluasuminen Tammela	<i>1.6.2015 alkaen</i>					
Tulot			118			
Menot			422			
Netto			-304	-307	-313	-320
Vanhuspalvelujen rakennemuutos	<i>2015 alkaen</i>					
Tulot			400			
Menot						
Netto			400			
Vanhuspalvelut yhteensä						
Tulot	924	926	1 690	1 707	1 741	1 776
Menot	4 035	4 344	5 720	5 777	5 893	6 011
Netto	-3 111	-3 418	-4 030	-4 070	-4 152	-4 235

3.4.3 Terveyspalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Hyvinvointia ja terveyttä edistävien, laadukkaiden ja kustannustehokkaiden perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palveluiden järjestäminen	Palvelujen tuottamista ohjaa vähintään vuosittain käytävissä sopimusohjaus-neuvotteluissa tarkistettu kuntalaisten palvelujen tarve. Palvelutuotannossa keskeistä on avoimuus tilaajan ja tuottajan välillä.	Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit/ 1000 asukasta ≤ 2300	perusturvajohtaja
		Perusterveydenhuollon muut avohoitokäynnit/ 1000 asukasta ≥ 1400	perusturvajohtaja
		Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärin potilaat yhteensä % väestöstä ≤ 75	perusturvajohtaja
		Sairastavuusindeksi, ikävakioitu ≤ 118	perusturvajohtaja

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Pyritään viiveettä vastaamaan erikoissairaanhoidon ja avohoidon edellyttämiin jatkohoidon ja kuntoutuksen tarpeisiin tarjoamalla kuntouttavaa lyhytaikais-hoitoa. Tavoitteena on asiakkaan tarpeiden ja toimintakyvyn selvittäminen, toimintakyvyn lisääminen ja/tai ylläpitäminen kuntouttavain keinoin sekä itsenäisen selviytymisen tukeminen ja elämänlaadun kohentaminen.	1. Asiakkaan jatkohoidon järjestämisessä kotiin otetaan läheiset, kotihoito sekä muut yhteistyötahot mukaan hoidon suunnitteluun jo hoiva- ja/tai kuntoutusjaksolle tulovaiheessa. Pyrkimyksenä on vahvistaa ikääntyneen toimintakykyä, oma-toimisuutta ja itsenäistä suoriutumista.	Hoiva- ja kuntoutus-yksikön keskimääräinen kuntoutusaika ≤ 17 pv/hlö	kotiutushoitaja/ osastonhoitaja
		Hoitopäivien määrä ≤ 8000	osastonhoitaja
		Pitkäaikaispotilaiden RAVA-indeksi ≥ 3	hoitohenkilöstö/ osastonhoitaja/ kotiutushoitaja/
		Siirtoviive erikoissairaanhoidosta ≤ 5 pv/vuosi	perusturvajohtaja
2. Palveluasumisyksikön tavoitteena on tarjota hoivaa ja huolenpitoa henkilöille, joilla on riski joutua sairaalakierteseen, tai asukkaalla on somaattinen sairaus,	2. Yksikkö tarjoaa ympärivuorokautista kuntouttavaa hoivaa ja huolenpitoa kodinomaisissa olosuhteissa.	Hoitohenkilöstömitoitus hlö/ss = 0,625	osastonhoitaja

jonka hoito edellyttää päivittäistä hoitoa ja avun tarve perushoidossa on suuri.	Asiakkaan omatoimisuutta vahvistetaan hyödyntämällä hänen omia voimavarojaan arjen toiminnoissa.		
--	--	--	--

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
1. Sairaalan tilojen remontointi ja käytävissä olevien tilojen hyödyntäminen palveluasumiseen ja sosiaalihoitolain mukaiseen laitoshoittoon osaksi vanhustenhuollon palveluja	1. Toimintoja kehitetään vastaamaan kunnan asukkaiden palvelutarvetta ja vanhuspalvelulain mukaista palvelurakennetta. Laitoshoittoa edelleen vähennetään. Henkilöstö sitoutetaan muutoksen toteuttamiseen.	Projektin edistyminen suunnitellussa aikataulussa, tot. 100 %	kotiutushoitaja/ osastonhoitaja
		Koulutuspäivät ≥ 3 pv/hlö/v	osastonhoitaja
2. Kotiutushoitajan toimenkuvan edelleen kehittäminen yhteistyössä kotiutustiimin kanssa.	2. Kotiutustoimintaa tehostetaan siten, että kotiutushoitajan ja kotiutustiimin rooleja ja yhteistyötä kehitetään sekä pyritään luomaan toimiva käytäntö hyvän kotiuttamisen toteuttamiseksi.	Sairauspoissaolot 90 %:lla ≤ 7 pv/v	osastonhoitaja
		Vuodeosaston kuormitusprosentti ≤ 95 %	osastonhoitaja Kotiutushoitaja
		Asiakastyytyväisyys ka 3,5/5	osastonhoitaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- henkilöstön muutosvastarinta ja muutokseen sitouttamisen epäonnistuminen
- koulutetun henkilöstön pysyvyys epävarmassa tilanteessa
- koulutetun hoitohenkilökunnan rekrytointi tulevaisuudessa (eläköityminen)
- henkilöstön työssä jaksaminen
- toimitilojen muutokset saattavat aiheuttaa vaikeuksia päivittäiseen toimintaan

Miten riskit hallitaan ja miten niihin reagoidaan

- kehityskeskustelut koko henkilöstön kanssa x 1/vuosi
- työnohjaus
- henkilöstön sitouttaminen muutosprosessin kaikissa vaiheissa
- TYHY-päivä(t)
- toimitilaratkaisujen tarkoituksenmukainen suunnittelu ja toteutus yhdessä henkilökunnan kanssa
- yhteistyö teknisen toimen kanssa
- kotiutushoitajan työnkuvan edelleen kehittäminen muuttuvassa kontekstissa
- kotiutushoitajan työn kehittäminen yhteistyössä kotiutustiimin kanssa

Tehtävä (Tammiranta):

Sosiaalihuoltolain mukaista laitoshoidon tarjoavan yksikön tehtävänä on järjestää lyhytaikaista hoitoa kuntouttavalla työotteella asiakkaan toimintakyvyn ja voimavarojen tukemiseksi ja ylläpitämiseksi.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Hoitotyössä painopiste on kuntouttavassa hoitotyössä ja hoidon pitkittymisen ehkäisemisessä. Asiakkaan kokonaisvaltaisesta hoivasta huolehditaan yhteistyössä omaisten kanssa sekä tuetaan henkistä hyvinvointia virkistystoiminnan avulla.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Palveluasumisyksikössä pyritään asukkaan kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin huolehtimalla hänen päivittäisistä tarpeistaan yhteistyössä omaisten kanssa ja luomaan mahdollisimman kodinomaisen ja virikkeellisen asuinympäristö niille, jotka eivät enää selviydy kotona avohoidon palvelujenkaan tukemana.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Perusterveydenhuollon (mukaan lukien hammashuolto) nettokustannukset 3.590.300 €/netto/5467	euroa/asukas	713	611	657	663	676	689
Erikoissairaanhoidon nettokustannukset 6.742.800 €/netto/5467	euroa/asukas	1215	1237	1233	1245	1270	1294

Sairaala/Tammiranta

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ts 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Hoitopäivän hinta 1226400 €/netto/8387	€/hoitopv.		128	146	147	150	153

Tammela 1.6. alkaen

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Hoitopäivän hinta 304100 €/netto/2354	€/hoitopv.			129			

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla	Tp 2013	Ta 2014		Ta 2015		Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
		1.1.-31.5.	1.7.-31.12.	1.1.-31.5.	1.6.-31.12.			
Vakituiset	26	27	19 +1	20	11	11	11	11
Sijaiset	6	6	4	2	2	2	2	2
Työllistetyt	2	2	2	2	2	2	2	2
Muut määräaikaiset								
Oppisopimus		1	1	1	1	1	1	1
Yhteensä (htv1)	34	36	26 +1	25	16	16	16	16

Terveyspalvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Perusterveydenhuolto (JYTE)						
Tulot						
Menot	3 854	3 338	3 590			
Netto	-3 854	-3 338	-3 590	-3 626	-3 699	-3 773
Erikoissairaanhoido (JYTE)						
Tulot						
Menot	6 521	6 760	6 743			
Netto	-6 521	-6 760	-6 743	-6 810	-6 946	-7 085
Ympäristöterveydenhuolto (JYTE)						
Tulot						
Menot	222	210	211			
Netto	-222	-210	-211	-213	-217	-222
Sairaala						
Tulot	533	428	298			
Menot	2 481	2 213	1 525			
Netto	-1 947	-1 785	-1 226	-1 239	-1 263	-1 289
Mielenterveyspalvelut (Sininen Tupa)						
Tulot						
Menot	45	52	49			
Netto	-45	-52	-49	-49	-50	-51
Hoitotarvikevarasto						
Tulot						
Menot	43	75	60			
Netto	-43	-75	-60	-61	-62	-63
Terveyspalvelut yhteensä						
Tulot	534	428	298	301	307	313
Menot	13 166	12 648	12 178	12 300	12 546	12 796
Netto	-12 632	-12 220	-11 880	-11 998	-12 238	-12 483

3.5 Sivistyslautakunta

Sivistyslautakunta 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintatulot	1 075	1 037	1 133	1 144	1 167	1 190
Myyntitulot	382	349	442			
Maksutulot	335	375	341			
Tuet ja avustukset	320	303	329			
Muut toimintatulot	38	12	21			
Toimintamenot	9 828	10 107	10 121	10 223	10 427	10 636
Henkilöstömenot	6 049	6 073	5 890			
Palvelujen ostot	2 211	2 253	2 348			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	382	399	413			
Avustukset	375	401	426			
Muut toimintamenot	811	982	1 044			
Toimintakate	-8 753	-9 070	-8 989	-9 079	-9 260	-9 445
Poistot	129	140	122	140	95	67

Hallinto ja toimisto

Hallinto ja toimisto 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ts 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Tulot			0			
Menot	190	187		179	183	187
Netto	-190	-187	-178	-179	-183	-187

3.5.1 Koulutuspalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Laadukkaiden koulutuspalveluiden turvaaminen	Luodaan edellytykset laadukkaaseen oppimiseen, kestävään hyvinvointiin ja monipuolisiin oppimisympäristöihin	Toimiva kouluverkko Pätevä henkilöstö Jatko-opintoihin sijoittuminen (%/ päättötodistuksen saaneet)	sivistystoimenjohtaja koulun rehtori/johtaja

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Turvallisuus	<p>Fyysinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> -tilat ja varusteet asianmukaiset - turvallisuussuunnitelma ajantasainen -henkilöstöllä valmius toimia <p>Psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - koettu turvallisuus -henkinen hyvinvointi 	<p>Fyysinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> -riskien kartoitus ja toimenpiteidenseuranta - turvallisuussuunnitelman vuosittainen päivittäminen/läpikäyminen -turvallisuussuunnitelman mukaiset koulutukset ja harjoitukset <p>Psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> -kiusaamiskyselyt, KiVa-selvitykset - kurinpitotoimenpiteiden seuranta -työhyvinvointikyselyt -kouluterveydenhuollon ja THL:n kyselyt 	sivistystoimenjohtaja koulun rehtori/johtaja
Opiskelun suunnittelun, seurannan ja arvioinnin sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittäminen Wilma - käyttö- järjestelmän avulla	-käyttäjärühmien lisääminen ja perehdyttäminen	- huoltajat kirjautuneena % -opiskelijat kirjautuneena%	sivistystoimenjohtaja koulun rehtori/johtaja
Talous- ja henkilöstöhallinnon toimintojen kehittäminen ja koordinointi	Ohjelmistojen (SAP/HR/Kuntarekry) käyttöönotto ja hallinta	Käyttäjäkysely/tulokset	sivistystoimenjohtaja koulun rehtori/johtaja

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

Turvallisuus:

- riskit:
  - Kiinteistön ylläpidon ja korjausten hoito talouden kiristyttyä
  - Puutteelliset turvallisuussuunnitelmat, niihin tutustumattomuus sekä pelastautumisharjoitusten väliin jättäminen
  - Tarvittavaa tietoa ei hankita tai saatu tieto jätetään hyödyntämättä
  - Oppilaiden haastava ja epäasiallinen käytös
- riskien toteutumisen ehkäiseminen
  - Kuntokatselmuksent sekä vuosittaiset suunnitelmat tilojen ja laitteiden kunnossapitoon
  - Aikataulutetut suunnitelmien päivitykset ja turvallisuuskoulutukset
  - Suunnitelma tiedonhankinnasta, analysoinnista ja toimenpiteistä
  - Riittävät henkilöstöressurit, kattava tukiverkosto ja yhtenäiset toimintamallit

Wilma:

- riskit:
  - Vastuu ylläpidosta on vain muutaman henkilön varassa
  - Ylläpitotoimien opettelu vie aikaa sekä koulutusmäärärahoja
  - Huoltajat eivät osaa tai voi käyttää Wilmaa
- riskien toteutumisen ehkäiseminen
  - Lisätään ylläpitohenkilöstöä kouluttamalla ja varataan kouluttamiseen riittävästi aikaa
  - Huoltajia opastetaan mm. vanhempainilloissa

Sap/HR/Kuntarekry

- riskit:
  - ylläpitotoimintojen omaksuminen vie aikaa
  - käyttöhenkilöstön ajanhallinta ja uupuminen
  - virheiden mahdollisuus on suuri
- riskien toteutumisen ehkäiseminen:
  - koulutuksen lisääminen
  - Sap –ohjelman käyttäjien määrän lisääminen ja aikaresurssin varmistaminen

Tehtävä:

Esi-, perus- ja lukiokoulutuksen sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Laadukkaiden koulutuspalveluiden järjestäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnitelmakaudella

- Turvallisen oppimisympäristön varmistaminen
- Koulutuksellisen tasa-arvon kehittäminen
- Pedagoginen ja toiminnallinen kehittäminen; esim. 1.8.2014 voimaan tulleiden lakimuutosten siirtäminen käytäntöön (koulurauhapaketti, oppilas- ja opiskelijahuollon uudistuminen)
- Toimintojen kehittäminen hankerahoituksella (Kerhotoiminnan kehittäminen, Liikkuva koulu jne.)
- Opetussuunnitelmatyö
- Sähköiseen yo-tutkintoon valmistautuminen lukiossa
- Toisen asteen koulutuksen rakenteellisen uudistamisen prosessissa lukiokoulutuksen turvaaminen omalla paikkakunnalla

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Taloudellisuus	Nettokustannukset/ oppilas	8627	9271	9366			
	Nettokustannukset/ lukion opiskelija	8261	8698	9754	9630	9370	9350
	Nettokustannukset/ aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuva lapsi	1628	1800	1800	1850	1900	1950

Henkilöstön määrä tulosyksikkö-tasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	55,64	62,84	63,13	64,70	64,70	64,7
Sijaiset	8,06	2,92	0,92	0	0	0
Työllistetyt	4,47	4,08	4,08	4,08	4,75	4,75
Muut määräaikaiset	4,75	5,15	6,39	3,16	3,34	3,34
Oppisopimus	1,82	1,30	0,65	0,65	0	0
Yhteensä	74,74	76,29	75,17	72,59	72,79	72,79

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365*(osa-aikaprosentti/100)

Koulutuspalvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Peruskoulut						
Tulot	432	393	484			
Menot	5 264	5 442	5 518			
Netto	-4 832	-5 050	-5 033	-5 084	-5 185	-5 289
Lukio						
Tulot	38	28	24			
Menot	806	779	790			
Netto	-768	-751	-766	-773	-789	-805
Ammatillinen koulutus						
Tulot						
Menot	4	4	2			
Netto	-4	-4	-2	-2	-2	-2
Koulutuspalvelut yhteensä						
Tulot	470	421	509	514	524	534
Menot	6 074	6 225	6 310	6 373	6 501	6 631
Netto	-5 604	-5 804	-5 801	-5 859	-5 977	-6 096

3.5.2 Vapaa-ajan palvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Laatua tukevien kumppanuuksien lisääminen	Kansalaisopiston, kirjasto-, nuoriso-, liikunta-, ja kulttuuri-palveluiden kehittäminen yhdeksi kokonaisuudeksi riittävillä resursseilla ja henkilöstöllä	Toteutuneet kontaktit Kuntalaispalaute	vapaa-ajan tiimi

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Mallinnetaan liikuntapalveluiden uudistamisen kautta koko vapaa-ajan palveluiden kehittämistä	Liikuntapalveluiden kautta haetaan tehostettuja yhteistyömalleja laajemmassa yhteistyössä	Vapaa-ajan palveluiden strategian valmistuminen	vapaa-ajan tiimi
Tilojen käytön ja tiedottamisen tehostaminen			
Talous- ja henkilöstöhallinnon toimintojen kehittäminen ja koordinointi	Ohjelmistojen (SAP/HR) käyttöönotto ja hallinta	Käytön sujuvuus	sivistystoimenjohtaja

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

- Monitahoiset toimenkuvat ja henkilökunnan vaihtuvuus

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

Riskeihin varautuminen:

- Toimintojen kehittäminen tiimimäisessä yhteistyössä. Olemassa olevien toimintamallien (Yhteistiedotus, Kulttuuripolku, Kulttuuriraitti) hyödyntäminen, sekä olemassa olevien yhteistyöverkostojen vahvistaminen

Tehtävä:

Laadukkaiden vapaa-ajanpalvelujen tarjoaminen kuntalaisille

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

- Vapaa-ajanpalvelut tukevat ja edistävät kuntalaisten hyvinvointia
- Kansalaisopiston, kirjasto-, nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalvelujen avulla luodaan edellytyksiä monipuoliselle harrastamiselle (esim. eri liikunta- ja taiteenlajit, kirjallisuus ja kulttuuri) sekä elinikäiselle oppimiselle
- Vapaa-ajanpalvelut tarjoavat moniarvoisia ja monipuolisia virikkeitä, tasavertaisia sivistyksellisiä mahdollisuuksia ja moniammatillista tukea, joiden avulla ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään yhteisöllisyyttä

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnitelmakaudella

- Vapaa-ajanpalvelujen tarjoaminen mahdollisimman tasapuolisesti kaiken ikäisille kuntalaisille asuinpaikasta riippumatta lähipalveluina
- Saumaton yhteistyö kunnan ulkoisten toimijoiden ja rinnakkaisten julkisyksiköiden kanssa
- Olemassa olevien resurssien täydentäminen ja toimintojen kehittäminen hankkeita toteuttamalla

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kirjastopalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/asukas	64,58	64,87	64,01			
Kulttuuripalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/asukas	16,85	18,19	18,16			
Liikuntapalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/asukas	36	36	36			
Nuorisopalveluiden kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/alle 29-vuotiaat asukkaat	87,78	106,66	105,37	106,56	109,35	111,61
Kansalaisopiston kustannustehokkuus	Käyttötalouden nettomenot, e/opetus-tunti	45	54	52	52	52	52
	Opetustuntien lukumäärä	7759	7350	7350	7350	7350	7350

Henkilöstön määrä tulosyksikkö-tasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	9,05	9,71	6,7			
Sijaiset	1	0,34	2,5			
Työllistetyt	2	2	1,85			
Muut määräaikaiset	4,77	4,55	3,63			
Oppisopimus	0,75	1	0,67			
Yhteensä	17,57	17,60	15,35			

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/ 365*(osa-aikaprosentti/100)

Vapaa-ajan palvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kansalaisopisto						
Tulot	132	158	152			
Menot	483	544	535			
Netto	-351	-386	-383	-386	-394	-402
Kulttuuripalvelut						
Tulot	32	4	8			
Menot	123	103	107			
Netto	-91	-99	-99	-100	-102	-104
Kirjastopalvelut						
Tulot	22	14	8			
Menot	371	369	356			
Netto	-349	-355	-347	-351	-358	-365
Liikuntapalvelut						
Tulot	21	14	44			
Menot	217	213	239			
Netto	-196	-199	-195	-197	-201	-205
Nuorisopalvelut						
Tulot	162	194	183			
Menot	297	355	341			
Netto	-135	-161	-158	-160	-163	-166
Vapaa-ajan palvelut yhteensä						
Tulot	369	384	396	400	408	416
Menot	1 491	1 584	1 578	1 594	1 626	1 658
Netto	-1 122	-1 200	-1 182	-1 194	-1 218	-1 243

3.5.3 Lasten päivähoitopalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Päivähoidon henkilöstön tehokas yhteiskäyttö	Päivähoidossa hyödynnetään koko henkilöstöresursseja ja osaamista joustavasti ja tarpeen mukaan yksiköiden välillä	Henkilöstökustannusten pysyminen nykytasolla / mahdollinen säästö	kaikki päivähoiton esimiehet

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Päivähoidossa on toimintamuotoina päiväkotij- ja perhepäivähoitoa kunnan järjestämänä. Koulun ja päivähoiton yhteisen esiopetuksen toteuttaminen aseman ja Niemisjärven lisäksi myös kirkonkylällä. Talous- ja henkilöstöhallinnon toimintojen kehittäminen ja koordinointi	Paikallisen tarpeen mukaan tarjolla on päiväkotij- ja perhepäivähoitoa. Esiopetus toimii koulun ja päivähoiton yhteisillä resursseilla järjestettynä Kuuhanaveden koulun tiloissa / välittömässä läheisyydessä. Ohjelmistojen (SAP /HR/Kuntarekry) käyttöönotto ja hallinta.	Päivähoitopaikka järjestyy lain määräämissä puitteissa 100 %. Toiminnan aloittaminen syksystä 2015 alkaen Käyttäjäkysely/ tulokset	varhaiskasvatuspäällikkö varhaiskasvatuspäällikkö yhteistyössä koulutoimen viranhaltijoiden kanssa sivistystoimenjohtaja, varhaiskasvatuspäällikkö päiväkodin johtajat

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiseksi

- Perhepäivähoitajia ei löydy eläköityvien / pois jäävien tilalle. Päiväkotipaikkoja ei ole riittävästi kaikille halukkaille
- Sopivia tiloja ei löydy esiopetusryhmän käyttöön.
- SAP / HR ohjelman käyttö vie kohtuuttomasti työaikaa / ei suju.

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Henkilöstön työhyvinvoinnista huolehtiminen. Ennakointi ja rekrytointiohjelman hallinta ja tehokas käyttö.
- Aktiivinen tilojen etsintä.
- Koulutautuminen ohjelman käyttöön, ohjelmaa jo enemmän käyttäneestä tukihenkilö muille.

Tehtävä: Päivähoidon tehtävä on järjestää varhaiskasvatuspalveluja.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Lapsen ja perheen hyvinvointia edistävä varhaiskasvatus päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa kasvatuskumppanuudessa vanhempien / huoltajien kanssa.

Vaihtoehtona päivähoidolle kunta maksaa lakisääteistä kotihoidontukea ja yksityisen hoidon tukea.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnitelmakaudella

- Esiopetuksen järjestäminen yhteistyössä koulun kanssa.
- Päivähoidon koko henkilöstön tehokas käyttö.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintoja yhdistämällä ja uusia keinoja etsimällä vähennetään päivähoidon menoja / hoitopaikka	Päivähoidon nettokustannukset / hoidossa olleet lapset / vuosi	8387	9150	8020	8020	8020	8020

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	24,5	30	31,5	33	33	33
Sijaiset	5	2	3	2	2	2
Työllistetyt	1	1	1	1	1	1
Muut määräaikaiset	9,5	8	2,5	2	2	2
Oppisopimus	1	1	1	1	1	1
Yhteensä	41	42	39	39	39	39

Lasten päivähoitopalvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Päiväkoti Sillankorva						
Tulot	82	78	78			
Menot	699	630	603			
Netto	-617	-552	-525	-530	-540	-551
Päiväkoti Metsätähti						
Tulot	30	48	30			
Menot	287	337	313			
Netto	-257	-289	-283	-286	-291	-297
Päiväkoti Niemisjärvi	<i>1.8.2014 alkaen</i>					
Tulot		13	30			
Menot		104	237			
Netto		-91	-207	-416	-424	-433
Perhepäivähoito						
Tulot	109	83	91			
Menot	574	567	499			
Netto	-465	-484	-408	-412	-420	-429
Ryhmäperhepäivähoito	<i>31.7.2014 saakka</i>					
Tulot	15	11				
Menot	162	95				
Netto	-147	-84				
Lasten kotihoidontuki						
Tulot						
Menot	352	380	405	409	417	426
Netto	-352	-380	-405	-409	-417	-426
Lasten päivähoitopalvelut yhteensä						
Tulot	236	233	229	261	266	271
Menot	2 074	2 112	2 056	2 313	2 360	2 407
Netto	-1 836	-1 880	-1 827	-2 052	-2 094	-2 135

3.6 Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunta 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintatulot	4893	5233	5324	5377	5485	5595
Myyntitulot	2890	4102	4464			
Maksutulot	41	58	45			
Tuet ja avustukset	28	13	7			
Muut toimintatulot	1934	1061	808			
Toimintamenot	5612	5433	5580	5635	5748	5863
Henkilöstömenot	2518	2451	2539			
Palvelujen ostot	1204	1203	1129			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1465	1315	1441			
Avustukset	92	115	115			
Muut toimintamenot	333	349	355			
Toimintakate	-718	-200	-256	-258	-263	-269
Poistot	959	1185	1126	1165	1217	1301

3.6.1 Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta

Toiminnalliset tavoitteet

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Koko ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta: ympäristön viihtyisyys, turvallisuus ja terveellisyys	Rakennus- ja ympäristövalvonnan keinoin ja vihertoimen ja jätehuollon palveluiden avulla edistetään elinympäristön viihtyisyyttä, turvallisuutta ja terveellisyttä	Asuinympäristön viihtyisyyden yleisarvosana kerran valtuustokaudessa toteutettavan asiakastytyväisyyskyselyn mukaan >3,5	ympäristönsuojelusihteerin, puutarhuri, rakennustarkastaja
Ympäristönsuojelu: Vesistöjen tilan parantaminen	Valvonnan, lupa-asioiden ja vesistöjen hoidon keinoilla pyritään parantamaan vesistöjen tilaa	Merkittävimpien vesistöjen kemiallisen tilan seuranta joka 2.vuosi: parantuva suuntaus 10 vuoden aikavälillä	ympäristönsuojelusihteerin
Puistot: Viheralueet ja kunnan kiinteistöjen ympäristöt edistävät viihtyisyyttä	Erilaisia puisto- ja viheralueita ja kunnan kiinteistöjen ympäristöjä hoidetaan niin, että ne lisäävät kuntalaisten elinympäristön viihtyisyyttä	Vihertoimen arvosanojen keskiarvo asiakastytyväisyyskyselyn mukaan >3,5	puutarhuri

Jätehuolto edistää kestäväää kehitystä ja ympäristön viihtyisyyttä	Jätehuollon järjestämisellä ehkäistään roskaantumista ja edistetään kierrätystä ja vaarallisten jätteiden ohjautumista asianmukaiseen käsittelyyn	Kotitalouksien jätehuollon laillisuus ja toimivuus: Järjestetyn jätehuollon piirissä > 98 % kiinteistöistä	puutarhuri
Rakennusvalvonnan tavoitteena on edistää hyvää rakennustapaa ja huolehtia siitä, että rakennettu ympäristö toteutetaan ja ylläpidetään turvallisena, terveellisenä ja viihtyisenä voimassa olevia määräyksiä ja kunnan asettamia tavoitteita noudattaen.	Toiminnan tarkoituksena on neuvonnan, ohjauksen, lupakäsittelyn sekä valvonnan avulla edistää turvallista, terveellistä ja ympäristöön sopeutuvaa rakentamista ja ylläpitää rakennetun ympäristön hyvää laatua.	Rakennuslupa-käsittely < 2 kk	rakennustarkastaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle ja miten riskit hallitaan:

Ympäristönsuojelu:

Hajakuormitus on merkittävin vesistöjen veden laatuun vaikuttava tekijä Hankasalmen kunnan alueella. Huomattava osa vesistöjä kuormittavista toiminnoista ei kuulu kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan piiriin. Vaikutetaan niihin tekijöihin, joihin voidaan vaikuttaa, ja pyritään edistämään järkeviä vesistöjen hoitohankkeita Järvien ja lampien hoitoluokituksen mukaisesti.

Puistot:

Pieni ja suurelta osin väliaikaisista työntekijöistä koostuva henkilöstö. Rekrytoinnin ja töiden ohjaamisen avulla pyritään mahdollisimman hyvään työsuoritukseen.

Jätehuolto:

Pienen kunnan on haastavaa vastata toimintaympäristöstä ja jätelainsäädännön muutoksista lähivuosina aiheutuviin muutoksiin. Kouluttaudutaan aktiivisesti ja pyritään toimimaan yhteistyöhakuisesti.

Rakennusvalvonta:

Pienen valvontaorganisaation henkilöstöresurssit asettavat omat rajansa em. tavoitteiden toteutumisessa, huomioiden rakentamiseen liittyvän lainsäädännön laajuus ja nopea/jatkuva muuttuminen sekä toimintaympäristön laajuus. Riskeihin reagoidaan aktiivisella alan kouluttautumisella ja tekemällä alueellista yhteistyötä, esim. luomalla yhteisiä rakennusvalvontaan liittyviä käytäntöjä.

Tehtävä:

Ympäristön hoito ja suojelu, jätehuollon järjestäminen
Rakennusvalvonnan tehtävänä on valvoa kunnan rakennustoimintaa yleisen edun kannalta ja huolehtia, että rakentamisessa noudatetaan, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL) tai sen nojalla säädetään tai määrätään.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Viihtyisän, turvallisen ja terveellisen ympäristön tuottaminen, viheralueiden hoito, rakennus- ja ympäristövalvonta, jätehuollon järjestäminen

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnitelmakaudella

Ympäristönsuojelu:

Hajajätevesiasetuksen määräaika umpeutunee maaliskuussa 2016, joten toiminta painottunee haja-asutuksen jätevesiasioihin. Ympäristönsuojelulain ja vesihuoltolain toimeenpano ja vesistöjen hoito: osallistuminen Kuuhankaveden säännöstelyn muutoshankkeeseen ja Iso-Hertun hoidon edistäminen

Puistot:

Viheralueiden ja useiden kunnan kiinteistöjen ympäristön hoito, leikkipaikkojen turvallisuus, torialueen muutostyöt

Jätehuolto:

Jätelain uudistuksen edellyttämät välttämättömät toimenpiteet sitovat henkilöstön työpanoksen erittäin suurelta osin vuonna 2015: biojätteen ja muun biohajoavan jätteen käsittelyn järjestäminen, pakkausjätteen tuottajavastuun laajenemisen aiheuttamat muutokset, edellisistä aiheutuvat muutokset jätehuoltomääräyksiin, taksaan ja tiedotusmateriaaliin, alueellisen yhteistyön mahdollisuuksien selvittäminen

Rakennusvalvonta:

Rakennusjärjestyksen uusiminen, rakentamisen laadun parantaminen, neuvonnan ja ennakoivan laadunohjauksen lisääminen ja keskeneräisten rakennushankkeiden saattaminen ajan tasalle.

Taloudelliset tavoitteet

Henkilöstön määrä tulosyksikkö-tasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
Sijaiset						
Työllistetyt	1,9	1,6	2	2	2	2
Muut määräaikaiset	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Oppisopimus						
Yhteensä	7,4	7,3	7,7	7,7	7,7	7,7

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä/ 365*(osa-aikaprosentti/100)

Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta, 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Ympäristönsuojelu						
Tulot	42	45	8			
Menot	147	147	112			
Netto	-105	-102	-104	-105	-107	-109
Rakennustarkastus						
Tulot	33	54	42			
Menot	116	120	121			
Netto	-83	-66	-79	-80	-82	-83
Vihertoimi						
Tulot	178	257	172			
Menot	225	254	250			
Netto	-47	3	-78	-79	-81	-82
Ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta yhteensä						
Tulot	253	356	222	224	229	233
Menot	488	522	483	488	498	508
Netto	-235	-166	-261	-264	-269	-274

3.6.2 Talon palvelut

❖ Siivouspalvelu

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Hankasalmen kunnan siivouspalvelu	Tuottaa siivouspalvelua annetulla resurssilla	Tilojen käyttäjien tyytyväisyys	siivoustyönohjaaja

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Siivouspalvelu vastaa kunnan laitosten siisteydestä annettujen resurssien mukaan	Henkilöstö hallitsee joustavan toimintamallin	Kehityskeskustelujen tuottama palaute hyödynnetään	siivoustyönohjaaja

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

- Kunnan talous heikkenee
- Henkilöstön saatavuus heikkenee
- Sitoutuminen tehtäviin / työssä jaksamiseen

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Tilojen käyttäjät on saatava ymmärtämään ja hyväksymään palvelutasossa tapahtuva lasku säästö syistä / kunnan talouden heikkenemisen syistä
- Hyvä perehdytys ja palveluajatuksen kirkastaminen
- Koulutuksen ja itsensä kehittämisen arvostaminen

Tehtävä:

Tuottaa tukipalveluita siivouspalvelun osalta lähinnä kunnan omalle organisaatiolle.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Tuottaa palveluja monipuolisesti ja joustavasti.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnitelmakaudella

- Palvelut tuotetaan tehokkaasti annettujen resurssien mukaan.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Siivouksen taso (toimintaan sisältyy muutakin kun siivouspalvelu)	€ / m ² m ² / laitos- huoltaja	35,37 1400	35,44 1400	50,97 737,5			
Henkilöstön hyvinvointi ja ammattillinen osaaminen	Koulutukseen osallistumi- nen 2 pv/hlö/ vuosi	Koulu- tuksia järjes- tetty/ osallis- tuttu	Koulu- tuksia järjes- tetty / osallis- tuttu	Koulu- tuksia järjes- tetään / osallis- tutaan			

Hankasalmen kunnan siivouspalvelulla on siivottavia neliöitä 17.700, minkä mukaan laskelma on tehty vuodelle 2015. Laskentaan sisältyy vain vakituiset, muut määräaikaiset ja siivoustyönohjaaja. Oppisopimus ja työllistetyt kuuluvat kunnanhallituksen vastuualueeseen.

Henkilöstön määrä tulosityksikkötasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013 Talon- palvelut	Ta 2014 Talon- palvelut	Ta 2015 Siivous- palvelu	Ts2016	Ts2017	Ts2018
Vakituiset	41	43,5	20,5			
Sijaiset	7,25 htv	tarvitaan	tarvitaan			
Työllistetyt	2	2	1			
Muut määräaikaiset		3	3,5			
Oppisopimus	2	1	2			
Yhteensä	52,25	49,5	27			

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti / 100)

Sairaalalla on ko. listan lisäksi 1 määräaikainen sijainen ja 2 työllistettyä siivouspalvelussa.

❖ Kiinteistönhuolto

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuu viranhaltija
Kiinteistönhoito varmistaa jatkossakin tehtävillään turvallisen asumisen ja toiminnan kiinteistöissä	Toiminta on läheistä, kaikki sektorit tuntevaa kokonaisvaltaista palvelua Henkilöstö hallitsee joustavan toimintamallin Palveluja tuotetaan monipuolisella ja osaavalla henkilöstöllä tiimimäisesti	- koulutuksen riittävyys (suositukset) - kehityskeskustelujen antama palaute hyödynnetään - tiedonkulun ja tiedon saannin parantaminen	kiinteistöjohtaja ja kiinteistönhoitajien esimies

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- kunnan talous heikkenee
- henkilöstön saatavuus heikkenee
- sitoutuminen tehtäviin / työssä jaksaminen
- palveluketjujen pirstaloituminen
- ikäjohtamisen haasteet

Miten riskit hallitaan ja miten niihin reagoidaan

- kunnan talous pysyy vakaana
- huolehditaan oikea-aikaisesta rekrytoinnista ja palkkauksesta
- hyvä perehdytys ja palveluajatuksen kirkastaminen
- TYHY-päivät, henkilöstön huomioiminen ja arvostaminen
- säilytetään toimivat palveluketjut hyvällä suunnittelulla ja toteutuksella
- koulutuksen ja itsensä kehittämisen arvostaminen

Tehtävä:

Tuottaa tukipalveluita kiinteistönhoidon osalta lähinnä kunnan omalle organisaatiolle ja Kiinteistöyhtiö Hakalle

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Laadukkaita palveluja monipuolisesti ja joustavasti yhdistetyllä henkilöstöllä

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

Kiinteistönhoito: Varmistaa toiminnallaan käyttäjille turvallinen toimintaympäristö.
Henkilöstön jaksamisesta ja ammatillisuudesta huolehtiminen.

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kiinteistöhoito: -kiinteistönhoidon taso	m2 / työntekijä	8660	8660	8660	8660	8660	8660
Henkilöstön hyvinvointi ja ammatillinen osaaminen	Täydennys- koulutukseen osallistuminen 2 pv/hlö/vuosi	1,5	2	2	2	2	2
Veden kulutus - poislukien vesilaitokset	Seuranta FimX ohjelmalla	26000	26000	25700	25500	25500	25500

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	6	6	6	6	6	6
Sijaiset						
Työllistetyt	2	2	2	2	2	2
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	8	8	8	8	8	8

❖ Ruokapalvelu

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Kunnan ruokapalvelu toimii tulevina vuosina omana toimintana	* Toiminta on asiakaslähtöistä ja kokonaisvaltaista palvelua * Henkilöstö hallitsee joustavan toimintamallin * Palvelut tuotetaan monipuolisella ja osavalla henkilöstöllä tiimimäisesti	> riittävä koulutus > sairauspoissaolojen seuranta > kehityskeskustelut	työnjohtaja

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Ruokapalvelu toimii Hankasalmen kunnan talonpalvelujen osana tuottaen ruokapalvelut kunnan omalle organisaatiolle	* Tuottaa laadukkaita, ravitsemussuositusten mukaisia ateriapalveluja asiakasläheisesti eri elämänkaaren vaiheessa oleville asiakkaille. * Toiminta on ammattitaitoista, turvallista, tehokasta ja taloudellista.	> suorite/hlö > koulutuspäivä/hlö	työnjohtaja

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

- Kunnan talous
- Ammattitaitoisen henkilöstön saatavuus
- Toiminnalliset muutokset
- Henkilöstön jaksaminen
- Ikäjohtaminen

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Kunnan talous pysyy hallitusti vakaana
- Oikea-aikainen rekrytointi, palkkaus/työtehtävä
- Alan opiskelijoiden hyödyntäminen – opiskelijoiden työssäoppiminen
- Uusien työntekijöiden hyvä perehdytys
- TYHY-toiminta, henkilöstön huomioiminen ja arvostaminen
- Tiedonkulku ja tiedotus toiminnallisten muutosten kohdatessa
- Koulutuksen ja itsensä kehittäminen, uuden oppimisen arvostaminen

Tehtävä:

Hankasalmen kunnan ruokapalvelu tuottaa laadukkaita, ravitsemussuositusten mukaisia ateriapalveluja asiakasläheisesti eri elämänkaaren vaiheessa oleville asiakkaille.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Ruokapalvelun toiminta on ammattitaitoista, turvallista, tehokasta ja taloudellista.

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnitelmakaudella

- Palvelutason turvaaminen joustavalla, taloudellisella ja uudistavalla toiminnalla
- Henkilöstön ammatillisen osaamisen ylläpitäminen täydennyskoulutuksella
- Henkilöstön jaksamisesta huolehtiminen

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
- Kouluruokailu	€/suorite suorite/ työntekijä	2,64 23300	2,40 21270	3,10 24800	3,10 24800	3,10 24800	3,10 24800
- Laitosruokailu	€/suorite suorite/ työntekijä	3,71 23820	3,40 26560	3,98 22400	3,98 22400	3,98 22400	3,98 22400

Henkilöstön määrä tulosyksikkö- tasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset		13	13	13	13	13
Sijaiset	7,25	tarvitaan	tarvitaan	tarvitaan	tarvitaan	tarvitaan
Työllistetyt	2	2	2	2	2	2
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä		15	15	15	15	15

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365*(osa-aikaprosentti/100)

Talon palvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Siivouspalvelu						
Tulot	858	844	847			
Menot	877	844	847			
Netto	-19		0			
Kiinteistönhuolto						
Tulot	1 110	1 321	1 449			
Menot	802	802	820			
Netto	308	519	629	635	648	661
Ruokapalvelu						
Tulot	946	948	1 137			
Menot	1 077	960	1 119			
Netto	-131	-12	19	19	19	20
Talon palvelut yhteensä						
Tulot	2 914	3 114	3 434	3 468	3 538	3 608
Menot	2 756	2 606	2 786	2 814	2 870	2 928
Netto	158	508	648	654	667	680

3.6.3 Konsernin kiinteistöhallinto

❖ Konsernin kiinteistöhallinto

Konsernin kiinteistöhallinto 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Konsernin kiinteistöhallinto						
Tulot	36	40	40			
Menot	111	105	128			
Netto	-75	-65	-88	-88	-90	-92
Asuntotoimi						
Tulot	832	924	829			
Menot	718	781	740			
Netto	114	142	89	90	92	94
Kiinteistöjen kunnossapito	<i>31.12.2013 saakka</i>					
Tulot	98					
Menot	107					
Netto	-9					
Pelastustoimi						
Tulot						
Menot	425	437	433	437	446	455
Netto	-425	-437	-433	-437	-446	-455
Konsernin kiinteistöhallinto yhteensä						
Tulot	966	964	869	877	895	913
Menot	1 361	1 323	1 300	1 313	1 339	1 366
Netto	-395	-360	-432	-436	-445	-454

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Kunnan kiinteistöjen ja kiinteistöyhtiöiden hallinta sekä hallintaprosessien toimivuus.	Kiinteistöomaisuuden arvon säilytys ja kustannustehokkuus. Investointien, rakennuttamisen sekä korjausten, huollon, hankintojen sekä tekniikan ohjaus.		kiinteistöjohtaja

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
Kiinteistöjen arvon säilyminen. Parantaa kiinteistöjen kannattavuutta ja vastata kustannusten hallinnasta sekä ylläpidon laadusta sekä hankintaprosessien toimivuudesta.	Kiinteistöjen kunnossapidosta huolehtiminen ja niiden kustannusten seuranta ja kohdentaminen. Hankkeiden kokonaistaloudellinen toteuttaminen. Kiinteistöjen hallinta omistaja ohjauksessa. Toimintatapojen ja menetelmien tehostaminen ja jatkuva kehittäminen. Toiminta on voimassa olevien lakien ja määräysten sekä toimintaperiaatteiden mukaista ja että taloudellinen ja toiminnallinen raportointi on luotettavaa.	- tiedonkulun ja tiedonsaannin kehittäminen - energian kulutuksen seuranta (€/Mwh) - sähköisen huoltokirjan kattavuuden parantaminen ja sidosryhmien sitouttaminen huoltokirjan käyttöön. (sis. myös kiint.hoitoon). Budjetissa pysyminen	kiinteistöjohtaja

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiselle

- isojen kunnossapitotoimien yhtäaikainen suorittaminen voi taloudellisesti olla kallista
- uusien investointien rahoitus riippuu kunnan taloudesta sekä taloustilanteesta yleensäkin
- energianhinnan muutokset ja hallinta
- talouden tiukkenemisen johdosta koulutukseen käytettävissä vähemmän rahaa

Riskien hallinta/miten niihin voidaan reagoida

- kustannusten tehokas seuranta ja muutoksiin reagointi ajoissa
- eri energiamuotojen vertailu ja käyttöönotto
- henkilöstön koulutus
- yllä pidetään ja uudistetaan kiinteistöjä taloudellisten resurssien mukaan tehokkaasti ja kannattavasti ottaen huomioon omistajien ja käyttäjien odotukset ja tarpeet ja samalla varmistaen niiden arvon kehittymisen pitkällä aikavälillä.
- kunnan talouden hallinta

- sisäinen valvonta pyrkii varmistamaan että toiminta on voimassa olevien lakien ja määräysten sekä toimintaperiaatteiden mukaista ja että taloudellinen ja toiminnallinen raportointi on luotettavaa. Lisäksi varmistamaan toiminnan tehokkuuden ja luotettavuuden strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- osa- ja kokonaan omistuksessa olevien kiinteistöiden mahdollinen myynti.
- energiamuotojen kilpailutus
- sähkötoimituksesta tehty meklarisopimus 2014
- kaukolämpö myös kirkonkylälle 2014

Tehtävä:

Kunnan yksin tai osittain omistamien kiinteistöjen arvon positiivinen kehitys ja kustannusten hallinta. Kiinteistöjen ylläpidon laadusta sekä prosessien toimivuudesta vastaaminen. Kiinteistöjen käyttäjille palvelun tuottaminen kiinteistöjen osalta.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

- kiinteistöjen hallinta ja kunnossapito kustannustehokkaasti kiinteistökannan arvonsäilyttämiseksi
- investointien kokonaistaloudellinen tuottaminen
- käyttäjien toimintaedellytysten ylläpitäminen kiinteistöjen osalta

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- rakennuttamislomakkeiston ja -menettelyn päivitys vastaamaan uusia lakeja ja määräyksiä (pääosin tehty)
- sähkön hinnan seuranta/ hintavaikutukset

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	TP 2013	Ta 2014	Ta 2015
rakennuttamisen lomakkeiston yhtenäistäminen ja päivitys		lomakepohjat pääosin päivitetty	nykyiset lomakkeet päivitetty	lomakkeiston päivitys uusien lakien, määräysten ja asetusten mukaisiksi jatkuu
sähköisen huoltokirjan käyttöönotto SoKopro projektipankki		päivitys ja sitouttaminen	FimX.n uusien sovellutusten sisäänajo. Uusissa rakennuskoh-teissa käytössä projektipankki	uudistukset huoltokirjaan. Projektipankkiin tulossa mallinnusohjelma, Kiinteistöjohtajaa pyydetty mukaan kehittämään sitä.

❖ Asuntotoimi

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittarit	Vastuuviranhaltija
<p>Palvelu perustuu asiakkaiden tarpeeseen.</p> <p>Luoda asiakkaille mahdollisuus hyvään asumiseen erilaisissa elämän tilanteissa.</p> <p>Tuottaa palvelua tehokkaasti, tarkoituksenmukaisilla toimintatavoilla ja kannattavasti ottaen huomioon omistajan odotukset ja tarpeet.</p> <p>Toiminta perustuu avoimuuteen, rehellisyyteen, oikeudenmukaisuuteen.</p>	<p>Tarjota monipuolisia, kohtuuhintaisia, asumisen ratkaisuja ottaen huomioon asukkaiden muuttuvat tarpeet.</p> <p>Toimia kustannustehokkaasti asunto-omaisuutta hoitaessamme.</p> <p>Panostaa henkilöjohtamiseen sekä osaamiseen ja innovointikykyyn</p>	<p>vuokrahinnat €/m²</p> <p>asukaspalaute (>3)</p> <p>vuokrausaste (>92%)</p> <p>koulutus (> 3krt/v/hlö)</p>	<p>kiinteistöjohtaja</p>

Keskeisimmät riskit kyseisen tavoitteen toteutumiseksi

- osa rakennuksista vaatii linja- sekä peruskorjausta lähivuosien aikana
- irtisanomisten ja poismuuttojen jälkeen asunnoissa joudutaan tekemään ”täysimittainen remontti”.
- kunnan taloustilanne
- lainakorot
- energiahinnat

Riskien hallinta

- toiminnan ja talouden seuranta ja niihin ajoissa reagointi
- työmenetelmien kehittäminen uusien ajatusten pohjalta
- vuokrahintojen seuraaminen tuotos/panos pohjalta
- vuokrahintojen harmonisointi
- tehty 2014 lokakuusta alkaen
- uudet energian ratkaisumallit
- kaukolämpö
- Hybridilämmitys
- hybridilämmityksestä 2014 kokemuksia hyödynnetään.

Tehtävä:

Tarjota monipuolisia, kohtuuhintaisia, asumisen ratkaisuja ottaen huomioon asukkaiden muuttuvat tarpeet.

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus:

Tuottaa edellä mainittuja palveluja tehokkaasti, tarkoituksenmukaisilla toimintatavoilla ja kannattavasti omistajan ja asukkaiden tarpeet huomioon ottaen.

Luoda asumiselle tarkoituksenmukainen, viihtyisä ja terveellinen ympäristö

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja suunnittelukaudella:

- heikkokuntoisten kiinteistöjen kunnostus, toteutuu tällä hetkellä n 10 as/vuosi poislähtöremonttien yhteydessä.
- toiminnan kehittäminen tehokkaampaan suuntaan palvelujen edelleen kehittäminen

Taloudelliset tavoitteet

Kiinteistön hallinta, kunnan Koy:t ja asuntotoimi

Henkilöstön määrä tulosyksikkötasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Vakituiset	4,4	4,4				
Sijaiset						
Työllistetyt						
Muut määräaikaiset						
Oppisopimus						
Yhteensä	4,4	4,4				

3.6.4 Infrapalvelut

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen tavoite

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Kestävän kehityksen mukainen infra	Kunnallistekniikan rakentaminen ja uusiminen mm. uusiomateriaaleja käyttäen. Esim. asfaltin kierrätys	Takaisinmaksuaika, kustannustehokkuus	tekninen päällikkö

Kunnan strategiaa tukeva toiminnallinen tavoite vuodelle 2015

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari	Vastuuviranhaltija
Talousarviossa mukainen toiminta	Infran kaikilla osa-alueilla suunnitelmallinen toiminta	Euro	tekninen päällikkö

Riskit

Keskeisimmät riskit toiminnallisen tavoitteen toteutumiselle

- Henkilöstön sitouttaminen toimintaan

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan

- Koulutus
- Osaajien jääminen eläkkeelle, uuden henkilöstön rekrytointi

Tehtävä:

Infratoimintojen ylläpito ja kehittäminen

Toiminnan lyhyt kuvaus/palveluajatus

Mahdollistaa toimiva, viihtyisä ja turvallinen infrarakenne

Toiminnan painopistealueet vuonna 2015 ja taloussuunnitelmakaudella

- Vesilaitos- ja jätevesi toiminnan kannattavuus
- Valaistuksen saneerausohjema
- Kadut ja tiet

Taloudelliset tavoitteet

Henkilöstön määrä tulosityksikkö- tasolla henkilötyövuosina (htv1)	Tp2013	Ta2014	Ta2015	Ts2016	Ts2017	Ts2018
Vakituiset	9	9	9	9	9	9
Sijaiset						
Työllistetyt						
Muut määräaikaiset			0,5	0,5	0,5	0,5
Oppisopimus			0,5	1	1	1
Yhteensä	9	9	10	10,5	10,5	10,5

htv1 = palveluksessaolopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365*(osa-aikaprosentti/100)

Infrapalvelut 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kaavoitus						
Tulot	7					
Menot	156	151	137			
Netto	-149	-151	-137	-138	-141	-143
Vesihuolto						
Tulot	661	701	701			
Menot	461	451	416			
Netto	200	250	285	287	293	299
Liikennealueet						
Tulot	4					
Menot	219	227	267			
Netto	-215	-227	-267	-270	-275	-281
Varikko						
Tulot	89	99	99			
Menot	165	153	190			
Netto	-76	-54	-91	-92	-94	-96
Infrapalvelut yhteensä						
Tulot	761	800	800	808	824	841
Menot	1 001	982	1 010	1 020	1 041	1 061
Netto	-240	-182	-210	-212	-217	-221

3.6.5 Vesi- ja viemärilaitos

Tuloslaskelma 1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Liikevaihto	661	701	701	708	722	737
Liiketoiminnan tuotot	661	701	701	708	722	737
Materiaalit ja palvelut	320	305	239	242	247	251
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	164	157	157	158	162	165
Palvelujen ostot	156	148	83	83	85	87
Henkilöstökulut	137	141	172	172	173	173
Poistot ja arvonalennukset	294	294	273	254	238	217
Suunnitelman mukaiset poistot	294	294	273	254	238	217
Liiketoiminnan muut kulut	3	4	5	5	5	5
Liikelyli-/alijäämä	-94	-44	11	35	60	90
Korvaus jäännöspääomasta	94	100	35	40	40	40
Tilikauden yli-/alijäämä	-187	-144	-24	-5	20	50

Rahoituslaskelma 1000 e	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Tulorahoitus				
Liikelyli-/alijäämä	-24	-5	20	50
Poistot ja arvonalentumiset	273	254	238	217
Rahoitustuotot ja -kulut	-35	-35	-35	-35
Muut tulorahoituksen korjaukset				
Sisäiset tuotot	-85	-86	-88	-89
Sisäiset kulut	85	86	88	89
Investoinnit				
Investointimenot	-122	-67	-50	-50
Rahoitusosuudet investointimenoihin				
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot				
Rahoitustoiminta				
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	122	67	50	50
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-350	-353	-359	-364
Lyhytaikaisten lainojen muutos				
Oman pääoman muutokset				
Liittymismaksujen muutos				
Vaikutus maksuvalmiuteen	-136	-139	-136	-132

3.7 Toimenpideohjelma taseen alijäämän kattamiseksi

Taseessa olevan kumulatiivisen alijäämän kattaminen:

Kumulatiivista alijäämää on talousarvion laadintahetken arvion mukaan 31.12.2014 kunnan taseessa jo noin 2,7 - 2,8 miljoonaa euroa, eli yli 500 euroa kuntalaista kohden. Se on tarkoitus kattaa taloussuunnitelmakaudella seuraavasti:

Kattamissuunnitelma

- a) vuosina 2015 - 2018 tehdään kunakin vuonna keskimäärin yli 500 000 euron ylijäämäinen tulos ja jäljelle mahdollisesti jäänyt kattamaton alijäämä katetaan vuoden 2019 kuluessa
- b) ylijäämäistä tulosta mahdollistamaan haetaan omistajapoliittisten linjausten mukaisesti hallitusti myyntivoittoa kunnan metsä- ja kiinteistöomaisuudesta
- c) sähköomaisuuden osittaisesta myynnistä vuosien 2015 – 2018 kuluessa tavoitellaan 400 000 – 500 000 euron myyntivoittoa, mutta tämän varaan alijäämän kattamista ei rakenneta, koska mahdollisia ostajia kunnan sähköomaisuudelle ei välttämättä kyseisen aikajanan kuluessa löydy

Omistajapoliittiset linjaukset

Kunnan omistajapoliittiset linjaukset vahvistetaan seuraaviksi (vastaavat hyvin pitkälle vuoden 2014 talousarvion yhteydessä hyväksytyjä periaatteita):

1. a) Kunta luopuu vaiheittain niistä kiinteistöistä, joita se ei oman tai yhteistoiminta-alueen palveluntuotannon järjestämiseen tarvitse.
- b) Kunnan omassa omistuksessa olevien vuokra-asuntojen asukkailla on mahdollisuus lunastaa asuntokohde itselleen asunnon markkina-arvoa vastaavalla hinnalla. Vuokra-asuntokohteet laitetaan aina myyntiin, kun vuokralainen muuttaa asunnosta pois tai se jää ilman vuokralaista muusta syystä.
2. Kunta luopuu osin maa- ja metsäomaisuudestaan talouden tasapainotusvaateiden vuoksi. Kunta tulee seuraavien kolmen vuoden aikana kunakin vuonna myymään keskimäärin vuosittain 5 - 15 % metsätilaomistuksestaan, siten että noin 60 - 70 % metsäomaisuudesta jää edelleen kunnan omaan hallintaan. Ensisijaisesti myyntiin laitetaan ne tilat, joilla ei lähimpinä kymmeninä vuosina ole odotettavissa juurikaan suuria hakkuutuottoja. Samoin kuin ne tilat, jotka sijaitsevat Hankasalmen kunnan rajojen ulkopuolella.
3. Kunta pyrkii myymään – muun muassa kunnan taseeseen kertyneen kumulatiivisen alijäämän kattamiseksi - Suur-Savon Sähkön osakkeistaan 10 – 20 % vuosien 2014 – 2016 kuluessa, eli 100 -200 osaketta. Sähköomaisuuden myynnillä kunta tavoittelee vähintään noin 400 000 – 500 000 myyntivoittoa, joka kohdennettaisiin kunnan taseeseen kertyneen kumulatiivisen alijäämän kattamiseen sekä vastattaisiin investointien omahankintamenoihin.

Käyttötalousmenojen tasapainottaminen toimintavuoden kuluessa

Jotta taseessa olevan kumulatiivisen alijäämän kattamisen tavoitteista voidaan pitää kiinni, on palvelujen tehostamisen jatkuttava kaikilla vastuualueilla koko taloussuunnitelmakauden ajan. Kunnanvaltuustolle esitetään talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätöstekstissä eräitä palvelujen tehostamiseen tähtäviä toimenpiteitä hyväksyttäväksi osana jo tätä talousarviota. Niiden kautta voidaan toimintakatteen kehitystä tarvittaessa tasapainottaa myös talousarviovuoden 2015 kuluessa, mikäli siihen tarvetta ilmenee.

Lisäksi varaudutaan vuonna 2015 toteuttamaan tarvittaessa henkilöstön lomautuksia. Eli mikäli vuoden 2015 aikana talouden toteuma uhkaa jäädä selkeästi talousarviossa tavoitellusta (tarkasteluajankohta tähän maalikuun toteuma ensimmäisen kerran), niin kevään 2015 aikana kunnanhallituksen on ratkaistava toteutetaanko talouden tasapainottamiseksi siinä tilanteessa henkilöstön lomautuksia. Siksi kunnanhallitukselle tulee varmuuden vuoksi selvittää lomautuksen toteuttamisen vaikutukset ja mahdollisuudet alkuvuoden 2015 kuluessa.

4 LASKELMAT

4.1 Tuloslaskelma

1000 e	Tp 2013	Ta 2014	muutos	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toimintatulot	12 602	12 174		12 174	12 905	12 880	12 882	13 140
Myyntitulot	6 708	7 676		7 676	7 875	7 954	8 113	8 275
Maksutulot	2 558	2 257		2 257	2 378	2 402	2 450	2 499
Tuet ja avustukset	1178	1 117		1 117	1 532	1 393	1 166	1 189
Muut toimintatulot	2 158	1 124		1 124	1 120	1 131	1 154	1 177
Toimintamenot	-44 894	-43 734		-44 756	-44 915	-45 364	-46 271	-47 197
Henkilöstömenot	-18 606	-18 136		-18 136	-18 335	-18 518	-18 888	-19 266
Palvelujen ostot	-19 684	-19 064	-1 022	-20 086	-19 708	-19 905	-20 303	-20 709
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 280	-2 163		-2 163	-2 240	-2 263	-2 308	-2 354
Avustukset	-2 543	-2 475		-2 475	-2 614	-2 640	-2 693	-2 747
Muut toimintamenot	-1 781	-1 896		-1 896	-2 018	-2 039	-2 079	-2 121
Toimintakate	-32 292	-31 560		-32 582	-32 010	-32 485	-33 389	-34 057
Verotulot	14 214	15 065		15 065	15 600	15 830	16 275	16 733
Tulovero	12 462	13 175		13 175	13 569	13 880	14 282	14 700
Yhteisövero	1 057	730		730	698	617	660	700
Kiinteistövero	695	1 160		1 160	1 333	1 333	1 333	1 333
Valtionosuudet	17 821	18 035		18 035	18 350	18 600	19 000	19 400
Rahoitustulot ja -menot	53	-90		-90		-40	-40	-40
Korkotulot	3	3		3	3	2	2	1
Muut rahoitustulot	289	208		208	184	178	174	162
Korkomenot	-143	-200		-200	-150	-179	-175	-162
Muut rahoitusmenot	-96	-101		-101	-36	-41	-41	-41
Vuosikate	-204	1 450		428	1 940	1 905	1 846	2 036
Poistot ja arvonalentumiset								
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 230	-1 450		-1 450	-1 350	-1 400	-1 400	-1 400
Arvonalentumiset								
Satunnaiset tulot								
Satunnaiset menot								
Tilikauden tulos	-1 434	0		-1 022	590	505	446	636
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys (+)	22							
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 412	0		-1 022	590	505	446	636

4.2 Rahoituslaskelma

1000 e	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Toiminnan rahavirta	-307	268	1 590	1 655	1 846	2 036
Vuosikate	-204	428	1 940	1 905	1 846	2 036
Tulorahoituksen korjauserät	-103	-160	-350	-250		
Investointien rahavirta	-3 211	-3 254	-5 094	-937	-669	-313
Investointimenot	-3 662	-4 190	-5 294	-1 047	-709	-353
Rahoitusosuudet investointimenoihin	289	816	90			
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	163	120	110	110	40	40
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 518	-2 986	-3 504	718	1 177	1 723
Rahoituksen rahavirta	1 977	2 387	2 538	117	-200	-623
Antolainauksen muutokset	-60	83	0			
Antolainasaamisten lisäykset	-108	-14	-20	-20	-20	-20
Antolainasaamisten vähennykset	48	97	20	20	20	20
Lainakannan muutokset	1 762	2 304	2 538	117	-200	-623
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	522	3 269	5 184	937	669	313
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-760	-965	-646	-820	-869	-936
Lyhytaikaisten lainojen muutos	2 000		-2 000			
Oman pääoman muutokset	275					
Rahavarojen muutos	-1 541	-599	-966	835	977	1 100
Vaikutus maksuvalmiuteen	-1 541	-599	-966	835	977	1 100
Rahavarojen muutos	-1 421	599	-802	1 060	1 206	1 327
Rahavarat 31.12.	1 128	1 727	925	1 985	3 191	4 518
Rahavarat 1.1.	2 549	1 128	1 727	925	1 985	3 191
Tunnusluvut						
Lainanhoitokate	-0,1	0,5	2,2	2,1	1,9	2,0
Kassan riittävyys, pv	9	13	7	15	24	34

5 INVESTOINTISUUNNITELMA

INVESTOINTISUUNNITELMA 2015-2018

Investointiraja 8.000 euroa (arvonlisäveroton).

Sitovuustaso valtuustoon nähden: rakennukset ja rakennelmat hankekohtainen, liikennealueet yhteensä ja muut investointikohteet lautakunta-kohtainen.

PYSYVÄT VASTAAVAT Hanke/hankeryhmä 1000 e	Kokonais- kustannus- arvio	Kustannus- arvio 2015-2018	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT	67	67	67			
Muut	67	67	67			
Kunnanhallitus	30	30	30			
Virastotalon hissien rakentaminen (osuus kiinteistöyhtiön hankkeeseen)	30	30	30			
Sivistyslautakunta	37	37	37			
Kulttuuripalvelut						
Hankasalmen historia 2	37	37	37			
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Tulot						
Menot	67	67	67			
Nettomenot	67	67	67			
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
MAA- JA VESIALUEET						
Ympäristölautakunta						
Maa-alueiden hankinta, tasearvo	120	160	40	40	40	40
Maa-alueiden myynti, kauppahinta	-120	-160	-40	-40	-40	-40
MAA- JA VESIALUEET						
Tulot	-120	-160	-40	-40	-40	-40
Menot	120	160	40	40	40	40
Nettomenot						
RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT						
Ympäristölautakunta	3 191	4 103	4 089	14		
Kunnanhallitus	10	10	10			
Hallintopalvelut	10	10	10			
Virastotalon hallinnon työtilamuutos	10	10	10			
Perusturva	960	1 140	1 140			
Sosiaalipalvelut	60	60	60			
Mäkituvan muutostyöt (ei sis. sprinklausta)	60	60	60			
Vanhuspalvelut	265	425	425			
Metsätähden muutostöiden suunnittelu ja rakennustyöt	240	360	360			
- rahoitusosuudet	-40					
* Metsätähden hoitajakutsujärjestelmä	65	65	65			
Terveyspalvelut	635	655	655			
Sairaalan muutostöiden suunnittelu ja toteutus	650	620	620			
- rahoitusosuudet	-50					
* Sairaalan hoitajakutsujärjestelmä	35	35	35			

PYSYVÄT VASTAAVAT Hanke/hankeryhmä 1000 e	Kokonais- kustannus- arvio	Kustannus- arvio 2015-2018	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Sivistystoimi	1 171	1 115	1 101	14		
Koulut	234	188	174	14		
* Aseman koulun parkkialueen asfaltointi	33	33	33			
* Aseman teknisen työn purunpoistojärjestelmä	22	22	22			
* Koulukeskuksen ulkopintamaalaukset ja paneliverhoukset	33	33	19	14		
Kuuhankaveden koulun luokkahuoneiden kunnostus	20	20	20			
* Kuuhankaveden koulun ruokalan ääneneristys	11	11	11			
Pikku-Pöyhölän Niemisjärven koulu lämmitysjärjestelmän muutos	115	69	69			
Kirjasto	8	8	8			
* Kirjaston autohallin käyttötarkoituksen muutossuunnittelu	8	8	8			
Nuorisotilat	892	882	882			
Monitoimitalon peruskorjaus (suunnittelu ja työt)	862	852	852			
* Nuorisotyön uudet tilat (Rautian yläkerta)	30	30	30			
Lasten päivähöito	37	37	37			
* Metsätähden päiväkodin muutostyöt (ikkunat turvaikkunoiksi sekä paljeovi)	12	12	12			
* Monitoimitalon tilojen muutos esiopetustilaksi	17	17	17			
* Sillankorvan päiväkodin lämmönsiirtimet	8	8	8			
Ympäristötoimi	1 050	1 838	1 838			
Palo- ja pelastuslaitos	1 050	1 838	1 838			
Palolaitoksen saneerauksen suunnittelu ja korjaus (kosteusvauriot ja pintakorjaukset)	60	30	30			
Palolaitoksen laajennuksen suunnittelu ja rakentaminen	982	1 800	1 800			
* Palolaitoksen lämmönsiirtimet	8	8	8			
RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT						
Tulot	-90					
Menot	3 281	4 103	4 089	14		
Nettomenot	3 191	4 103	4 089	14		
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET						
Ympäristölautakunta	2 672	2 384	692	842	495	355
Liikennealueet	1 568	1 270	365	385	345	175
Kaavateidenvuotuinen perusparannus	20	20	10	10		
Kaavateiden päällysteiden uusiminen	20	20	10	10		
Katuvalaistuksen saneerausohjelma 2013-2016	213	60	5	55		
Asemakatu-Salontie peruskorjaus (Salontien ja Ratakadun välillä)	90	40	40			
Mäntyrannantien peruskorjaus (asfaltointi 2015)	50	50	50			
Välitien peruskorjaus (asfaltointi)	65	30	30			
* Kuusipolun peruskorjaus	80	80	40	40		
* Päivätien ja Kumputien peruskorjaus	60	60	30	30		
* Valkolantien peruskorjaus	70	70	40	30		
Hankamäentien peruskorjaus (250 m)	170	135	35	40	60	
Näkinniementien peruskorjaus	180	180	50	50	80	
* Rantakalliontien peruskorjaus	75	75	25	20	30	
* Pienmäen alueen katuvalaistus	60	60			30	30
* Anterontien peruskorjaus	85	85		50	35	
* Salontie (200 m)	60	60		30	30	
* Metrontien peruskorjaus, Asema	35	35		20	15	
* Hillkantie	65	65			35	30
* Kirkkorannantie (250 m)	40	40				40
* Rinnekatu	20	20				20
* Suotie (400 m)	55	55				55
Pellisenrannan asuntoalueen rantapolku	55	30			30	

PYSYVÄT VASTAAVAT Hanke/hankeryhmä 1000 e	Kokonais- kustannus- arvio	Kustannus- arvio 2015-2018	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Puistot, ulkoilu- ja urheilualueet, yleiset alueet	785	795	195	380	90	130
* Niemisjärven venevalkaman lisäpaikat	10	10	10			
Aseman urheilukenttä	325	325	25	300		
* Torin perusparannus	120	120	100	20		
* Aseman viheralueet, leikkialueen laajentaminen	45	45	15	15	15	
Puistokalusteiden ja leikkivälineiden uusiminen	30	30	10	10	10	
Puistot ja leikkialueet	45	45	15	15	15	
Tonttien puistokaistaleiden kunnossapito	30	30	10	10	10	
Latupohjien perusparannus	30	40	10	10	10	10
* Niemisjärven leikkialueen rakentaminen	30	30			30	
Tekojää	120	120				120
Vesi- ja viemärlaitos	289	289	122	67	50	50
Vedenjakelu- ja viemäriverkosto						
Vanhojen jätevesipumppaamoiden uusiminen	30	30	30			
* Mikonlammen vedenkäsittelylaitoksen alkaloitimassan vaihto/lisäys	25	25	25			
Talohodot ja uudet linjat	34	34	17	17		
Kk/As viemäriverkosto, vuotovesien vähentäminen (2015-2018)	200	200	50	50	50	50
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	30	30	10	10	10	
Jätehuolto, jätepiستت ja astiat	30	30	10	10	10	
KIIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET						
Tulot						
Menot	2 672	2 384	692	842	495	355
Nettomenot	2 672	2 384	692	842	495	355
KONEET JA KALUSTO						
Kunnanhallitus	80	60	40	20		
Virastotalon hallinto- ja neuvottelutilan kalustaminen	20	20	20			
Verkon ja tietoturvan kehittäminen sekä vanhuspalvelujen käytössä olevan terveystoimi-Effican palvelinalustan uusiminen	60	40	20	20		
Perusturvalautakunta	120	120	120			
Vanhuspalvelut						
* Kotihoidon optimointiohjelma (sis. laitteet)	40	40	40			
* Metsätähden palvelutalon kalusteet (sängyt ja toiminnan mukaiset kalusteet)	40	40	40			
* Päiväkeskuksen lisäkalusteet	20	20	20			
* Päivärannan palvelutalon lisäkalusteet (sängyt)	20	20	20			
Sivistyslautakunta	312	287	138	93	56	
Koulutuspalvelut	130	122	70	32	20	
Lukion ykkösille kannettavat tietokoneet 1)	72	64	22	22	20	
* Kuuhankaveden koulun pöytä-tietokoneet ja kannettavat tietokoneet 1)	10	10	10			
* Kuuhankaveden koulun pulpetit ja tuolit (35 paria)	8	8	8			
* Monitoimitalon sali, sähköisen yo-tutkinnon varustelu	20	20	20			
* Niemisjärven koulun tietokonesalkku ja kannettavat tietokoneet 1)	10	10	10			
* Aseman pääkoulun atk-laitekannan uusiminen 1)	10	10		10		
Kansalaisopisto	11	11	11			
Kansalaisopiston TVT-laitteistot ja kalusteet	11	11	11			
Kirjastopalvelut	8	8		8		
Kirjaston kalustehankinnat	8	8		8		
Liikuntapalvelut	91	66	33	25	8	
Liikuntavälineitä urheilukentille ja monitoimitalolle	75	50	25	25		
* Suunnistuskartat	16	16	8		8	

1) = laiteinvestoinnit toteutetaan sähköisen oppimisympäristösuunnitelman määrittelyn jälkeen

PYSYVÄT VASTAAVAT Hanke/hankeryhmä 1000 e	Kokonais- kustannus- arvio	Kustannus- arvio 2015-2018	TA 2015	TS 2016	TS 2017	TS 2018
Nuorisopalvelut	64	72	16	28	28	
* Monitoimitalon yläkerran monitoimitilan kalustehankinnat	24	24		12	12	
Nuorisotilojen laite- ja kalustohankinnat	24	24	8	8	8	
* Taitotuvan kaluston ja koneiden hankinta (tietokone)	16	24	8	8	8	
Lasten päivähoitopalvelut	8	8	8			
* Monitoimitalon tilojen kalustehankinnat päivähoitolle	8	8	8			
Ympäristölautakunta	206	214	70	38	28	78
* Kalustohankinnat vihertoimi (mm. ruohonleikkuri)	40	40	30	10		
Konekeskuksen kalustohankinnat	24	32	8	8	8	8
* Ruokapalvelun kalustohankinnat	92	92	32	20	20	20
* Varikon lava-auton hankinta	50	50				50
KONEET JA KALUSTO						
Tulot						
Menot	718	681	368	151	84	78
Nettomenot	718	681	368	151	84	78
PYSYVIEN VASTAAVIEN SIIJOITUKSET						
OSAKKEET JA OSUDET	-140	-140	-70	-70		
Ympäristölautakunta	-140	-140	-70	-70		
Asuntotoimi	-140	-140	-70	-70		
Asunto-osakkeiden hankinta, tasearvo						
Asunto-osakkeiden myynti, kauppahinta	-140	-140	-70	-70		
OSAKKEET JA OSUDET						
Tulot	-140	-140	-70	-70		
Menot						
Nettomenot	-140	-140	-70	-70		
INVESTOINNIT YHTEENSÄ						
Tulot	-350	-300	-110	-110	-40	-40
Menot	6 858	7 395	5 256	1 047	619	473
Nettomenot	6 508	7 095	5 146	937	579	433

* = uusi kohde kunnan investointisuunnitelmassa

Tulot

- rahoitusosuudet	-90					
- luovutustulot	-260	-300	-110	-110	-40	-40
Tulot yhteensä	-350	-300	-110	-110	-40	-40

6 HENKILÖSTÖSUUNNITELMA

KUNNANHALLITUS	Lukumäärä		Muutokset			
	Virka- tai toiminimike	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017
Kunnanjohtaja	1	1				
Elinkeinopäällikkö	0,4	0,4				
Kuljetussuunnittelija	0,5	0,5				
Toimistosihtööri	1	1				
Kanslisti	3,2	3,6				
Taloussihtööri	1	1				
Kirjanpitäjä	1	1	0,5			
Palkanlaskija	2,5	2,7	-0,5			
Atk suunnittelija	1	1				
Atk-tukihenkilö	2,5	2,5				
Lomituspalvelupäällikkö	1	1				
Lomasihtööri	0,3	0,3				
Johtava lomittaja	3	2		-0,5		
Lomittajat	49	49		-6,0		
Pääluottamus mies	0,6	0,6				
Työsuojelupäällikkö	0,16	0,16				
YHTEENSÄ	68,16	67,76	67,76	61,26	61,26	61,26

Palkanlaskija-kirjanpitäjä kokoaikaiseksi kirjanpitäjäksi 1.9.2014 alkaen.

Pääluottamusmiehen ja työsuojelupäällikön tehtävät ovat kunnanhallituksen alaista henkilöstöhallintoa.

PERUSTURVALAUTAKUNTA	Lukumäärä		Muutokset				
	Virka- tai toiminimike	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Sosiaalipalvelut							
Perusturvajohtaja	1	1					
Toimistosihtööri	1,1	1,1					
Sosiaalityöntekijä	2	2					
Etuuskäsittelijä	1						
Palveluohjaaja	1	1,5					
Perhetyöntekijä	1	1					
Sosiaalipalvelusihtööri		1					
Yhteensä	7,1	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6	
Kotihoito							
Vanhuspalvelupäällikkö	1	1					
Sairaanhoitaja	2	3	2				
Lähihoitaja	22	23	-4				
Perushoitaja							
Kodinhoitaja	8	8	-2				
Kotiavustaja	2	1	-1				
Kotihoidonohjaaja	1	1	-1				
Palveluvastaava			1				
Päiväkeskusohjaaja	1	1					
Yhteensä	37	38	33	33	33	33	

PERUSTURVALAUTAKUNTA	Lukumäärä		Muutokset				
	Virka- tai toiminimike	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Päivärannan palveluasuminen							
Vastuusairaanhoitaja	1	1	-1				
Palveluvastaava			1				
Sairaanhoitaja	1	1	1				
Perus/lähihoitaja	17	18					
Hoitoapulainen	2	2					
Kuntohoitaja	1	1	-1				
Yhteensä	22	23	23	23	23	23	23
Palvelutalo Kotiranta							
Vastuusairaanhoitaja		1					
Sairaanhoitaja		1					
Lähihoitaja		11	-2				
Yhteensä		13	11	11	11	11	11
Palvelutalo Metsätähti							
Palveluvastaava			1				
Sairaanhoitaja			1				
Lähi/perushoitaja			8				
Kotiavustaja			1				
Yhteensä			11	11	11	11	11
Palvelutalo Tammela							
Sairaanhoitaja			1				
Lähi/perushoitaja			5				
Yhteensä			6	6	6	6	6
Kehitysvammapalvelut							
Avopalveluohjaaja	1	1	-1				
Ohjaaja	2	2					
Lähihoitaja	1	1	-1				
Yhteensä	4	4	2	2	2	2	2
Sairaala							
Osastonhoitaja	1	1					
Apulaisosastonhoitaja	1						
Sairaanhoitaja	12	8	-3	(1.6.2015 alkaen 5 sairaanhoitajaa)			
Lähi-/perushoitaja	12	9	-5	(1.6.2015 alkaen 4 lähi/perushoitajaa)			
Terveyskeskusavustaja	1	1	-1				
Osastonsihtööri			1				
Yhteensä	27	19	11	11	11	11	11
<i>Sairaalan apulaisosastonhoitaja, sairaanhoitaja ja terveyskeskusavustaja 1.7.2014 alkaen.</i>							
YHTEENSÄ	97,1	104,6	104,6	104,6	104,6	104,6	104,6

Perusturvan Tp 2013 henkilöstömäärä ei ole vertailukelpoinen kesken vuoden tapahtuneiden henkilöstösiirtojen vuoksi..

SIVISTYSLAUTAKUNTA	Lukumäärä		Muutokset			
	Virka- tai toiminimike	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017
Sivistystoimenjohtaja	1	1				
Kansalaisopiston rehtori						
Apulaisrehtori	1	1				
Toimistosihtööri (hallinto)	1	1				
Peruskoulun rehtori	1	1				
Lehtori	17	15				
Luokanopettaja	18	16	1			
Erityisluokanopettaja	2	3	-1			
Erityisopettaja	5	5				
Päätoiminen tuntiopettaja	5	7				
Sivutoiminen tuntiopettaja	2	2				
Koulukuraattori	1	1				
Lukion rehtori	1	1				
Lehtori	6	6				
Sivutoiminen tuntiopettaja	1	1				
Suunnistusvalmentaja						
Hiihtosuunnistusvalmentaja						
Koulusihtööri	1	1				
Toimistotyöntekijä	1	1				
Suunnittelijaopettaja (kansalaisopisto)	1	1				
Opistosihtööri	1	1				
Kulttuurisihtööri						
Kulttuurituottaja						
Kirjastonjohtaja	1	1				
Kirjastonhoitaja	1	1				
Kirjastovirkailija	1	1				
Kirjastovirkailija/auto	1					
Kirjastovirkailija/sivukirjastot	1	1				
Toimistovirkailija (kirjasto)						
Liikuntasihtööri						
Liikunta-alueiden hoitaja						
Nuorisosihtööri						
Nuorisotyöntekijä	1	1				
Työpajaohjaaja	2	2				
Lastentarhanopettaja (esiopetus)	3	3				
osa-aik., vak. (päätt. tuntiopettaja)						
Lastentarhanopettaja (esiopetus)	1	3				
osa-aik., määräaik. (päätt. tuntiopettaja)		1				
Kasvatusohjaaja	1	1				
Koulunkäynninohjaaja, vak.	1	1				
Koulunkäynninohjaaja, osa-aik.vak.	11	11				
Koulunkäyntiavustaja, osa-aik., määräaik.	2	2				

SIVISTYSLAUTAKUNTA	Lukumäärä		Muutokset				
	Virka- tai toiminimike	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
päivähoidonohjaaja	1	1					
varhaiskasvatuspäällikkö	2	3					
päiväkodin johtaja	4	5					
lastentarhanopettaja	8	9					
lastenhoitaja	18	16	-2	-2			
perhepäivähoitaja	3						
perhepäivähoitaja, ryhmis	2	3	-2				
perhepäivähoitaja,päiväkoti	1	1					
laitoshuoltaja	3	4	-3				
ryhmäavustaja			2	1			
YHTEENSÄ	135	136	131	130	130	130	130

YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA	Lukumäärä		Muutokset				
	Virka- tai toiminimike	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Kiinteistöjohtaja	1	1					
Asuntosihtööri	1	1					
Toimistosihtööri	0,3	0,3					
Tekninen päällikkö				1			
Rakennuspäällikkö	1	1	-1				
Kanslisti	1,6	1,6					
Ympäristönsuojelusihtööri	1	1					
Puutarhuri	0,84	0,84					
Rakennustarkastaja	1	1					
Toimistosihtööri	1	1					
Vesi- ja viemärlaitoksen hoitaja	2	2					
Tuntipalkkaiset henkilöt	1	1					
Varaston työnjohtaja	1	1					
Tuntipalkkaiset henkilöt	2,6	2,6					
Liikunta-alueiden hoitaja	1	1					
Tuntipalkkaiset henkilöt	1	1					
Siivoustyönohjaaja	1	1					
Siistijä	8	8	-8				
Siistijä (osa-aik.)	1	1	-1				
Laitoshuoltaja	2	3	20				
Laitosapulainen	11	11	-11				
Kiinteistönhoitaja	6	6					
Ravitsemistyönjohtaja			1				
Palvelupäällikkö	1	1	-1				
Emäntä	1	2					
Ravitsemistyöntekijä	10	10					
YHTEENSÄ	58,34	60,34	60,34	60,34	60,34	60,34	60,34

HENKILÖSTÖ YHTEENSÄ   **358,60**   **368,70**   **363,70**   **356,20**   **356,20**   **356,20**

Tp 2013 henkilöstömäärä ei ole vertailukelpoinen perusturvassa kesken vuoden tapahtuneiden henkilöstösiirtojen vuoksi.

7 KUNNAN TUKI YRITYSTOIMINNALLE

Maatilayritykset

Maaseudun yrityskohtaisen koulutus-, neuvonta- ja suunnittelutuen maksuperusteet vuonna 2015. Tuki myönnetään arvonlisäveron sisältäville kustannuksille.

- Tilakohtaiset suunnitelmat
Salaojitussuunnitelma 50 % enintään 260 €/suunnitelma
- Erikoistuotantosuunnitelma
Perustamis-, tuotanto-, markkinointi-, yms. suunnitelma 70 %, enintään 350 €/tuotannonala
- Tuotantorakennussuunnitelma
50 %, enintään 1000 €/suunnitelma
- Metsätaloussuunnitelma
15 %, enintään 250 €.

Tuettavaan osuuteen voi sisällyttää neuvojan matkakorvaukset, postimaksut ja vastaavat palvelun saamisen edellytyksenä olevat kustannukset.

- Tuetun maksullisen lomituksen lisääminen
Kunnan 2 €:n tuki/tunti Melan tukemille maksullisille lomituspäiville.

Muut yritykset

Tuki myönnetään arvonlisäveron sisältäville kustannuksille.

- Oppisopimustuki
Hankasalmelaiselle yritykselle, joka tekee oppisopimuksen hankasalmelaisen työttömän kanssa. Tuki on 170 € kuukaudessa korkeintaan 12 kuukauden ajalta.
- Korkotuki
Kunnan korkotukea voidaan myöntää toimitilainvestointeihin. Korkotuen suuruus on 2 % ja korkotukiaika 5 vuotta. Korkotuki voidaan myöntää pankkien, vakuutusyhtiöiden ja eläkekassojen lainoille. Korkotuen alainen lainan määrä voi olla enintään 70 % kustannuksista ja enintään 170.000 €. (Tuki koskee niitä yritysinvestointeja, joihin ei ole saatu/saada investointitukea esim. TE-keskukselta).
- Koulutuksista
Yrittäjän toimialaan liittyvistä kurssimaksuista korvataan 50 %, enintään 400 €/v.
- Yrityksen kehittämiseen
Konsultointikustannuksista, jotka kohdistuvat yrityksen kehittämiseen, korvataan 50 %, enintään 400 €/vuosi, mikäli rahoitusta ei ole mahdollista saada/saatu muista lähteistä.
- Messu/näyttelypaikkatuki
50 % enint. 300 €/näyttelykerta. Tuki voidaan myöntää kahteen tapahtumaan/yritys/vuosi. (Tuki koskee näyttelypaikan vuokraa.)
- Teollisuusmaan myynti
Teollisuusmaata myydessä peritään valtuuston kulloinkin vahvistama hinta ja liittymismaksu.
- Maksatus
Avustuksia on haettava kirjallisesti. Avustus maksetaan jälkikäteen ja hakemukseen on liitettävä kuittijäljennökset suoritetuista maksuista tai muu selvitys toimenpiteen toteutumisesta

8 AVUSTUKSET TALOUSARVIOSSA 2015

Avustuksen tarkoitus	Määräraha 2015	Määräraha 2014	Muutos euroa
KUNNANHALLITUS			
<i>Luottamushenkilöhallinto:</i>			
Veteraanien kuntoutus	13 000	13 000	
Yleisavustus 4H:lle	12 500	12 500	
4H, toimistohuoneen vuokra	1 000	1 000	
9-luokkalaisten kesätyöllistämiseen 4H:lle	3 000	3 000	
Stipendit ensimmäisen tutkinnon suorittaneille hankasalmelaisille	25 000	25 000	
Seurantalojen ylläpitoavustukset	3 500	3 500	
Haja-asutusalueen vesihuolto	54 000	70 000	-16 000
Suurtapahtumien tuki	18 000	20 000	-2 000
Joukkoliikenteen tukeminen	121 000	75 000	46 000
Linja-autolla tehtävä ostoliikenne: Säkinmäki-Kirkonkylä-Säkinmäki -vuorot ja Niemisjärvi-Kk keskiv. aamuvuoro. Lisäksi kunnan sisäistä liikennettä Kärkkäälän ja Venekosken suuntaan lisätty. Haja-asutusalueella joukkoliikennettä hoidetaan reititettynä taksiliikenteenä. Monipalveluliikenteenä 5 päivänä viikossa kunnan eri osista kirkonkylään. Seutulipputuki kuntalaisille.			
<i>Elinkeinopalvelut:</i>			
Tuet yrityksille	18 000	18 000	
<i>Maaseutupalvelut:</i>			
Kylätoimikuntien avustukset	500	500	
4H, toimistohuoneen siivous ja vuokra	4 000	4 000	
Tuet maatilayrityksille	2 000	2 000	
<i>Lomituspalvelut, Hallinto:</i>			
Tuettujen maksullisten lomapäivien tuki	7 000	7 000	
<i>Kunnallinen työllistäminen:</i>			
Hankasalmelaisten nuorten työllistämiseen (4H)	16 000	16 000	
Kuntalisä 200 €/kk järjestöille työttömän (ensisijaisesti pitkäaikaistyötön) työllistamisestä (mm. Sotainvalidien Veljeskötisäätiöt, seurak., yhdistykset, kylätoimikunnat)	19 000	19 000	

Avustuksen tarkoitus	Määräraha 2015	Määräraha 2014	Muutos euroa
PERUSTURVALAUTAKUNTA			
<i>Sosiaalipalvelut:</i>			
Avustukset yhteisöille	2 500	19 000	
<i>Terveyspalvelut:</i>			
Mielenterveysyhdistys Tuikku (avustusta maksetaan 49 000 e, laskennallinen alv- palautus huomioituna kunnan menoksi jää 46 550 e)	46 550	52 500	-5 950
SIVISTYSLAUTAKUNTA			
<i>Kansalaisopisto:</i>			
Kansalaisopiston opistolaiskunta		500	
<i>Kulttuuritoimi:</i>			
Avustukset yhteisöille ja yksityisille	10 000	10 000	
<i>Liikuntatoimi:</i>			
Avustukset seuroille	7 000	7 000	
<i>Nuorisotoimi:</i>			
Avustukset nuorisjärjestöille	3 900	3 900	
YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA			
<i>Liikennealueet:</i>			
Yksityisteiden kunnossapito- ja perusparannusavustukset	115 000	115 000	
YHTEENSÄ	502 450	497 400	22 050

Talousarviossa on muitakin avustuksia kuin tässä luettelossa mainitut, kuten lomituspalvelun lomatoiminta sekä avustuksia, jotka ovat lakisääteisiä, esim. sosiaalipalvelut/toimeentulotuki.

9 KULJETUSKUSTANNUKSET

(sisältyvät eri hallintokuntien talousarvioihin)

euroa	Ta 2015	Ta 2014
Joukkoliikenne	121 000	75 000
Toimintakeskus	30 000	30 000
VPL-kuljetukset (vammaispalvelulaki)	265 000	235 000
Sosiaalilainsäädännön mukaiset kuljetukset	85 000	113 400
ateriat	41 000	44 000
SHL	10 000	37 000
päiväkeskus Metsätähti	-	6 400
päiväkeskus Päiväranta	34 000	26 000
Koulukuljetukset	626 800	616 000
harjaantumisopetus	80 000	84 000
perusopetus	508 800	494 000
lukio	38 000	38 000
Niemisjärven väistökoulu		40 000
YHTEENSÄ	1 127 800	1 109 400

10 KONSERNIN TYTÄRYHTIÖT

Kunnan tytäryhtiöt

Yhtiö:	Osakkeiden tuottama määräysvalta:
Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka	100 %
Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma	100 %
Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo	68,54 %
Kiinteistö Oy Hankasalmen Vuokratalo	98,33 %
Kiinteistö Oy Vuokrahanka	58,20 %
Hankasalmen Lämpö Oy	100 %

Kuntakonsernin tytäryhtiöiden asettamat suunnittelukauden taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet :

10.1 Kiinteistö Oy Hankasalmen Haka

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
energiatehokkuuden lisääminen	lämmitys ja sähkötöiden hallinta ja vähentäminen	vertailut aikaisempien vuosien energian kulutuslukuihin 2011...
vuokrien hintatason pitäminen kohtuullisella tasolla	Energiasäästöillä ja toiminnan tehokkuudella pyritään leikkaamaan vuokrien korotustarvetta	Vertailu aikaisempien vuosien vuokratason, sekä vuokratason yleensäkin suomessa ja lähiympäristössä.

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi:

- energian hintojen nousu
- lainarahan korkojen nousu
- talouden huonontuminen lähialueilla, seurauksena voi olla vuokrasaatavien ehtyminen
- Hakatie 3:n vuokrausaste, joka edelleen on Koy Hankasalmen Hakan ylivoimaisesti huonoin ja sen vuokraamattomat asunnot ovat olleet 8...9% koko Hakan vuokrausasteesta pois. Joten tavoite koko Koy Hankasalmen vuokra-asuntojen 92% vuokra-asteeseen vaatii Hakatie 3:n ongelmien poistamista.

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- vaihtoehtoisia energiamuotoja vertaillaan ja otetaan käyttöön,
- jäljellä olevien lainojen mahdollinen uudelleen järjestely, kilpailutus mahdollisen valtakunnallisen talouden huononemiseen ei Koy Hankasalmen Haka voi vaikuttaa, mutta kaikilla mahdollisilla pienilläkin säästökeinoilla voidaan varautua.
- Hakatie 3:n vanhan ”huonon maineen” poistaminen. Hakatie 3 on mainettaan parempi vuokra-asuntokohde. Keinoina pohdittava maineen parantamista, tyhjien asuntojen vaihtoehtoisista käyttötarkoitusta tai jopa yhden talon kokonaan poistamista vuokratuotannosta.

Tehtävä:

Koy Hankasalmen tehtävänä on ylläpitää vuokra-asuntotoimintaa Hankasalmen kunnassa kohtuullisilla vuokratukustannuksilla. Samalla hoitaen niin asuntoja ja kiinteistöjä kuin myös Koy Hankasalmen Hakan taloutta.

Taloudelliset tavoitteet

Vuoden 2015 tavoitteita on edelleen lisätä vaihtoehtoisia energiavaihtoehtoja öljyn ja sähkön rinnalle.

Tulevana vuonna 2015 Kirkonkylällä ainakin Pajukuja 1-3 ja Pajukuja 4 siirtyvät kaukolämmön käyttäjiksi. Asemalle on suunnitteilla kahteen kohteeseen hybridilämmitys, jollaisesta on saatu hyviä kokemuksia Kirkonkylällä Kaupintie 5:ssä (pioneerikohde). Hybridilämmitykset toteutetaan ns. Esko-rahoituksella. Laskennalliset takaisin maksuajat ovat 4,3...5,3 vuotta.

Lisäksi Koy Hankasalmen Hakan kiinteistöt ovat, kuten kunnan muutkin kiinteistöt, tehneet meklarointisopimuksen sähköntoimittamisesta/kilpailuttamisesta.

Tavoitteen määrittely	Mittari	Ta 2014	Ta 2015
Vuokrausaste	%	> 92 %	> 92 %

Merkittävimmät Investoinnit 2015-2018

- kaukolämpöön liittyminen useimmissa kohteissa
- Hybridilämmityksen käyttöönotto niissä kiinteistöissä, joihin se soveltuu takaisin maksuajan puitteissa
- Aseman alueella kahden-kolmen vuokraohteen julkisivu- ja lv-korjaukset
- Kirkonkylän alueella kahden vuokraohteen julkisivu- ja lv- korjaukset

10.2 Kiinteistö Oy Hankasalmen Somerinkulma

Tehtävä: Omistaa ja hallita Hankasalmen kunnan Hankaveden kylässä sijaitsevaa liikekiinteistöä (77-404-4-24).

Toiminnan lyhyt kuvaus /palveluajatus:

Hoitaa huolella kiinteistöä ja turvata sen käyttäjille asianmukaiset toimintaedellytykset.

Merkittävimmät Investoinnit 2015-2018

Hallituksen/yhtiökokouksen korjaussuunnitelmassa ei ole esitetty peruskorjauksia vuosille 2015-2018.

10.3 Kiinteistö Oy Hankasalmen Virastotalo

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus
liikuntaesteiden poistaminen	invahissi 1.krs/2.krs. Sisääntuloaulaan inva-Wc
Talouden hallinta	lainat maksetaan ajoissa ja yhtiövastikkeiden hallinta kohtuutasolle

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi:

- tällä hetkellä suurempia riskejä ei ole näköpiirissä
- Lämmityspisteiden lisäys ja uudistus, paloaseman laajennus vaikuttaa aikatauluun

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- Kassatilanne mahdollistaa tällä hetkellä hissien ja inva-wc:n rakentamisen ilman lainan ottoa.
- Paloaseman laajennuksen aiheuttama muutos vaikuttaa lämpöpisteiden aikatauluun.
- Aikataulu sovitettava laajennusrakentamisen kanssa.

Tehtävä: Tuottaa käyttäjille hyvät ja toimivat työskentelytilat

Toiminnan kuvaus/palveluajatus: kts. tehtävät

Taloudelliset tavoitteet

- vastikkeiden pienentäminen

Merkittävimmät Investoinnit 2015-2018

- invahissi
- inva-wc
- pysäköintialueen lämmityspisteiden lisäys ja uudistus

10.4 Kiinteistö Oy Vuokrahanka

Toiminnalliset tavoitteet/toiminnan painopistealueet

Tavoite	Tavoitteen kuvaus	Mittari
Huoneistojen vuokraus	huoneistojen hyvä käyttöaste	käyttöaste
Kiinteistöjen myynti	asumisviihtyvyyden ylläpitäminen	myynti

Riskit

Keskeisimmät riskit tavoitteen toteutumiseksi:

- Huoneistojen ylitarjonta kysyntään nähden
- Ostajien mielenkiinnon vähäisyys

Riskien hallinta, miten riskeihin varaudutaan ja miten ne hallitaan:

- Huoneistojen riittävä tasokkuus vastaamaan odotuksia
- Huoneistojen pintaremontointia tarvittaessa

Tehtävä: Omistaa ja hallita vuokra-asuntoja

Toiminnan kuvaus/palveluajatus:

- Vuokra-asuntojen vuokraus

Taloudelliset tavoitteet

Tavoitteen määrittely	Mittari	Tp 2013	Ta 2014	Ta 2015	Ts 2016	Ts 2017	Ts 2018
Käyttöaste	%	93,6	95,0	95,0	95,0	95,0	95,0

Merkittävimmät Investoinnit 2015-2018

- ei. investointeja eikä peruskorjauksen toteutusta

10.5 Hankasalmen Lämpö Oy

Hankasalmen Lämpö Oy on selvitystilassa ja kaupparekisterikierros on käyty. Tavoite on, että lopputilitys ja muut lopetukseen liittyvät tehtävät hoidetaan niin, että yhtiö puretaan vuoden 2014 loppuun mennessä.